

Kwartalnik Prawno Kryminalistyczny

KPK 3-4 (36-37) 2018

ISSN 2080-5810

Kwartalnik Prawno-Kryminalistyczny Szkół Policji w Pile nr 3-4 (36-37) 2018

Adres redakcji:

64-920 Piła, pl. Staszica 7
tel. 67 352 2555; fax 67 352 2599
www.pila.szkolapolicji.gov.pl

Łączność z czytelnikami:

sekretariat@sppila.policja.gov.pl

Redaktor naczelny:

insp. Beata Różniak-Krzeszewska

Zastępcy redaktora naczelnego

mł. insp. Michał Kominowski
nadkom. Marcin Druszcz

Sekretarz redakcji:

podinsp. Leszek Koźmiński

Zespół redakcyjny:

mł. insp. Marzena Brzozowska
mł. insp. Robert Kreczmer
podinsp. Jacek Słoński
nadkom. Michał Zielonka

Redakcja językowa i skład:

Waldemar Hałuja

Projekt okładki:

Waldemar Hałuja

Nakład:

70 egz.

Redakcja nie zwraca materiałów niezamówionych, zastrzega sobie prawo skrótów i opracowania redakcyjnego tekstów, przyjętych do druku oraz prawo nieodpłatnego publikowania listów.

Redakcja zastrzega sobie również możliwość nieodpłatnego wykorzystania publikowanych materiałów na stronie internetowej Szkoły Policji w Pile.

Kwartalnik wydawany jest przez:

Szkołę Policji w Pile

W numerze

Marzena Brzozowska, Alicja Baranowska Prawne i psychologiczne aspekty dzieciobójstwa	3
Jarosław Zientkowski Parada oszustów	12
Hanna Bigielmajer Jolanta Kamińska Przestępczość przeciwko interesom finansowym Unii Europejskiej	23
Ilona Jańczak Oszustwo	29
Hanna Bigielmajer Czynności Policji w postępowaniu przygotowawczym na przykładzie oszustwa kredytowego	39
Magdalena Pałys Prawo świadka do odmowy udzielenia odpowiedzi na pytanie w kontekście art. 183 § 1 kpk	43
Waldemar Szilke Oczekiwania służb i ich funkcjonariuszy od kompleksowej ustawy o czynnościach operacyjno-rozpoznawczych	48
Ewa Mańka Diagnoza psychoseksualna sprawców przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności. Pedofilia czy zachowania zastępcze?	55
Karolina Hołowiecka O doręczaniu pism procesowych słów kilka	61
Radosław Ślabaczewski Internet o telefonie	64
Sławomir Banach, Artur Andrzejewski Kamizelka na oporządzenie – wygoda i funkcjonalność, ale czy zgodnie z przepisami?	67
Bartosz Ogrodniczek Pomiar urządzeniami elektronicznymi – przekraczanie dozwolonej prędkości jazdy	69
Sławomir Banach Badanie stanu trzeźwości przez policjantów	74
Zbigniew Wlazło Działalność policyjnej sieci archiwalnej w 2017 r.	79
Avans Blues - historia, która się dzieje	83
Zbigniew Wlazło Piórem i ołówkiem	90
Z biblioteczki policjanta służby kryminalnej	92
Z życia Szkoły	94

Marzena Brzozowska - kierownik Zakładu Prewencji Technik Interwencyjnych Szkoły
Policji w Pile
Alicja Baranowska - młodszy wykładowca Wydziału Organizacji Szkolenia
i Dowodzenia Szkoły Policji w Pile

PRAWNE I PSYCHOLOGICZNE ASPEKTY DZIECIOBÓJSTWA

W prawodawstwie kryminalnym dzieciobójstwo przechodziło swoistą ewolucję. Początkowo traktowane było jako akt konieczności – zabijano nowonarodzone dzieci, aby zmniejszyć ciężar ekonomiczny związany z utrzymaniem ich przez rodzinę. Z upływem czasu dzieciobójstwo przybrało charakter religijny (w Kartaginie) czy społeczny (w Atenach, Sparcie), a następnie uznano je za przestępstwo. W prawie rzymskim zabicie noworodka początkowo było karane tylko w przypadku, gdy dokonała tego matka (w drodze domowego prawa karania). Następnie - popełnione przez któregośkolwiek z rodziców karane było na równi z zabójstwem. W prawie germańskim karano tylko za zabicie ślubnego dziecka. W XVI wieku dzieciobójczynię grzebano żywcem i przebijano palem, albo topiono po uprzednim „rozerwaniu żarzącymi narzędziami”. W prawie francuskim kobiecie, która po raz drugi zabiła dziecko groziło spalenie albo „kara worka” (umieszczano dzieciobójczynię w worku skórzanym z psem, małpą, kogutem i węzem). W XVIII wieku zaczęto łagodniej traktować dzieciobójstwo, znosząc stopniowo karę śmierci za jego popełnienie. W XIX wieku prawie wszystkie ustawodawstwa uznały dzieciobójstwo za uprzywilejowaną postać zabójstwa¹.

Dzieciobójstwo jest typem uprzywilejowanym zabójstwa określonym w art. 149

k.k.. Jest okrutne i wstrząsające w szczególności ze względu na ofiarę - bezbronne, nowonarodzone dziecko - oraz sprawcę - jego matkę. Czyn taki ze swej istoty, pomimo tego, że stanowi postać uprzywilejowaną zabójstwa, zawiera znaczny stopień społecznej szkodliwości. Niemniej jednak nietrafne jest powoływanie się na powyższe okoliczności, jako obciążające przy wymiarze kary, bowiem winny one być uwzględniane w każdej sprawie o czyn tego rodzaju i nie powinny wpływać na wymiar kary (zaostbrać ją czy łagodzić), gdyż mieszczą się w zwykłych ramach odpowiedzialności za to przestępstwo. Istota zabójstwa w typie uprzywilejowanym tkwi w związku przyczynowym między szczególnym stanem psychicznym kobiety rodzącej, a jej czynem, który w swej istocie jest sprzeczny z naturalnymi uczuciami macierzyńskimi. Poród jest zazwyczaj naturalnym procesem fizjologicznym, który nie wywołuje przeżyć będących podstawą zamachu na dziecko. Zastosowanie art. 149 k.k. wymaga stwierdzenia specyficznego, odbiegającego od normy, przebiegu porodu lub specyficznej albo odbiegającej od normy wrażliwości kobiety na przebieg porodu. W grę wchodzi takie czynniki jak: skomplikowany charakter porodu, jego długotrwałość i związane z tym cierpienie rodzącej, istotne obrażenia dróg rodnych, nadmierne traumatyczne przeżycia w sensie cierpienia i bólu, powstające w trakcie porodu komplikacje, a także wyjątkowy stres fizyczny i psychiczny, ten ostatni, jako ostra reakcja na stres bądź warunki, w jakich odbywał się

¹ B. Sygit, Zbrodnia, jako kategoria przestępstwa. Studium prawnokarne i polityczno-kryminalne, TNOiK, Dom Organizatora, Toruń 2005 r., s. 300-301.

poród. Brak takich uwarunkowań powoduje, że nie sposób uznać zachowania matki jako mieszczącego się w opisie art. 149 k.k.²

W przypadku występków dzieciobójstwa muszą być spełnione kumulatywnie następujące warunki:

- 1) zabójstwo dziecka następuje w okresie porodu,
- 2) zabójstwo dziecka następuje pod wpływem przebiegu porodu.

Z punktu widzenia art. 149 k.k. bez znaczenia jest, czy poród odbywa się siłami natury, czy przy ingerencji człowieka (za pomocą cesarskiego cięcia).

Granicą oddzielającą dzieciobójstwo od aborcji jest chwila, w której noworodek staje się samoistnym organizmem ludzkim. W doktrynie prezentowane są różne poglądy dotyczące określenia momentu narodzin. W zależności od przyjętego kryterium, proponuje się różny moment, od którego mamy do czynienia z człowiekiem w rozumieniu prawa karnego.

W oparciu o kryterium fizjologiczne wskazuje się, że momentem narodzin jest czas pierwszego samodzielnego oddechu dziecka. Z kolei zwolennicy kryterium przestrzennego skłonni są przyjmować, że chodzi tu raczej o moment oddzielenia płodu od ciała matki. Jeszcze inaczej sprawa wygląda według kryterium położniczego, według którego jest to moment początku porodu (pierwszych bólów porodowych) jeżeli tylko płód osiągnął taki stopień rozwoju, który umożliwia mu zdolności do życia poza organizmem matki.

Nie ma obiektywnych naukowych kryteriów nakazujących przyjęcie jednej z koncepcji, chociaż w doktrynie prawa karnego wyraźnie dominuje pogląd opowiadający się za przyjęciem kryterium fizjologicznego.

² Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie, II Akc 104/15, KZS 2016/1/34.

Oczywistym jest dziś, iż nikt nie kwestionuje człowieczeństwa dzieci urodzonych z nieważne jak znacznymi zniekształceniami fizycznymi lub psychicznymi, ponieważ żaden stopień upośledzenia fizycznego czy umysłowego istoty urodzonej przez kobietę nie zmienia faktu, że oto mamy do czynienia z nowym człowiekiem.

Podmiotem przestępstwa dzieciobójstwa może być tylko matka (podmiot indywidualny). Pomocnik oraz podżegacz do dzieciobójstwa odpowiadają odpowiednio za pomocnictwo i podżeganie do zabójstwa w typie podstawowym (art. 148 k.k.).

Przedmiotem ochrony przestępstwa dzieciobójstwa jest życie dziecka. Od zabicia przez matkę w okresie porodu dziecka, które zaczęło już samodzielne życie, odróżnić należy zabicie przez matkę płodu w fazie (podczas) przebiegającego porodu, kiedy dziecko nie zaczęło jeszcze samodzielnego życia. W ocenie badań medycyny sądowej najważniejszą właściwością nowonarodzonego dziecka jest obecność pępowiny³. Cechami o mniejszym stopniu rozpoznawczym są: obecność smółki w jelitach, mazidło skórne oraz krew na powłokach ciała. Dopiero stwierdzenie cech żywego urodzenia się bądź też życie w okresie akcji porodowej pozwalają na ustalenie, że mamy do czynienia z dzieckiem, a nie z płodem. Odpowiedź mogą przynieść wyniki tzw. prób życiowych - próby płucnej, żołądkowo-jelitowej oraz mikroskopowej próby płucnej⁴.

Dzieciobójstwo może być popełnione umyślnie w zamiarze bezpośrednim lub ewentualnym. Okoliczność czy dziecko urodziło się zdolne do życia nie ma żadnego znaczenia (istotne jest by żyło) dla rozstrzygnięcia kwestii odpowiedzialności za

³ K. Marzec-Holka, Dzieciobójstwo. Przestępstwo uprzywilejowane czy zbrodnia, Wydawnictwo Akademii Bydgoskiej, Bydgoszcz 2004, s. 22.

⁴ E. Chróścielewski i inni, Dzieciobójstwo jako zagadnienie prawne, psychiatryczne i medycynosądowe, Państwo i Prawo, nr 2, 1967, s. 247.

dzieciobójstwo decyduje bowiem zamiar, jakim kierowała się sprawczyni, tzn. czy chciała ona, względnie - co najmniej - czy godziła się na śmierć dziecka (np. przez zaniechanie udzielenia mu pomocy).

Zamiar dzieciobójstwa pod wpływem porodu jest wynikiem zespołu czynników psychofizycznych, psychologicznych, fizjologicznych i społecznych, związanych zarówno z porodem, jak i sytuacją życiową matki. Nie spotyka się wypadków wyzwolenia agresji samodzielnie jedynie przebiegiem porodu, bez udziału pozostałych czynników, a jeśli takie występują, powinny być wartościowane według kryteriów poczytalności jako przypadki patologiczne⁵.

Uznanie, że czyn popełniony odpowiada hipotezie przepisu z art. 149 k.k., wymaga ustalenia znamienia w postaci zakłócającego czynności psychiczne wpływu porodu, kształtującego zamiar podjęcia destruktywnego zachowania wobec dziecka. Nie chodzi o sytuację, w której doszło do zniesienia poczytalności lub jej znacznego ograniczenia, ale o stan emocjonalny, który swoim natężeniem przewyższa stan silnego wzburzenia i cechuje się zawężeniem pola świadomości i uwagi, zaburzeniami orientacji, pobudzeniem, nadmierną aktywnością, objawami depresji, lęku, złości, rozpacz, poczucia beznadziei, agresji, które ustępują po kilku godzinach. Z punktu widzenia psychologicznego mówi się wówczas o wyczerpaniu walką, stanie kryzysu psychicznego i szoku poporodowym⁶. W przypadku dzieciobójstwa matka dotknięta jest zakłóceniami, które powodują u niej ograniczenie rozeznania znaczenia czynu lub kierowania swoim postępowaniem, ale nie w znaczeniu, o którym mowa w art. 31 k.k., albowiem u podłoża jej stanu psychicznego nie leży żadna z przyczyn

wymienionych w tymże artykule, ale przyczyna związana z porodem, występująca podczas jego trwania i z nim się wiążąca. W piśmiennictwie i orzecznictwie sądowym przyjmuje się, że destrukcyjny wpływ porodu prowadzi do zakłócenia czynności psychicznych, które - pod względem jakościowym oraz ich natężenia - porównać można do takich zakłóceń czynności psychicznych, które pojawiają się przy ograniczonej w znacznym stopniu poczytalności, o której mowa w art. 31 § 2 k.k. Uznanie, że zachowanie matki odpowiada znamionom strony przedmiotowej i podmiotowej przestępstwa z art. 149 k.k. wymaga zatem ustalenia, że wpływ porodu zakłócił czynności psychiczne rodzącej i "wyzwolił" zamiar spowodowania śmierci noworodka. Brak symptomów zakłóceń w sferze psychiki rodzącej kobiety wyklucza zaś możliwość zastosowania przepisu art. 149 k.k. jako podstawy odpowiedzialności za śmierć noworodka nawet wówczas, gdy zamach miał miejsce w okresie porodu.

W psychiatrii prezentowane jest stanowisko, że u dzieciobójczyń, u których nie występują żadne zaburzenia równowagi psychicznej o podłożu patologicznym (upośledzenie umysłowe, choroba psychiczna, inne zakłócenia czynności psychicznych – w rozumieniu art. 31 k.k.) wpływ porodu na ich stan psychiczny dotyczy głównie sfery emocjonalnej. Okres porodu może wpływać na zmianę reagowania afektywnego z powodu różnych czynników (socjalnych, biologicznych i psychicznych), np. bóle porodowe, wysiłek, utrata krwi, zatajenie ciąży, lęk o własne życie, lęk o życie dziecka, negatywne emocje kierowane przeciwko dziecku i jego ojcu⁷. Obecna konstrukcja przestępstwa dzieciobójstwa wyklucza jakiegokolwiek wpływ czynników egzogennych

⁵ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie, II AKa 256/02, KZS 2002/12/34.

⁶ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku, II Aka 29/15, KZS 2015/9/58.

⁷ B. Michalski, Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu, w: A. Wąsek (red.) Kodeks karny. Część szczególna tom II. Komentarz, Wydawnictwo C.H.BECK, Warszawa 2004, s. 240.

(społecznych i środowiskowych) na rodzącą matkę. Przepis art. 149 k.k. jednoznacznie wskazuje na wpływ jedynie czynników endogennych. Czynniki społeczne (egzogenne) mogą mieć wpływ jedynie na wymiar kary. W opinii biegłych lekarzy psychiatrów, niżej opisane zachowanie nie świadczy o zmianach w stanie psychicznym rodzącej, które były wynikiem porodu i mogły mieć wpływ na jego przebieg. U badanej nie wystąpiły ostre zaburzenia psychiatryczne, np. urojenia lub zaburzenia świadomości w postaci omamów wzrokowych, które doprowadziłyby do agresywnych i zdeorganizowanych zachowań wobec noworodka. Poród przebiegał normalnie (typowo) i trwał stosunkowo krótko. Dziecko urodziło się żywe, bez deformacji ciała. Po utopieniu noworodka, oskarżona wytarła zwłoki ręcznikiem i włożyła do plastikowej torby reklamowej, którą schowała do kosza na brudną bieliznę, po czym zaczęła sprzątać łazienkę z krwi. Przez drzwi łazienki rozmawiała z matką. Według biegłych lekarzy psychiatrów zachowanie oskarżonej wskazuje na to, że kontrolowała ona swoje działanie, dbała o szczegóły zmierzając do ukrycia faktu porodu i zwłok noworodka, co wyklucza występowanie u niej zaburzeń psychicznych⁸.

Zachowanie się matki polega na uśmierceniu dziecka i może przybrać postać działania lub zaniechania. Zaniechanie wobec noworodka podstawowych czynności opiekuńczych, nie zapewnienie mu stymulacji oddechowej, nie zaciśnięcie pępowiny, nie oczyszczenie jamy ustnej z resztek wód płodowych, pozostawienie nagiego i mokrego na ziemi, w miejscu porodu, w ocenie sądu wyczerpuje dyspozycję przestępstwa z art. 149 k.k.⁹.

⁸ Wyro Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu, II Aka 212/15, www.orzeczenia.ms.gov.pl.

⁹ Wyrok Sądu apelacyjnego w Katowicach, II Aka 77/03, www.orzeczenia.ms.gov.pl.

Pomiędzy zabójstwem a stanem psychicznym rodzącej musi istnieć związek przyczynowo-skutkowy, bowiem istota uprzywilejowania dzieciobójstwa tkwi właśnie w ścisłym związku przyczynowym między szczególnym stanem psychicznym kobiety rodzącej a jej czynem sprzecznym z naturalnymi uczuciami macierzyńskimi¹⁰.

Najczęstszymi przyczynami śmierci dziecka jest uraz mechaniczny albo uduszenie gwałtowne. Podczas sekcji zwłok stwierdzano np. rany klute, poderżnięcie gardła, obrażenia głowy wskutek uderzeń, obrażenia wielonarządowe (jako np. skutek wyrzucenia z jadącego pociągu lub samochodu), natomiast przy uduszeniu gwałtownym śmierć dziecka przybiera postać: zadziergnięcia (uduszenia pętlą), zadławienia (ucisk za szyję), zamknięcia otworów oddechowych miękkim przedmiotem, umieszczenia w jamie ustnej i tchawicy przedmiotu, uduszenia wskutek zamknięcia noworodka w worku foliowym lub owinięcie nim jego główki.

Sam okres porodu nie został w dyspozycji regulacji prawnej ściśle oznaczony. Z pewnością nie kończy się on z chwilą wydania dziecka na świat (ponieważ w ustawie nie użyto określenia „w chwili” czy też „w czasie” porodu). Okres porodu to czas rodzenia oraz czas bezpośrednio po urodzeniu dziecka, gdy jeszcze wskutek wstrząsu wywołanego porodem stan psychiczny kobiety w wysokim stopniu odbiega od normalnego. Okres porodu nie jest na gruncie prawa karnego tożsamy ze znaczeniem medycznym, lecz rozumiany jest szerzej – także, jako okres następujący bezpośrednio po zakończeniu porodu w ujęciu *stricte* medycznym¹¹. Faktyczny okres utrzymywania się wpływu porodu na procesy psychiczne sprawcy zależy może oczywiście od indywidualnych predyspozycji

¹⁰ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 czerwca 1974 r., IV KR 89/74, OSNPG 1987, nr 5, poz. 55.

¹¹ B. Michalski, op. cit., s. 239.

kobiety, ale nie tylko. Rzutować nań mogą też okoliczności zewnętrzne, takie jak np. czas trwania porodu (w znaczeniu medycznym) oraz sam jego przebieg¹². W psychiatrii przyjmuje się, że okres wpływu porodu na kobietę rodzącą trwa od kilku do kilkunastu godzin, ale uznaje się też, że w pewnych szczególnych przypadkach okres ten może trwać o wiele dłużej. W doktrynie wskazuje się, iż w konkretnym przypadku może to być: okres dwóch dni¹³, trzech dni¹⁴ a nawet ośmiu dni¹⁵ (to przypadki indywidualne, szczególne!).

Decyzja o pozbawieniu życia własnego dziecka jest nagła (zostaje podjęta pod wpływem przebiegu porodu i w okresie jego trwania). Dlatego też przedsięwzięcie jakichkolwiek działań przygotowawczych do zabicia dziecka eliminuje możliwość uznania czynu za dzieciobójstwo. Podobnie jak w przypadku zabójstwa w afekcie - do czynu może dojść na skutek zmienionego pod wpływem porodu stanu psychicznego kobiety. Inaczej należy oceniać sytuację, w której ciężarna nie podejmuje żadnych działań mających na celu przygotowanie do opieki nad noworodkiem (nie kupuje akcesoriów koniecznych do pielęgnacji dziecka, ubranek). Zachowanie takie zazwyczaj świadczy o nieakceptowaniu ciąży, co w niektórych przypadkach jest ściśle związane z powstaniem patologicznego stanu

psychicznego rodzącej, pod wpływem którego dokonuje ona dzieciobójstwa¹⁶.

Nie wyklucza zabójstwa dziecka pod wpływem przebiegu porodu zachowanie się matki, która zataja ciążę przed otoczeniem, rodzi dziecko samodzielnie, tak aby nikt się nie dowiedział, mając możliwość zawołania rodziców, następnie dusi dziecko i przechowuje ciało w szafie. W opinii psychologów u matki stwierdzono osobowość niedojrzałą w zakresie świadomości motywów swojego działania, słabo rozwinięte mechanizmy obronne, które nie chronią jej dostatecznie przed negatywnymi emocjami prowadząc do poczucia braku skuteczności, bezradności, a sytuacje szczególnie trudne z punktu widzenia jej poczucia emocjonalnego bezpieczeństwa prowadzić mogą do dekompensacji psychicznej. Stan psychiczny matki po popełnieniu czynu świadczy, że było to dla niej przeżycie traumatyczne, z którego będzie jej trudno się otrząsnąć i jest to wystarczająca dla niej dolegliwość. Zna ona normy moralne obowiązujące w społeczeństwie, akceptuje je, i nie wymaga resocjalizacji w dosłownym tego znaczeniu¹⁷.

Obecnie wielu z nas w dobie dobrobytu i poprawiającego się standardu życia zastanawia się jak można zabić swoje nowo narodzone dziecko i kim są kobiety decydujące się na taki czyn. Badacze tematu od lat próbowali przedstawić sylwetkę dzieciobójczyni.

Analiza statystyczna zjawiska dzieciobójstwa Joanny Brzezińskiej ujęta w podziale na obowiązujące kodeksy karne wskazuje, iż w czasie obowiązywania kodeksu karnego z 1932 roku sylwetka kobiety dopuszczającej się zabicia nowo narodzonego dziecka to najczęściej osoba młoda

¹² R. Kokot, Dzieciobójstwo czy zabójstwo dziecka, czyli o racjonalizację znamion art. 149 k.k., w: L. Bogunia (red), Nowa kodyfikacja prawa karnego, t. XX, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2006, s. 24.

¹³ A. Gubiński, Ochrona życia w projekcie kodeksu karnego-przestępstwa umyślne, "Palestra" 1962, nr 12, s. 41.

¹⁴ B. Michalski, op. cit., s. 239.

¹⁵ M. Cieślak, System prawa karnego, I. Andrejew, L. Kubicki, J. Waszczyński (red), t. IV: O przestępstwach w szczególności, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo PAN, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1985, s. 363.

¹⁶ M. Całkiewicz, Modus operandi sprawców zabójstw, Wydawnictwo Poltext. Warszawa 2010, s. 365-366.

¹⁷ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach, II Aka 396/03, www.orzeczenia.ms.gov.pl.

w wieku od 22 do 25 lat (w 48% przypadków), panna, z wykształceniem podstawowym bądź niepełnym podstawowym, mieszkająca na wsi, wykonująca prace fizyczne bądź pozostająca na utrzymaniu bliskich (rodziców bądź partnera)¹⁸.

W trakcie obowiązywania kodeksu karnego z 1969 roku szerokie badania zjawiska dzieciobójstwa i ich sprawczyń przeprowadzone przez H. Makarewicza wskazują, że najliczniejszą grupę wiekową stanowiły kobiety w wieku 22-29 lat. Makarewicz w swoich analizach skupił się dodatkowo na takich czynnikach jak doświadczenie życiowe i uzyskiwanie samodzielności życiowej wysuwając tezę, że etap rozwoju kobiet w podanym wyżej przedziale wiekowym znajduje się w zasadzie na tym samym etapie, co dziewczyn mających 18 lat. Autor tym samym wskazał na konieczność łącznego rozpatrywania wieku metrykalnego i życiowej gotowości do samodzielności oraz podejmowania ról społecznych w aspekcie problematyki dzieciobójstwa¹⁹. Kolejne badania i analizy akt sądowych przeprowadzone ww. okresie, uzupełniają obraz matek, które zabiły noworodki o dane dotyczące ich stanu cywilnego, wieku, a także sytuacji bytowej, która najczęściej ma związek z posiadanym wykształceniem i wykonywaną pracą. W większości były to panny (85%), w wieku nieco starszym od kobiet objętych analizą w czasie obowiązywania wcześniejszego kodeksu karnego (w 55% przypadków wiek od 22 do 29 lat), z wykształceniem podstawowym (53%) bądź zawodowym (23%). Co druga kobieta pochodziła z rodziny

chłopskiej (52%), natomiast 42% miało korzenie robotnicze²⁰.

Od czasu wejścia w życie kodeksu karnego z 1997 roku obserwujemy trwały spadek liczby ujawnionych zabójstw noworodków popełnionych przez matki. Analiza dostępnych materiałów z tego okresu wskazuje, że podmiotem dzieciobójstwa są młode kobiety, najczęściej zamieszkujące obszary wiejskie, słabo wykształcone panny bądź mężatki posiadające złą sytuację materialną i w tym aspekcie niemające środków na utrzymanie nowego potomka. Kolejny częsty obraz to kobieta wykazująca negatywny stosunek do swojej ciąży najczęściej z uwagi na to, że jest ona wynikiem zdrady²¹. Z badań przeprowadzonych przez K. Marzec-Holkę wyłania się najbardziej aktualna sylwetka współczesnej dzieciobójczyni - jest to kobieta, której jedyną granicą wiekową jest jej zdolność prokreacyjna. Dzieciobójstwa dzisiaj dopuszczają się zarówno matki bardzo młode, będące pierwszymi, jak również starsze, zachodzące w ciążę kolejny raz. Podobnie jak w latach wcześniejszych jest to kobieta o niskim poziomie wykształcenia i posiadająca trudną sytuację finansową, często bezrobotna. Najczęściej wiąże się to z brakiem perspektyw na utrzymanie kolejnego potomstwa, a także z trudną sytuacją osobistą, związaną przykładowo z uzależnieniem finansowym od innych osób (rodziców, partnera). Kiedy matką jest panna, często nie ma perspektyw na związanie się z ojcem dziecka oraz, w swoim mniemaniu przez niechcianą ciążę, traci możliwość znalezienia innego partnera. Niekiedy urodzenie dziecka wiąże się dla kobiety z groźbą ujawnienia nieak-

¹⁸ J. Brzezińska, O dzieciobójstwie z perspektywy statystyk, w: L. Bogunia (red), Nowa kodyfikacja prawa karnego, t. XXVI, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2010, s. 21-22.

¹⁹ H. Makarewicz, op.cit., s. 38; J. Bartoszewski, J. Halaunbrenner – Lisowska, Analiza społeczno-psychiatryczna dzieciobójstw..., s. 428.

²⁰ J. Brzezińska, O dzieciobójstwie z perspektywy statystyk, w: L. Bogunia (red), Nowa kodyfikacja prawa karnego, t. XXVI, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2010, s. 30.

²¹ J. Brzezińska, O dzieciobójstwie z perspektywy statystyk, w: L. Bogunia (red), Nowa kodyfikacja prawa karnego, t. XXVI, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2010, s. 34.

ceptowanego społecznie związku, np. kiedy ojcem jest członek rodziny lub ciąża jest wynikiem wcześniejszej zdrady. Analiza dokonanych przez Marzec-Holkę akt spraw zawierających opinie psychiatryczne i psychologiczne wskazała, iż sprawczyńe dzieciobójstwa same często doświadczały przemocy ze strony członków swoich rodzin (najczęściej męża, ojca). U większości stwierdzono zaburzenia osobowości przejawiające się przede wszystkim obniżeniem procesów przewidywania, organizacji i planowania oraz działaniem pod wpływem impulsu. Przeważnie są to kobiety uległe i biernie podporządkowujące się innym, skłonne do przenoszenia w trudnej sytuacji swoich frustracji na rodzące się dziecko. Na takie funkcjonowanie osobowościowe dodatkowo nakładają się brak pomocy i wsparcia ze strony najbliższych oraz niepowodzenia w życiu osobistym przejawiające się nieudanymi małżeństwami, a także nadużywaniem i stosowaniem przemocy w ich rodzinach²². Małgorzata Pomarańska-Bielecka zwraca uwagę na to, że kobiety popełniające czyn dzieciobójstwa są często nieubezpieczone i nie korzystają z pomocy medycznej. Trudną sytuację takich osób potęguje ich nieudolność, a nawet bezradność życiowa wynikająca m.in. ze znacznie ograniczonej wiedzy na temat własnej seksualności, a co za tym idzie z późnym rozpoznaniem, że są w ciąży. Powyższe przejawia się najczęściej skrywaniem przed otoczeniem tego faktu oraz z brakiem przemyśleń i planów na temat tego, co zrobić z dzieckiem po porodzie²³.

Zgodnie z obowiązującą definicją dzieciobójstwa, tj. zabójstwem noworodka w okresie porodu i pod wpływem jego przebiegu okoliczności podmiotowe spraw-

czyni, takie jak jej stan psychiczny, cechy osobowości czy też motywacja, którą się kierowała popełniając czyn, pozwalają na rozpatrywanie tego czynu właśnie w ramach art. 149 k.k. O fakcie czy zabójstwo noworodka zostało dokonane w okresie porodu decyduje sąd, natomiast już ocena wpływu porodu na działanie sprawczyni jest kompetencją biegłych z dziedziny psychiatrii i psychologii. Biegli psychiatrzy dokonują analizy, w jakim stopniu poród mógł wpłynąć na rozumienie znaczenia czynu i kierowanie swoim postępowaniem. Jeśli wpłynął, to jakiego rodzaju dysfunkcje psychiczne wystąpiły w tym okresie i jaki miały wpływ na postępowanie kobiety. Natomiast w zakres wiadomości specjalnych z dziedziny psychologii wchodzi ocena wpływu dyspozycji osobowościowych i czynników psychologicznych determinujących zachowanie sprawczyni, czyli ustalenie jej procesów i mechanizmów motywacyjnych²⁴. Dogłębne zrozumienie czynu zabicia przez matkę swojego nowo narodzonego dziecka wymaga wiadomości biegłego i jest nieodzowne w procesie orzekania w takich sprawach. Dlatego też Jan M. Stanik zwrócił uwagę, iż w postanowieniach sądowych o jego powołaniu powinny być uwzględnione zadania dotyczące ustalenia procesu motywacyjnego sprawczyni²⁵. Z tego też powodu tło motywacyjne czynu dzieciobójstwa było przedmiotem wielu badań.

Badania T. Kolarczyka polegające na przeanalizowaniu 50 spraw ukazują, że w

²² K. Marzec-Holka, Dzieciobójstwo. Przestępstwo uprzywilejowane czy zbrodnia, Wydawnictwo Akademii Bydgoskiej, Bydgoszcz 2004, s. 124-211.

²³ M. Pomarańska – Bielecka, Prawna i socjologiczna charakterystyka występków dzieciobójstwa, w: Dziecko krzywdzone nr 3 (32) 2010, s. 37.

²⁴ J. Heitzman, A. Ruzikowska, K. Tarczyńska, E. Waszkiewicz, A. Pilszyk, Dzieciobójstwo czy zabójstwo? Stadium przypadku 5-krotnego zabójstwa własnych dzieci – poszukiwanie psychopatologii, w: Psychiatria Polska 2013, tom XLVII numer 3, s. 546-547.

²⁵ J. M. Stanik, Przestępstwo dzieciobójstwa w świetle psychologiczno-psychiatrycznego opiniodawstwa sądowego w: J. M. Stanik (red), Psychologia. Badania i aplikacje. Z zagadnień psychologii sądowej, t. V, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2002, s. 27-28.

40 przypadkach matkami decydującymi się na zabicie noworodka kierowała obawa przed reakcją rodziny, szczególnie przed wyrzuceniem z domu lub strach przed utratą perspektyw związanych z zawarciem związku małżeńskiego. W 3 przypadkach kobiety kierowały się obawą pogorszenia się sytuacji materialnej²⁶.

Ciekawe wnioski w swoich analizach zjawiska dzieciobójstwa wysunęła R. Faluszczyk, wskazując na relację, jaka łączyła kobiety z ojcami mającego się narodzić dziecka. W czterech przypadkach byli to przypadkowi mężczyźni, którzy nie poczuli się do roli ojców. W kolejnych czterech sytuacjach były to ciążę pochodzące z krótkotrwałych sympatii, które kończyły się w momencie poinformowania o ciąży. Tylko jeden przypadek dotyczył bardziej stałego związku, tj. narzeczeństwa, które pomimo tego zakończyło się z uwagi na porzucenie kobiety po tym jak zaszła w ciążę. Wyłania się tutaj ważny czynnik motywacyjny, kierujący zachowaniem sprawczyń dzieciobójstwa, a mianowicie niechęć ze strony ojców do mających się narodzić dzieci. Dodatkową okolicznością było negatywne nastawienie najbliższej rodziny, która niejednokrotnie sygnalizowała kobietom niechęć do stanu, w którym się znajdowały (ciąży), jak również do perspektywy przyszłych narodzin ich potomstwa. Na powyższe problemy najczęściej nakładała się zła sytuacja finansowa i mieszkaniowa. Inaczej wyglądało to w przypadku mężatek, które mimo tego, że pozostawały w stałych związkach, to jednak nie mogły liczyć na wsparcie ze strony swoich partnerów. Mężczyźni ci często nadużywali alkoholu, jak również stosowali przemoc wobec najbliższych. Decydującym motywem ich działania wy-

daje się jednak zła sytuacja materialna. We wszystkich przeanalizowanych przypadkach kobiety te decydowały się na zabicie swoich nowo narodzonych dzieci w obawie, że finansowo nie poradzą sobie z wychowaniem wcześniejszego potomstwa²⁷.

Badania przeprowadzone przez Marzec-Holkę i Pomarańską potwierdzają, że sprawczynie dzieciobójstwa to najczęściej kobiety żyjące w biedzie, często nieposiadające mieszkania, bez własnego źródła dochodu oraz uzależnione finansowo i emocjonalnie od innych. W zdecydowanej większości przypadków na decyzje kobiet o zabiciu swojego nowo narodzonego dziecka miała wpływ presja najbliższego otoczenia. Osoby utrzymujące kobiety często szantażowały je, grożąc, że jeśli nie pozbędą się dziecka to przestaną im pomagać. Należy podkreślić, że jedynie w jednostkowych przypadkach dokonanego zabójstwa noworodka stwierdzano u sprawczyń całkowitą niepoczytalność związaną z faktem przebytego porodu. W takich sytuacjach podkreśla się znaczenie stanu psychicznego kobiety i wykazuje jego związek z samym porodem. W takich przypadkach kobiety te najczęściej rodziły w samotności, w trudnych warunkach. Po zabiciu noworodka deklarowały niepamięć przebiegu porodu, nie potrafiły opisać okoliczności i przebiegu zdarzenia. To, co łączyło wszystkie badane kobiety, to fakt braku przygotowywania się do narodzin kolejnego dziecka.

Żadna z nich nie szykowała wyprawki oraz nie uprzedzała otoczenia o powiększającej się rodzinie²⁸.

²⁶ T. Kolarczyk, J. Kubiak, P. Wierzbicki, *Przestępczość kobiet. Aspekty kryminologiczne i penitencjarne*, Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1984, s. 50.

²⁷ R. Faluszczyk, *Dzieciobójstwo w polskim prawie karnym*, praca magisterska napisana pod kierunkiem A. Krukowskiego: Uniwersytet Warszawski. Wydział profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji, Warszawa 1994 r., s. 140-152.

²⁸ M. Pomarańska-Bielecka, *Prawna i socjologiczna charakterystyka występków dzieciobójstwa*, w: *Dziecko krzywdzone* nr 3 (32) 2010, s. 37.

Podsumowując, za główny czynnik motywacyjny wpływający na działanie sprawczyń należy uznać czynniki socjalno-bytowe oraz obawę przed reakcją społeczeństwa związaną z nowym potomstwem. Aktualnie wśród badaczy problematyki dzieciobójstwa dominuje przekonanie o polimotywacyjności uwarunkowań zachowań przestępczych podejmowanych przez kobiety. W ogromnej większości przypadków takie czynniki jak stan psychiczny kobiety, czy też obawa przed potępieniem społecznym bądź brak środków materialnych na wychowanie potomstwa nakładają się na siebie wpływając na decyzje i zachowanie kobiety.

Odpowiadając na zadane pytanie, co kieruje kobietami decydującymi się na zabicie swojego nowo narodzonego dziecka, należy wziąć pod uwagę duże znaczenie procesów motywacyjnych na zachowanie kobiet. Najczęściej, jak pokazują to wyniki wieloletnich badań zjawiska dzieciobójstwa, są to czynniki środowiskowe takie jak trudna sytuacja materialna kobiet, brak wsparcia i obawa przed potępieniem najbliższych. To, co je łączy, to ich charakter zewnętrzny i co za tym idzie możliwość wyeliminowania tych czynników w społeczeństwie bądź przynajmniej zminimalizowania ich wpływu. Przecież nie jest winą kobiety, że została wcześniej porzucona i nie ma wsparcia ze strony osób, które powinny ją wspierać w sytuacji ciąży, że nie ma środków na utrzymanie dziecka, a inni wytykają ją palcami. Najczęściej taka kobieta zostaje z problemem sama, co często jest dodatkowo wzmocnione przekonaniem społecznym, że to właśnie matka w większości, a nawet w całości odpowiada za swoją ciążę i potomstwo. Powstaje zatem kolejne pytanie o to, czy możemy zaradzić bądź ograniczyć zjawisko dzieciobójstwa w naszym społeczeństwie.

Analizując czynniki środowiskowe należy podkreślić znaczenie polityki spo-

łecznej i programów socjalnych ukierunkowanych na postawę sytuacji bytowej i materialnej kobiet w ciąży. Kolejnym aspektem, którego nie można pominąć, jest edukacja seksualna wśród młodzieży i kształtowanie właściwych postaw społecznych, polegających na braniu odpowiedzialności obojga rodziców za ciążę i potomstwo. Nauczanie powinno iść w takim kierunku, aby kobiety w trudnej sytuacji życiowej nie bały się przyznać, że nie czują się na siłach wychować dziecko. Ważne jest, by przygotować je do możliwości pozostawienia dziecka w szpitalu wraz ze zrzeczeniem się praw rodzicielskich, w celu umożliwienia adopcji. Pomimo faktu, iż w dobie ostatnich lat obserwujemy spadek stwierdzonych przestępstw dzieciobójstwa, nadal czyny te dziwią wielu z nas i bulwersują opinię społeczną. Należy podkreślić, że tylko postawa społecznej wrażliwości na problemy najbiedniejszych i często nieudolnych życiowo, jak również przysłowiowe nazywanie przez państwo problemów po imieniu i ich rozwiązywanie, jest dobrym kierunkiem w procesie prewencji zjawiska dzieciobójstwa.

PARADA OSZUSTÓW

Art. 286 § 1 k.k. stanowi: „Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, doprowadza inną osobę do niekorzystnego rozporządzenia własnym lub cudzym mieniem za pomocą wprowadzenia jej w błąd albo wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania, (...)”.

Oczywistym jest, że w dzisiejszych czasach charakteryzujących się powszechnym wykorzystaniem Internetu w codziennym życiu, istnieje duża liczba oszustw z wykorzystaniem tej popularnej formy komunikacji. Równolegle notuje się przyrost rodzajów oszustw „klasycznych” – „twarzą w twarz” oraz coraz więcej takich, w których swoistym spoiwem obu tych metod jest sieć Internet. Wyodrębnił się w ten sposób nowy podział przestępstwa oszustwa:

- klasyczne,
- popełniane przez Internet lub inne środki łączności,
- kombinowane (popełniane klasycznie przy wykorzystaniu Internetu lub innych środków łączności).

W niniejszym artykule zostaną opisane oszustwa głównie według powyższego podziału, aczkolwiek zostaną tu wymienione przykłady, które można podzielić według kryterium podmiotu, względem którego popełniono przestępstwo, a mianowicie:

- oszustwa na szkodę osób fizycznych,
- oszustwa na szkodę podmiotów gospodarczych,
- oszustwa na szkodę Skarbu Państwa.

Przykłady oszustw i ich charakterystyka

- Oszustwa popełniane przez Internet

Oszustwa te opierają się na umiejętnym wykorzystaniu metod socjotechniki, niezależnie od zastosowanej „legendy” i jego ofiarą mogą paść zarówno osoby fizyczne jak i podmioty gospodarcze. Także rozwój technologii wpływa na to, że przestępcy nie pozostają w tyle. Rozwój bankowości elektronicznej, system płatności zbliżeniowych, rosnąca liczba osób posiadających karty płatnicze spowodowała powstanie nowych rodzajów przestępstw bankowych, kredytowych i wypracowanie nowych sposobów działania sprawców. Możemy tu wyróżnić między innymi skimming, phishing czy carding.

Skimming polega na podstępnym zeskanowaniu, a następnie sporządzeniu kopii karty płatniczej. Najczęściej karty czytane są przy pomocy nakładki na czytnik w bankomatach. Ponadto sprawca instaluje kamery, które rejestrują PIN wpisywany przez posiadacza karty.

Phishing polega na działaniu, w którym sprawca podszywa się pod instytucję lub osobę celem zdobycia danych wrażliwych takich jak loginy i hasła do kont bankowych, szczególnie kont kredytowych, na przykład poprzez strony internetowe do złudzenia przypominające strony banków internetowych.

Carding polega na zdobyciu i wykorzystaniu przez sprawcę numerów cudzych kart płatniczych. Często polega to na zamówieniu usług lub towarów na koszt osoby, której numer karty został pozyskany. Istnieją także bazy danych wystawione na sprzedaż zawierające numery kart do wykorzystania w celach przestępczych.

Sprawcy oszustw internetowych najczęściej podają numery rachunków bankowych założonych metodą na „słupa” lub wyłudzone w inny sposób (aktywacja konta za 1 zł itd.).

Przy oszustwach internetowych często zachodzi problem ustalenia, gdzie przestępstwo to popełniono, ustalenia właściwości miejscowej prowadzenia postępowania, a co za tym idzie ustalenia i zatrzymywania sprawców z uwagi na transgraniczny charakter części oszustw możliwy poprzez globalny zasięg sieci Internet. Także technologia może znacznie utrudnić, czy nawet uniemożliwić namierzenie sprawcy. Przy wykonywaniu ww. przestępstw sprawca najczęściej wykorzystuje hot spot z dostępem do Internetu, niezabezpieczone sieci wi-fi, karty pre-paid, programy umożliwiające ukrycie adresów IP, czy sieć TOR.

Przykład I: Oszustwo poprzez wyłudzenie danych, tzw. phishing.

Sprawca na portalu internetowym wystawia ogłoszenie o pracy. W celu aplikowania na dane stanowisko prosi o przesłanie swoich danych wraz z kserokopią dowodu osobistego. Następnie w celu uwierzytelnienia danych oszust prosi o wpłatę pieniędzy, np. w kwocie 1 PLN na wskazane konto bankowe założone celowo do tego proceduru. Następnie sprawca zakłada poprzez bankowość internetową nowe konta bankowe na wyłudzone w ten sposób dane, a w dalszej kolejności wyłudza kredyty na dane pozyskane.

Przykład II: Oszustwo na szkodę osoby fizycznej w celu uzyskania konta bankowego na prawdziwe dane pokrzywdzonego.

Sprawca umieszcza w Internecie ogłoszenie o pracy. Pokrzywdzony kontaktuje się ze sprawcą najczęściej na numer telefonu na karcie prepaid. Po wstępnych ustaleniach sprawca prosi pokrzywdzonego o przesłanie mu na specjalnie do tego spre-

parowany adres e-mail skanu dowodu osobistego w celu sporządzenia umowy wstępnej, ubezpieczenia lub innego dokumentu, do którego niezbędne są dane osobowe.

Po wysłaniu wiadomości przez pokrzywdzonego ze skanem dowodu osobistego sprawca otwiera za pośrednictwem bankowego serwisu internetowego konto bankowe aktywowane przelewem. Są to konta osobiste, w których jedną z procedur zakładania konta jest weryfikacja tożsamości klienta na podstawie danych przelewu przychodzącego z dotychczasowego rachunku osoby zakładającej to konto. Sprawca po złożeniu wniosku o założenie rachunku na dane pokrzywdzonego na stronie internetowej banku proszony jest o wykonanie przelewu z obecnego konta na wskazany rachunek celem weryfikacji podanych danych osobowych. Numer nowo założonego rachunku sprawca przekazuje pokrzywdzonemu i prosi go o dokonanie przelewu drobnej sumy pieniędzy. Tłumaczy przy tym pokrzywdzonemu, że przesłana kwota przeznaczona jest na poczet wysyłki umowy i innych dokumentów do niego, aby je podpisał i odesłał z powrotem do sprawcy. W banku do weryfikacji tożsamości wystarczy przelew środków w kwocie 1 grosza. Następnie po wykonaniu przez pokrzywdzonego przelewu i aktywacji konta sprawca urywa kontakt lub czasem zwraca wpłaconą kwotę tłumacząc to niemożnością realizacji zatrudnienia z różnych przyczyn, działanie to ma na celu odwrócenie uwagi pokrzywdzonego, aby nie zgłaszał organom ścigania, że został oszukany na kwotę kilku złotych.

Po całym zdarzeniu sprawca otrzymuje konto osobiste na prawdziwe dane pokrzywdzonego z pełnym dostępem, dzięki któremu ma możliwość zaciągać pożyczki, wykonywać przelewy, a także zakładać kolejne konta w tym, jak i w innych bankach. Może wykorzystać konto do popełniania innych przestępstw. Po sprawdzeniu rachunku bankowego przez organy ścigania przekazywane są dane pokrzywdzonego, który nie ma pojęcia o tym, iż posiada inne konta bankowe założone na jego dane. Naj-

częściej dowiaduje się o tym przy okazji przesłuchania przez Policję na okoliczność wykorzystania tego konta do dokonania przestępstwa.

Przykład III: Oszustwo na szkodę osoby fizycznej z wykorzystaniem złośliwego oprogramowania do przejęcia konta.

Sprawca rozsyła złośliwe oprogramowanie, które umożliwia mu przechwytywanie wprowadzonych treści na zainfekowanym urządzeniu. W ten sposób sprawca otrzymuje różne dane, m.in. nazwę użytkownika oraz hasło do portalu allegro.pl. Po uzyskaniu informacji umożliwiających zalogowanie się sprawca przejmuje konto w serwisie allegro.pl, a następnie personalizuje je zamieszczając na koncie swój numer telefonu, numer rachunku bankowego do wpłat oraz wiąże go z usługą PayU.

Po dokonaniu personalizacji sprawca zamieszcza ogłoszenie sprzedaży przedmiotu, którego cechy nie wskazują na możliwość przestępczego działania (przeciętna cena). Nieświadomy klient dokonuje zakupu wystawionego przedmiotu, dokonuje wpłaty i na tym kontakt ze sprawcą się kończy. Właściciel konta allegro.pl przeważnie do samego końca, czyli do czasu wykonania z nim czynności przez organy procesowe jest nieświadomy przejęcia konta.

Przykład IV: Oszustwo na szkodę osoby fizycznej metodą na legendę.

Pokrzywdzony znalazł w Internecie ogłoszenie o prowadzonym projekcie badawczym dotyczącym budowy specjalistycznego urządzenia medycznego, które miało leczyć choroby kręgosłupa. Ogłoszeniodawca pisał również, że jest to intratny projekt, który w przyszłości przyniesie wielomilionowe zyski dla osób, które zdecydują się wesprzeć finansowo twórcę projektu i zainwestować w budowę urządzenia. Pokrzywdzony nawiązał kontakt z ogłoszeniodawcą, który by potwierdzić swoją wiarygodność przesłał mu wszelkie szczegóły

dotyczące tego projektu za pośrednictwem adresu poczty internetowej e-mail w domenie rządowej, który należał do ambasady RP w Izraelu.

Gdy pokrzywdzony pozbył się wszelkich wątpliwości co do intencji twórcy projektu zaczął przelewać na wskazane konto, różne kwoty pieniędzy na utrzymanie ciągłości projektu. W zamian za to otrzymywał na bieżąco informacje o postępach przy budowie urządzenia wraz z jego projektami technologicznymi. Pokrzywdzony pieniądze przelewał przez kilka miesięcy, po których dopiero zorientował się, że interes ten może być oszustwem, gdyż cały czas zapewniano go jedynie, że budowa urządzenia przebiega planowo, lecz nigdy na jego prośby nie doręczono mu go. Gdy pokrzywdzony zagroził, że przestanie finansowo wspierać budowę urządzenia, sprawcy oszustwa zorganizowali mu podróż do Brukseli, gdzie miał zobaczyć urządzenie. Na miejscu spotkania pojawił się człowiek, który przedstawił się jako Smith, który zamiast urządzenia pokazał pokrzywdzonemu walizkę wypełnioną banknotami EURO, które miały stanowić dowód, że projekt nie jest oszustwem. Rzekomy pan Smith zaproponował, by pokrzywdzony zabrał te pieniądze do Polski jako zabezpieczenie jego wkładu. Sądząc, że są to banknoty fałszywe pokrzywdzony odmówił, lecz mężczyzna nalegał, by zabrał on jednak te pieniądze do Polski. By potwierdzić, że banknoty są prawdziwe pokrzywdzony wziął jeden z banknotów i udał się z nim do banku, gdzie potwierdził jego autentyczność.

Z uwagi na to, iż bał się przewieźć taką ilość pieniędzy i upewniony o szczerych intencjach pomysłodawców odmówił przewiezienia pieniędzy i wrócił do Polski. W dalszym ciągu przelewał pieniądze na wskazane przez sprawców konto, aż do momentu, kiedy poinformował ich, że kończą mu się fundusze i oczekuje, aby okazano mu konkretne efekty ich prac. Wtedy kontakt między pokrzywdzonym, a sprawcami został zerwany. Pokrzywdzony podjął próbę nawiązania kontaktu przez wskazany

adres e-mail pisząc do ambasady RP w Izraelu, gdzie poinformowano go, iż ambasada o niczym nie wie i prawdopodobnie został oszukany. Pokrzywdzony wyliczył, że przelał oszustom łączną kwotę 103 000 USD.

Przykład V: Oszustwo na szkodę podmiotu gospodarczego przy pomocy przerobionego potwierdzenia zapłaty.

Sprawca dokonuje zakupów w dużych sklepach stacjonarnych, które umożliwiają zakupy w Internecie. Po dokonaniu zakupu sprawca, jako opcję zapłaty wybiera przelew bankowy/pocztowy. Po dokonaniu transakcji sprawca e-mailowo kontaktuje się ze sprzedawcą i informuje, że wykona przelew w oddziale poczty/banku i z reguły sprzedawca godzi się na taki sposób załatwienia sprawy. Po przesłaniu przez sprawcę drogą elektroniczną przerobionego potwierdzenia wykonania przelewu z banku sprzedawca prosi o dane do wysyłki.

Sprawca podaje fikcyjne dane osobowe, atrakcyjny adres w wytypowanym mieście. Sprzedawca po wysłaniu towaru kurierem przesyła sprawcy numer listu przewozowego. W dniu dostarczenia paczki sprawca kontaktuje się z kurierem i prosi o dostarczenie paczki w inne miejsce niż docelowe, pod pretekstem wyjazdu, a nie ma nikogo w domu. Do przejęcia paczki dochodzi najczęściej na mieście, stacji paliw. Po dokonaniu oszustwa sprawca nie kontaktuje się więcej ze sprzedawcą. Pokrzywdzony podmiot często nie jest świadomy oszustwa, z uwagi na liczbę transakcji.

Przykład VI: Oszustwo na szkodę podmiotu gospodarczego metodą „nieświadomego kliknięcia”.

Przedsiębiorcy, osoby prowadzące działalność gospodarczą otrzymują spersonalizowaną wiadomość e-mail z informacją: „To skandal, musisz to zobaczyć - www.qwertuiop.pl” lub „Tak nie może być, proszę o wyjaśnienie www.qwertuiop.pl”. Każdy otrzymuje

indywidualnie wygenerowany link. Po kliknięciu w link pokrzywdzony jest przenoszony na stronę WWW stworzoną przez sprawcę, gdzie od razu pojawia się informacja o plikach cookies. Po kliknięciu przycisku „akceptuj”, co niejednokrotnie jest konieczne, aby odsłonić treść strony, pokrzywdzony otrzymuje informację na e-mail, że zawarł umowę o świadczenie usług - dostęp do strony internetowej, gdzie koszt miesięcznego dostępu wynosi nawet 10.000 PLN. Akceptacja polityki cookies oznacza również akceptację regulaminu serwisu.

Ta metoda oszustw ma wiele wspólnego z powszechnym obecnie w mediach społecznościowych zjawiskiem „Clickbait” (ang. „przynęta na kliknięcia”), które polega na zamieszczaniu odnośników opatrzonych kontrowersyjnym tytułem lub obrazkiem nie zawierającym żadnych szczegółów, co wywołuje u ludzi ciekawość, a ma na celu wymuszenie kliknięcia w dany odnośnik, odwiedzenia strony, która może nie mieć nawet związku z treścią nagłówka w odnośniku. Celem tego jest zwiększenie liczby wyświetleń strony, a tym samym przychodów z reklam. Może się także zdarzyć, że strona taka zawiera złośliwe oprogramowanie służące do phishingu lub innej formy popełnienia oszustwa czy przejęcia danych osobowych.

- Oszustwa kombinowane, czyli takie, które odbywają się w sposób klasyczny, a do ich popełnienia niezbędny jest dostęp do sieci Internet.

Przykład VII: Oszustwo na szkodę osoby fizycznej z użyciem tzw. kolekcjonerskiego - podrobionego dowodu osobistego.

Sprawca wyszukiwał w Internecie dane personalne innych obywateli RP, między innymi imię i nazwisko, PESEL oraz serie i nr dowodu osobistego. Posiadając te dane zamawiał z jednej ze stron internetowych, np. dokumenciki.eu blankiet dowodu osobistego, który na pierwszy rzut oka wyglądał jak oryginał, jednakże nie posiadał wszystkich zabezpieczeń. Posiadał jedynie

naklejkę, iż jest to dokument kolekcjonerski, którą sprawca zrywał i używał takiego dowodu podczas zakupów sprzętu RTV, AGD w systemie ratalnym.

Ponadto sprawca tak jak w poprzednim przykładzie wykorzystywał uzyskane przez Internet dane osobowe i zakładał na nie internetowe rachunki bankowe, a także brał pożyczki w parabankach (np. Vivus, Bocian itp.). Uzyskane w ten sposób środki wypłacał w bankomatach. Sprawca opisanego przestępstwa wpadł, ponieważ przy dostarczaniu kolejnych umów o otwarcie rachunku bankowego kurier firmy pocztowej zorientował się, iż okazany przez sprawcę dowód osobisty nosi ślady podrobienia.

- Oszustwa klasyczne popełniane bez użycia sieci Internet.

Przykład VIII: Oszustwo popełnione na szkodę osób fizycznych przez pracownicę banku poprzez dostęp do danych osobowych kredytobiorców.

Sprawczyni była pracownikiem banku i zajmowała się udzielaniem kredytów klientom banku. W czasie udzielania kredytów w prywatnym zeszycie notowała dane klientów. Następnie używając tych danych bez wiedzy klientów składała kolejne wnioski o pożyczki gotówkowe, podrabiając ich podpisy na wnioskach. Jako adres do korespondencji sprawczyni użyła swojego miejsca zamieszkania, a środki z udzielonego kredytu wpłacała na swoje konto osobiste. Na początku bez wiedzy klientów banku, sprawczyni spłacała zobowiązania. Następnie zadłużyła się na tyle, że nie była w stanie spłacić zobowiązań. Ustalono, że sprawczyni łącznie wzięła 19 pożyczek na kwotę około 98.000 PLN.

Przykład IX: Oszustwo na szkodę osoby fizycznej.

Na teren gospodarstwa rolnego należącego do Jana Kowalskiego przyjechał samochód dostawczy typu pick-up. W sa-

mochodzie siedziało dwóch mężczyzn, a na pace samochodu znajdowały się dwa zbiorniki po tysiąc litrów napełnione w całości cieczą. Mężczyźni oświadczyli, że pracują niedaleko na budowie i mają do sprzedania 2 tys. litrów oleju napędowego. Rolnik powiedział, że nie potrzebuje oleju, bo ma dopłatę do paliwa i litr kosztuje go 3,50 zł, na co mężczyźni odpowiedzieli, że sprzedadzą mu paliwo po 2 złote za litr. Ponadto mężczyźni twierdzili, że jest to paliwo z legalnego źródła i jak je kupi to jutro przywiozą fakturę VAT i przyjadą po zbiorniki.

Jan Kowalski zgodził się skuszony okazją, ale powiedział, że nie ma w domu 4000 zł i musi pojechać do banku po pieniądze, co też uczynił. Mężczyźni czekali na jego posesji. Po powrocie jeden z mężczyzn poprosił o słoik, następnie spuścił z jednego z pojemników około 1,5 litra paliwa do tego słoika, po czym pokazał to Janowi Kowalskiemu, twierdząc że to super czyste i dobre paliwo. Następnie wlał to paliwo do swojego samochodu, którym przyjechali. Jan Kowalski po sprawdzeniu paliwa, wskazał mężczyznom miejsce gdzie mogą wyładować zbiorniki i wypłacił oszustom 4000 PLN. Zgodnie z umową oszuści mieli następnego dnia przywieźć faktury i zabrać kontenery.

Wieczorem Jan Kowalski, zaczął opróżniać kontenery i zobaczył, że w obu jest woda. Przez górę widać było, że do zaworu spustowego u dołu zbiornika przymocowana jest piłka do koszykówki wypełniona olejem napędowym i w momencie spuszczenia paliwa do słoika do testu paliwo spływało z tej piłki. Piłki znajdowały się w dwóch zbiornikach.

Przykład X: Oszustwo na szkodę osoby fizycznej popełnione metodą „na policjanta”.

Jadwiga W. lat 74 odebrała swój telefon stacjonarny. W słuchawce usłyszała głos mężczyzny, który przedstawił się jako Adam Z., funkcjonariusz Centralnego Biura Śledczego Policji, podał jakiś numer twierdząc że to jest jego identyfikator służbowy.

Mężczyzna następnie zaczął zadawać pytania o bank w którym kobieta ma założony rachunek, w jaki sposób dokonuje wypłat, ile pieniędzy ma zgromadzonych na koncie osobistym i ile może wziąć pożyczki. Wszystkie te pytania tłumaczy historią, że jako funkcjonariusz CBŚP rozpracowuje grupę oszustów z tego właśnie banku, którzy dokonują wypłat z kont nieświadomych klientów, fałszują dokumentację, zaciągają fikcyjne pożyczki i to właśnie dlatego do niej telefonuje, gdyż może ona być potencjalną ofiarą nieuczciwych pracowników banku. Jadwiga W. nabiera wątpliwości co do faktycznej tożsamości sprawcy, więc aby ją utwierdzić w tym przekonaniu mężczyzna poleca jej bez przerywania obecnego połączenia na swoim telefonie wybrać numer alarmowy 997 na Policję mówiąc, że tam może ona potwierdzić jego słowa. Jadwiga W. postępuje według poleceń i słyszy w słuchawce głos młodej kobiety przedstawiającej się jako oficer dyżurny komendy powiatowej Policji w miejscowości, gdzie ma miejsce niniejszy przykład. W krótkiej rozmowie Jadwiga W. usłyszała zapewnienia, że owszem funkcjonariusz CBŚP o takich danych faktycznie istnieje i prowadzi on operację przeciw oszustom na terenie miejscowego powiatu. Po chwili w słuchawce znów słychać głos mężczyzny, który podawał się za funkcjonariusza CBŚP, który przekonuje kobietę, że do pomyślnego przeprowadzenia akcji zatrzymania oszustów bankowych niezbędna jest jej pomoc i wsparcie, tylko musi ona wypełniać polecenia podawane przez telefon. Mężczyzna wypytuje o numer telefonu komórkowy Jadwigi W, która mu go podaje i następnie rozmowa prowadzona jest przez tenże telefon komórkowy. Mężczyzna poleca kobiecie udać się do swojego banku i wypłacić całe zgromadzone oszczędności w kwocie 15.000 zł i poprosić o ich zapakowanie w kopertę, tłumacząc to tym, że na banknotach nie mogą pojawić się jej odciski palców. Poleca on kobiecie także się nie rozłączać tylko aparat telefonu komórkowego z trwającym połączeniem schować do kieszeni, aby mógł wszystko słyszeć na

bieżąco. Kobieta utwierdzona w przekonaniu, że spełnia swój obywatelski obowiązek postępuje zgodnie z poleceniami mężczyzny. Po wyjściu z oddziału banku z pieniędzmi w kopercie Jadwiga W. pyta o dalsze instrukcje. Mężczyzna poleca jej przejść na drugą stronę jedni, wejść za blok mieszkalny wielorodzinny i wrzucić kopertę do śmietnika przy trzeciej z kolei klatce schodowej. Ponadto mężczyzna obiecuje kobiecie, że natychmiast te pieniądze posłużą jako dowód w sprawie, oszuści bankowi zostaną zatrzymani, a sam osobiście po upływie dwóch godzin przyjedzie do jej miejsca zamieszkania celem zwrotu jej pieniędzy i oficjalnego podziękowania za pomoc służbom w tym przedsięwzięciu. Kobieta udała się do domu i po upływie dwóch godzin, gdy nikt nie przyjechał zorientowała się, że padła ofiarą oszustwa.

Jest to zmodyfikowana wersja oszustwa metodą „na wnuczka”. Całość jest szczegółowo zaplanowana i dopracowana. Typowanie ofiar polega na wybieraniu numerów telefonów stacjonarnych osób o staromodnie brzmiących imionach z książek telefonicznych. Możliwe jest także, aby taka osoba była przez pewien czas pod obserwacją sprawcy, a szczególnie w czasie wejścia do i po wyjściu z oddziału banku. Miejsca pozostawienia pakunków to zazwyczaj śmietniki wybierane w miejscach zacienionych, na uboczu, rzadko uczęszczanych i nie objętych monitoringiem, aby zminimalizować ryzyko, że ktoś inny znajdzie pakunek zanim sprawca zdąży go podjąć. Wszelkie połączenia odbywają się z numerów zastrzeżonych i z kart pre-paid rejestrowanych „na słupów”, które i tak mogą zostać wyrzucone po każdym dokonanym takim oszustwie, toteż bilingi mogą być nieprzydatne. Jak widać jest to oszustwo z wielopoziomowymi „zabezpieczeniami” przed wykryciem sprawcy. Ofiary zaś zazwyczaj tracą całe oszczędności swojego życia, a nawet zdarza się, że zaciągają dziesiątki tysięcy złotych kredytów.

Pomimo szeroko zakrojonych akcji informacyjnych oszustwa popełniane tą metodą wciąż się zdarzają, a ludzka łatwo-

wierność i nieporadność tylko temu sprzyjają, jak w autentycznej sytuacji, kiedy połączenie telefoniczne ofiary ze sprawcą zostało przerwane z przyczyn technicznych i w tym czasie ofiara zadzwoniła na numer alarmowy Policji łącząc się z prawdziwym oficerem dyżurnym lokalnej komendy powiatowej Policji, który wyjaśnił jej, że jest to próba oszustwa na jej osobie, że Policja nigdy nie informuje o podejmowanych tego typu przedsięwzięciach i przede wszystkim nigdy nie prosi nikogo o pieniądze oraz polecił jej, aby natychmiast zgłosiła się do najbliższej jednostki Policji w celu przesłuchania. Kobieta mimo to przy ponownym połączeniu z oszustem wykonała bezkrytycznie wszystkie jego polecenia zaciągając w tym celu 20.000 zł pożyczki.

Przykład XI: Oszustwo na szkodę osoby fizycznej przez podrobienie podpisu.

Pewne przedsiębiorstwo z branży energetycznej wchodząc na rynek dystrybutorów energii elektrycznej zawarło umowy z agencjami, które zatrudniały osoby w charakterze tzw. naganiaczy celem nakłonięcia ludzi do rezygnacji z usług dotychczasowych dostawców energii i zawarcie umowy z ich przedsiębiorstwem. Jeden z pracowników agencji odwiedzając domy potencjalnych nabywców usługi uzyskiwał od nich dane osobowe, a następnie podrabiał ich podpisy zarówno na dokumencie odstąpienia od świadczenia usług przez dotychczasowego dostawcę jak i na umowie zawartej z nowym przedsiębiorstwem.

Sprawca za każdą podpisaną umowę miał otrzymywać wynagrodzenie w kwocie 50 zł. W wyniku jego działania osoby, których podpisy zostały podrobione zostały obciążone zarówno karami za zerwanie umów z dotychczasowym dostawcą (w niektórych przypadkach) a co więcej otrzymywały także faktury do zapłaty za zużytą energię od nowego dostawcy, mimo że osoby których podpisy zostały podrobione o niczym nie wiedziały. Analogiczne oszustwa miały także miejsce w innych branżach, np. telekomunikacyjnej.

Przykład XII: Oszustwo na szkodę osoby fizycznej metodą „podwójnej sprzedaży”.

Sprawca (właściciel mieszkania) w jednym z miast podpisał umowę kupna sprzedaży z klientem (pokrzywdzonym) u notariusza, po czym udał się do innego miasta gdzie był umówiony z innym klientem i dokonał sprzedaży tego samego mieszkania innej osobie podpisując umowę notarialną.

Sprawca wykorzystał fakt, iż wniośki o wpis do ksiąg wieczystych wynikające z podpisanych aktów notarialnych są przesyłane przez notariuszy z pewnym opóźnieniem, uniemożliwiającym bieżącą weryfikację stanu prawnego nieruchomości.

W efekcie sprawca dokonał dwukrotnej sprzedaży tej samej nieruchomości jednego dnia, wprowadzając w błąd drugiego z klientów któremu oświadczył że nadal jest właścicielem nieruchomości będącej przedmiotem sprzedaży.

Posługując się tą samą metodą inny sprawca dokonał sprzedaży pojazdu, po czym jeszcze tego samego dnia ukraść go nabywcy korzystając z drugiego kompletu kluczy i ponownie go sprzedał innemu nabywcy. W tym wypadku dopuścił się on nie tylko oszustwa względem drugiego nabywcy, ale także kradzieży na szkodę pierwszego nabywcy.

Przykład XIII: Oszustwo popełnione na szkodę podmiotu gospodarczego.

Sprawca wraz ze swoją małżonką wykupili wycieczkę zagraniczną do Arabii Saudyjskiej o wartości 15.000 PLN, której organizatorem było znane biuro podróży z siedzibą za granicą. W ramach wycieczki małżeństwo sprawców wykupiło w kilku firmach ubezpieczeniowych ubezpieczenie obejmujące zwrot kosztów w przypadku rezygnacji z imprezy turystycznej, z uwagi na zdarzenia losowe.

Na kilka dni przed planowaną wycieczką sprawcy w każdej z firm ubezpieczeniowych przedłożyli zaświadczenie le-

karskie o niezdolności do odbycia wycieczki i zwrócili się równocześnie o wypłatę odszkodowania z tytułu zawartej umowy ubezpieczeniowej. W ten sposób sprawcy otrzymali wielokrotność faktycznych kosztów, jakie ponieśli w przypadku rezygnacji z wycieczki.

Przykład XIV: Oszustwo popelnione na szkodę podmiotu gospodarczego.

Sprawca zgłosił się do firmy ubezpieczeniowej i posługując się danymi innej osoby oraz jej numerem polisy OC zgłosił szkodę komunikacyjną. Na czas rozpatrzenia firma ubezpieczeniowa przyznała sprawcy samochód zastępczy na okres 14 dni.

Firma ubezpieczeniowa w związku ze zgłoszoną szkodą nawiązała kontakt z osobą której danymi sprawca się posługiwał. Właściciel danych osobowych poinformował firmę ubezpieczeniową, iż nie zgłaszał szkody komunikacyjnej, nie był uczestnikiem zdarzenia drogowego oraz nie otrzymał auta zastępczego. Pojazd zastępczy został przywłaszczony przez sprawcę.

Przykład XV: Oszustwo na szkodę Skarbu Państwa.

Sprawczyni zgłosiła w jednostce Policji zaginięcie swojego 64-letniego, cierpiącego na chorobę Alzheimera, ojca. Zaginiony miał wyjść z domu i udać się w nieznanym kierunku nie zabierając ze sobą z domu swojego telefonu, dowodu osobistego i żadnych rzeczy osobistych, które mogłyby świadczyć o tym, że planował podróż. Akcja poszukiwawcza nie przyniosła rezultatów. Już miesiąc później sprawczyni próbowała odebrać rentę ojca od listonosza, mówiąc mu, że jej ojciec wyjechał na jakiś czas; listonosz nie przekazał świadczenia, stwierdzając, że wypłaci je do rąk własnych świadczeniobiorcy.

Sprawczyni wpadła wówczas na pomysł oszustwa. W pierwszej kolejności podrobiła oświadczenie, na którym złożyła podpis na dane swojego ojca i wysłała je do

ZUS żądając, by odbiór pieniędzy (renty) odbywał się nie w miejscu zamieszkania świadczeniobiorcy, ale oddziale Poczty Polskiej (chciała w ten sposób uniknąć spotkań z listonoszem w miejscu zamieszkania). Następnie znalazła prawdopodobnie bezdomnego mężczyznę do roli tzw. odbieracza, podobnego z wyglądu do swojego ojca, którego to mężczyznę nakłoniła do odbioru renty w oddziale pocztowym, obiecując mu "gratyfikację" każdorazowo (co miesiąc) w wysokości 100 PLN. Mężczyzna zgodził się. Poinstruowany, co do sposobu zachowania się, w oddziale pocztowym okazał dowód osobisty zaginionego i złożył podpis (fałszując podpis zaginionego) poświadczający odbiór pieniędzy; następnie wypłaconą rentę oddał, czekającej pod oddziałem poczty sprawczyni.

W październiku 2014 roku, na bagnistych nieużytkach w pobliżu sąsiedniej miejscowości odnaleziono NN zwłoki mężczyzny. Rozkład zwłok uniemożliwiał ich szybką identyfikację. Rozpoczęto procedurę związaną z identyfikacją NN zwłok (sekcja wykluczyła zgon na skutek udziału osób trzecich). Podjęto próbę identyfikacji, m. in. okazując ubranie ujawnione przy zwłokach rodzinom zaginionych. Okazanie takie przeprowadzono również z udziałem sprawczyni oszustwa i jej brata (zamieszkującego wraz ze swoją córką wspólnie ze sprawczynią i zaginionym). Rozpoznali oni ubrania, jako należące do ich zaginionego ojca. Zlecono określenie profilu DNA (badania porównawcze). W nadesłanej opinii biegły określił jako prawdopodobieństwo graniczące z pewnością, że zwłoki NN mężczyzny odnalezione na bagnach należą do zaginionego. O opinii biegłego rodzina zmarłego poinformowała Zakład Ubezpieczeń Społecznych celem dopełnienia formalności pogrzebowych i spadkowych, po czym ZUS złożył zawiadomienie o przestępstwie oszustwa.

Oszustwa na szkodę Narodowego Funduszu Zdrowia

Przykład I.

Lekarz stomatolog prowadzący gabinet w oparciu o umowę z NFZ, jak i prywatną praktykę dopuścił się oszustwa na szkodę NFZ w ten sposób, że każdemu nowemu pacjentowi podczas pierwszej wizyty w gabinecie zakładał kartę pacjenta do której to pobierał od niego pełne dane osobowe. W karcie zapisywane były wizyty i wykonywane w ich trakcie zabiegi. W ramach umowy z NFZ gabinet na podstawie karty pacjenta zwracał się o refundację wykonanych w ramach umowy świadczeń. Na pierwszy rzut oka wydawać by się mogło, że wszystko przebiega zgodnie z prawem lecz po sprawdzeniu przez jednego z pacjentów swojego konta pacjenta w NFZ okazało się, że stomatolog wystąpił o zwrot refundacji za świadczenia, o których pacjent nic nie wiedział – leczył zęby, których już nie miał lub usuwał takie, które posiada do tej pory. W toku postępowania ustalono CO NAJMNIEJ 300 pacjentów tego gabinetu, którzy mieli dopisane co najmniej po kilka nie przeprowadzonych zabiegów. Wśród tych pacjentów byli także tacy, którzy korzystali z tego gabinetu tylko prywatnie uiszczając opłatę za każdą wizytę, nigdy nie korzystali z tego gabinetu w ramach NFZ, a bynajmniej nic im o tym nie było wiadomo.

Przykład II.

Właściciel apteki dopisywał do wystawionych przez różnych lekarzy recept leki o nazwie CLEXSANE lub FRAXODI. Są to leki przeciwwzakrzepowe podawane w postaci zastrzyku w brzuch, zwykle po zabiegach chirurgicznych wysoce refundowane przez NFZ tzn. pacjent płacił w aptece kilka złotych za serię 10 takich zastrzyków. Następnie właściciel apteki występował do NFZ z poświadczającą nieprawdę dokumentacją w postaci zestawień rzekomo zrealizowanych recept celem uzyskania refundacji z tytułu złożonego sprawozdania ze

sprzedaży leków objętych refundacją. Tym sposobem dopisano leki do co najmniej 330 recept uzyskując nienależną refundację na kwotę nie niższą niż 600 tys. zł. Należy dodać, że właściciel apteki działał wspólnie i w porozumieniu z pracownikiem NFZ, który w zamian za korzyść majątkową odstępował od zlecenia kontroli tej apteki. Sprawa wyszła na jaw w wyniku kontroli przeprowadzanej przez szczebel NFZ zajmujący się nadzorem na lekarzami. Zastrzeżenia budziła ilość przedmiotowych leków przepisanych przez lekarzy z jednej małej miejscowości zatrudnionych w tej samej przychodni. Po kontroli w przychodni okazało się że w kartach pacjentów takowe leki nie występowały wcale. W toku dalszej kontroli ustalono, że wszystkie recepty zostały zrealizowane właśnie w tej przedmiotowej aptece. Proceder ten trwał przez kilka lat.

Oszustwa szczególne ze względu na przedmiot.

1. Oszustwo kredytowe (art. 297 § 1 k.k.) jako szczególna forma oszustwa popełnionego na szkodę podmiotu gospodarczego.

Przestępstwo to polega na przedłożeniu w odpowiedniej instytucji np. banku, samorządzie, agencji rolnictwa, dokumentów podrobionych, przerobionych, poświadczających nieprawdę lub nierzetelnie pisanych oświadczeń, które mają istotne znaczenie dla udzielenia kredytu, pożyczki bankowej, poręczenia, gwarancji kredytowej, akredytywy, dotacji, subwencji lub zamówienia publicznego.

Najczęstszą postacią przestępstwa jest działanie sprawcy, który w banku przedstawia podrobione lub przerobione zaświadczenia o dochodach. Sprawca ma na celu uzyskanie pieniędzy z kredytu lub pożyczki, przy czym działa ze z góry powziętym zamiarem niespłacenia zobowiązania. W taki sposób działają głównie drobni i samodzielni oszuści, którzy zupełnie świadomie zaciągają zobowiązania.

Drugim podmiotem popełniającym tego rodzaju przestępstwa są zorganizowane grupy przestępcze, w których działające osoby uczyniły z tego procederu stałe źródło dochodu. Stosuje przy tym bardziej wyrafinowane techniki. Do technik i sposobów działania możemy zaliczyć posługiwanie się utraconymi dokumentami innych osób, dokumentami rejestrowymi i finansowymi podmiotów gospodarczych, a także popularne jest wykorzystywanie tzw. słupów, czyli osób, które w zamian za często niewielkie wynagrodzenie decydują się na przyjęcie odpowiedzialności za zobowiązanie. Za „słupy” robią najczęściej osoby bezdomne, uzależnione oraz z innego powodu łatwe do wykorzystania przez oszustów. Sposób ten umożliwia grupie zachowanie anonimowości.

W roku 2015 stwierdzono ponad 5,2 tys. przestępstw bankowych. W tej liczbie ponad tysiąc to przypadki ataków na bankowość elektroniczną.

W stosunku do roku 2014 to wzrost o ponad 100 %. Wśród 1117 przypadków przestępstw związanych z e-bankowością 119 to przypadki phishingu. Mniejszym wzrostem charakteryzuje się skimming, tj. 129 w 2014 i 189 w 2015. Ten niewielki wzrost jest elementem stosowania lepszych zabezpieczeń przez banki na ich stronach internetowych i w urządzeniach bankomatowych.

2. Oszustwa samochodowe.

Do najczęstszych oszustw przy sprzedaży samochodów zalicza się:

- tzw. klonowanie samochodu. Sposób ten polega na tym, że złodzieje zaczynają od kradzieży dokumentów w jednym kraju, a następnie w innym kraju kradną samochód pasujący do dokumentów. Dane nielegalnie zdobytych dokumentów nabijane są na kradziony samochód, który zyskuje wiarygodną tożsamość. Innym sposobem klonowania pojazdu jest wykorzystania numeru identyfikacyjnego ze złomowanych aut.

- Sprzedaż aut złożonych z dwóch połowicznych wraków. Tak stworzone auto wygląda normalnie, ale nie spełnia norm bezpieczeństwa, a w przypadku zdarzenia drogowego istnieje duża szansa, że się taki pojazd rozpadnie.
- Wyłudzenie zaliczki. To oszustwo nastawione szczególnie na osoby, które nastawione są na zakup takiego niedrogiego modelu samochodu. Po otrzymaniu zaliczki oszuści kasują ogłoszenie. Zacierają wszelkie ślady swojej działalności.
- Sprzedaż wypożyczonego samochodu. Oszuści wypożyczają samochód z wypożyczalni na tzw. słupa, a następnie sprzedają go.
- Sprzedaż „anglika” jako niemieckiego auta. Samochody z Wielkiej Brytanii są tańsze w zakupie niż europejskie odpowiedniki. Oszuści dokonują przekładki, a następnie fałszują dokumenty i sprzedają te pojazdy np. w Polsce jako importowane z Niemiec.
- Przekręcanie licznik samochodów.
- Fałszowanie książek dokumentujących historię serwisowania samochodu.
- Dopisywanie do umów kupna sprzedaży klauzuli mającej zwolnić sprzedającego z jakichkolwiek odpowiedzialności gdy tylko kupujący opuści miejsce transakcji.
- Występują również przypadki, gdy nieuczciwi pośrednicy nie wpisują swoich danych do umowy, pozostawiając tam tylko dane właściciela pojazdu w imieniu, którego rzekomo działają.
- Standardem wśród oszustów jest także dokonywanie napraw samochodów przed wystawieniem ich na sprzedaż najtańszym kosztem, tak aby problemy auta zamaskować, a nie wyeliminować. Popularne są również wymiany zużytych elementów takich jak gałka drążka zmiany biegów, pokręteł, pedałów, kierownicy.

Innymi przestępstwami związanymi z motoryzacją są oszustwa ubezpieczeniowe polegające na wyłudzeniu pieniędzy od ubezpieczalni przy pomocy fikcyjnych

lub ustawionych kolizji. Najczęściej organizatorami są właściciele wypożyczalni aut lub komisów samochodowych posiadający spory wymienny tabor. Za pośrednictwem osób bezpośrednio wtajemniczonych planowane i dokonywane są fałszywe kolizje, wykorzystując do tego pojazdy należące do działalności gospodarczej.

Często bywało i tak, że uszkodzone wcześniej pojazdy przywożone były lawetami na pozorowane wcześniej miejsce zdarzenia. Wzywana na miejsce Policja potwierdzała fakt zdarzenia drogowego. Bywało i tak że jeden pojazd z podobnymi uszkodzeniami był kilkakrotnie używany do fikcyjnych kolizji.

Spora rotacja pojazdów uwiarygadniała owe kolizje a co za tym idzie bardzo ułatwiała wyłudzenie pieniędzy od firm ubezpieczeniowych. Angażowanie każdorazowo innych osób do roli sprawców i pokrzywdzonych w fikcyjnych kolizjach powoduje to, iż ten proceder dalej kwitnie i dosyć trudno go namierzyć.

W ostatnich latach rozwinęły się tzw. oszustwa nigeryjskie. Schemat działania sprawców jest podobny jak przy metodzie wyłudzenia zaliczek. Zamieszczane są na portalach internetowych (zagranicznych) atrakcyjne finansowo oferty sprzedaży samochodów. Najczęściej w tych ogłoszeniach nie są podawane numery telefonów, a kontakt odbywa się drogą mailową. Zainteresowany dowiadyuje się, że auto jest aktualnie poza granicami kraju. Korespondencja mailowa odbywa się najczęściej słabą angielszczyzną. Celem uwiarygodnienia oferty oszuści przesyłają skan dowodu rejestracyjnego (najczęściej są to skany skradzionych dokumentów). Dokonanie transakcji ma się odbyć za pośrednictwem „zaufanych” firm pośredniczących, które najczęściej mają nazwy zbliżone do prawdziwych serwisów. Firmy założone są najczęściej na „słupów”. Oszuści mogą również podszywać się pod znane portale aukcyjne. W ogłoszeniu zamieszczają linki przekierowujące na strony.

Zaliczki za te samochody przyjmowane są jedynie przez firmę „Money gram”

i „Westanunion”. W opisie ogłoszenia zamieszczono jest możliwość zrezygnowania z transakcji w kilka dni po otrzymaniu samochodu co faktycznie nie ma miejsca.

Istnieje również oszustwo związane z podatkiem VAT. W tym przypadku chodzi o auta sprowadzane z terenu UE. Mechanizm oszustwa jest tu bardziej skomplikowany. Nieuczciwa firma rejestrowana jest w Polsce lub w innym kraju członkowskim na tzw. „słupa”. Przedsiębiorstwo otrzymuje NIP UE, dzięki temu może kupować za granicą auta, płacąc tylko kwotę netto. Sprowadzane auta zwykle sprzedawane są przez komis. Ostateczny nabywca otrzymuje fakturę VAT marża lub fakturę ze stawką 0% wraz z innymi dokumentami niezbędnymi do rejestracji auta. W momencie gdy Urząd Skarbowy zorientuje się, że nie odprowadzono podatku VAT, firma już zwykle nie istnieje.

PRZESTĘPCZOŚĆ PRZECIWKO INTERESOM FINANSOWYM UNII EUROPEJSKIEJ

Przystąpienie dnia 1 maja 2004 r. Polski do struktur Unii Europejskiej z jednej strony dało naszemu krajowi możliwości wykorzystania różnorodnych programów unijnych i stało się szansą na duży skok cywilizacyjny, z drugiej zaś strony spowodowało powstanie nowego rodzaju przestępstw związanych z działaniami na szkodę interesów finansowych Unii Europejskiej.

Obowiązek ochrony wspólnotowych finansów oraz zapewnienie efektywnego poziomu ich zabezpieczenia nakłada na kraje członkowskie art. 280 Traktatu o Wspólnocie Europejskiej. Przepis ten obowiązuje kraje członkowskie do podejmowania takich samych działań w walce z oszustwami godzącymi w interesy finansowe Wspólnoty, jakie stosuje się w walce z oszustwami godzącymi we własne interesy finansowe.

Z uwagi na powyższe, przeciwdziałanie i zwalczanie przestępczości na szkodę interesów finansowych Unii Europejskiej stało się jednym z priorytetów zawartych w Uchwale Nr 181 Rady Ministrów z dnia 6 października 2015 r. w sprawie Programu przeciwdziałania i zwalczania przestępczości gospodarczej na lata 2015–2020. Ponadto, Decyzją Nr 267 z dnia 9 maja 2006 r. Komendant Główny Policji powołał Zespół ds. koordynacji przedsięwzięć Policji w zakresie zwalczania przestępstw na szkodę interesów finansowych Unii Europejskiej, który działa w strukturze Wydziału do Walki z Przestępczością Gospodarczą Biura Kryminalnego Komendy Głównej Policji.

Zgodnie z art. 1 ust. 1 Konwencji o ochronie interesów finansowych Wspólnot Europejskich, sporządzonej w Brukseli dnia 26 lipca 1995 r. (Dz.U.2009 nr 208, poz. 1603), **nadużycia finansowe** narusza-

jące interesy finansowe Wspólnot Europejskich polegają na:

a) w odniesieniu do wydatków, jakimkolwiek umyślnym działaniu lub zaniechaniu dotyczącym:

- wykorzystania lub przedstawienia fałszywych, nieścisłych lub niekompletnych oświadczeń lub dokumentów, które ma na celu sprzeniewierzenie lub bezprawne zatrzymanie środków z budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich lub budżetów zarządzanych przez Wspólnoty Europejskie lub w ich imieniu;
- nieujawnienia informacji z naruszeniem szczególnego obowiązku, w tym samym celu;
- niewłaściwego wykorzystania takich środków do celów innych niż te, na które zostały pierwotnie przyznane.

b) w odniesieniu do przychodów, jakimkolwiek umyślnym działaniu lub zaniechaniu dotyczącym:

- wykorzystania lub przedstawienia fałszywych, nieścisłych lub niekompletnych oświadczeń lub dokumentów, które ma na celu bezprawne zmniejszenie środków budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich lub budżetów zarządzanych przez, lub w imieniu, Wspólnot Europejskich;
- nieujawnienia informacji z naruszeniem szczególnego obowiązku, w tym samym celu;
- niewłaściwego wykorzystania korzyści uzyskanej zgodnie z prawem, w tym samym celu.

Z nadużyciami finansowymi wiąże się zagadnienie nieprawidłowości. Według treści art. 2 pkt 7 Rozporządzenia Rady

(WE) 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r., za **nieprawidłowość** uznaje się jakiegokolwiek naruszenie prawa wspólnotowego wynikające z działania lub zaniechania podmiotu gospodarczego, które powoduje lub mogłoby spowodować szkodę w budżecie ogólnym Unii Europejskiej w drodze finansowania nieuzasadnionego wydatku z budżetu ogólnego. Nieprawidłowość występuje również w przypadku naruszenia przepisów prawa krajowego koniecznych do zapewnienia odpowiedniego stosowania prawa wspólnotowego.

Od nieprawidłowości należy odróżnić **błąd formalny**, którym jest niezamierzone odstępstwo od zasad i procedur, niepowodujące skutków finansowych.

Podstawowy podział nieprawidłowości dzieli je na dwie grupy:

- nieprawidłowości podlegające raportowaniu do Komisji Europejskiej, gdy ich wartość przekracza kwotę 10 000 euro oraz, przy popełnieniu których została użyta nowa, nieznana dotąd metoda oszustwa, w związku z czym istnieje realne niebezpieczeństwo szybkiego upowszechnienia się zjawiska poza granicami kraju, w którym została wykryta po raz pierwszy;
- nieprawidłowości niepodlegające raportowaniu do Komisji Europejskiej, które dotyczą kwot poniżej 10 000 euro.

W zależności od wagi nieprawidłowości, konsekwencje niezgodnych z prawem działań beneficjentów mogą przybrać formę:

- 1) wszczęcia postępowania karnego;
- 2) zwrotu wszystkich środków dofinansowania;
- 3) wykluczenia z otrzymywania dofinansowania (przez okres 3 lat);
- 4) zwrotu środków otrzymanych jako refundacja wydatków uznanych za nieprawidłowe;
- 5) odmowy refundacji wydatków uznanych za nieprawidłowe;
- 6) potrącenia środków uznanych za nieprawidłowe z kolejnej transzy refundacji;
- 7) naprawienia szkody.

Ww. sankcje najczęściej nie występują pojedynczo i są stosowane jednocześnie, np. zwrot całego dofinansowania oraz wykluczenie z otrzymania środków unijnych w przyszłości.

Przestępczość przeciwko interesom finansowym Unii Europejskiej obejmuje szeroki katalog czynów zabronionych ujętych w:

1) ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. - kodeks karny (tj. Dz.U. z 2018 r., poz. 1600), w następujących rozdziałach:

a) Rozdział XXIX – Przestępstwa przeciwko działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego:

- art. 228 § 1-4 k.k. – łapownictwo bierno (sprzedajność);
- art. 229 § 1-4 k.k., art. 229 § 5 k.k. – łapownictwo czynne (przekupstwo);
- art. 230 k.k. (płatna protekcja);
- art. 230a k.k. – (handel wpływami);

b) Rozdział XXXIV – Przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów:

- art. 270 § 1-3 k.k. – podrobienie/przerobienie dokumentu (fałsz materialny);
- art. 271 § 1-3 k.k. – poświadczenie nieprawdy (fałsz intelektualny);
- art. 272 k.k. – wyłudzenie poświadczenia nieprawdy (fałsz intelektualny pośredni);
- art. 273 k.k. – posługiwanie się dokumentami poświadczającymi nieprawdę;

c) Rozdział XXXV – Przestępstwa przeciwko mieniu:

- art. 284 § 1-3 k.k. – przywłaszczenie mienia;
- art. 286 § 1 i 3 k.k. – oszustwo;
- art. 287 § 1-2 k.k. – oszustwo komputerowe;

d) Rozdział XXXVI – Przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu:

- art. 296 § 1-4 k.k. – niegospodarność;
- art. 296a k.k. – korupcja gospodarcza (menadżerska);
- art. 297 § 1 i 2 k.k. – oszustwo kapitałowe;
- art. 299 § 1-6 k.k. – pranie pieniędzy;
- art. 305 § 1 i 2 k.k. – utrudnianie przetargu publicznego;

2) ustawie z dnia 10 września 1999 r. - kodeks karny skarbowy (Dz.U. z 2018 r., poz. 1958 z późn. zm.), w zakresie:

a) przestępstw skarbowych przeciwko obowiązkom podatkowym i rozliczeniom z tytułu dotacji lub subwencji:

- art. 54 k.k.s. - narażenie podatku na uszczuplenie, uchylanie się od obowiązku podatkowego;
- art. 55 k.k.s. - firmanctwo;
- art. 56 k.k.s. - oszustwo podatkowe, podanie nieprawdy albo zatajenie prawdy, niedopełnienie obowiązków informacyjnych;
- art. 76 k.k.s. – wprowadzenie w błąd organu podatkowego;
- art. 82 k.k.s. - przestępstwa związane z dotacją i subwencją;
- b) przestępstw skarbowych przeciwko obowiązkom celnym oraz pozostałym zasadom obrotu z zagranicą towarami i usługami:
- art. 86 k.k.s. - przemyt celny;
- art. 87 k.k.s. - oszustwo celne;
- art. 92 k.k.s. - spowodowanie nienależnego zwrotu lub umorzenia należności celnej.

Na gruncie polskiego prawa karnego kwalifikacją wiodącą w postępowaniach przygotowawczych dotyczących wyłudzenia funduszy unijnych jest kwalifikacja z art. 297 § 1 k.k. Przepis ten najczęściej pozostaje w zbiegu z przepisem art. 286 § 1 k.k. i art. 270 § 1 k.k.

Zdecydowanie najwięcej nieprawidłowości jest związanych z nieprawidłowym stosowaniem ustawy Prawo zamówień publicznych (niestosowanie przepisów ustawy, stosowanie nieprawidłowych procedur, błędy w dokumentacji). Na drugim miejscu znajduje się fałszowanie dokumentacji, a więc przestępstwo popełniane przez beneficjentów. Trzecie miejsce wśród nieprawidłowości zajmuje nieprawidłowe przedstawienie do rozliczenia wydatków, które nie mogą być kosztem kwalifikowanym w projekcie.

Zawyżanie kosztów kwalifikowanych odbywa się najczęściej w trzech

kierunkach:

- 1) pozorne podniesienie ceny kupowanych towarów i usług. W zestawieniu rzeczowo – finansowym nie trudno wpisać konkretną, zawyżoną kwotę przedsięwzięcia, jednakże trudniej ją uzasadnić, przedstawiając np. zgodne z wymaganiami oferty. W tym celu wnioskodawca przedstawia odpowiednie oferty od dostawców, z którymi jest w zмовie. Czasami beneficjent sam fałszuje oferty - oferty fikcyjne, zawierające dane nieistniejących firm, albo oferty rzeczywiście działających podmiotów gospodarczych;
- 2) wykorzystywanie tańszych zamienników przedmiotów przewidzianych w zestawieniu rzeczowo – finansowym projektu/wniosku. Beneficjent płaci sprzedawcy cenę przewidzianą w zestawieniu, natomiast nadpłaconą kwotę odzyskuje za pośrednictwem sprzedawcy. Kwota taka najczęściej jest pomniejszona o kwotę podatku, jaką sprzedawca musi zapłacić od wystawionej faktury VAT. Każdorazowo beneficjent jest w zмовie ze sprzedającym;
- 3) pozorne wypłacanie wyższych wynagrodzeń pracownikom. Występują projekty, w których refundacji mogą podlegać koszty związane z wypłacaniem wynagrodzeń dla pracowników. Sprawca deklaruje najwyższe kwoty przewidziane w danym projekcie, a w rzeczywistości wypłaca kwoty najniższe. W tym celu beneficjent współpracuje z pracownikami, którzy potwierdzają odbiór wyższego wynagrodzenia lub podpisują sfałszowane dokumenty dotyczące czasu pracy, delegacji służbowych i tym podobnych wydatków celem podniesienia kosztów kwalifikowanych. W przypadku, gdy pracownicy zachowują w tajemnicy fakt procederu przestępczego, nierzetelność beneficjenta jest ciężka do wykrycia i udowodnienia.

Szereg nieprawidłowości pojawia się już na samym początku, tj. w momencie

ubiegania się o dofinansowanie projektu. Obszarem wrażliwym jest analizowanie i rozpatrywanie wniosków przez urzędników oraz kontrola projektów, która nie rzadko sprowadza się do poświadczenia nieprawdy.

W dalszym ciągu pomysłowość sprawców jest zaskakująca. Wydaje się jednak, że istnieje ograniczona ilość schematów tego procederu. Zasadnym jest więc ich katalogowanie i analizowanie modus operandi, co pozwoli na zapobieganie oszustwom w przyszłości, na ich wykrycie i udowodnienie. Cały proces wykrywczy wymaga dostępu do pełnej dokumentacji związanej z realizacją projektu, dokumentacji księgowej, bankowej itp., jak również przedsięwzięcia czynności dochodzeniowo – śledczych (przy współudziale prokuratora) i operacyjno - rozpoznawczych.

Należy podkreślić, że nie każda nieprawidłowość jest nadużyciem finansowym i przestępstwem. Nieprawidłowości popełniane przez uczciwych beneficjentów powstają najczęściej na skutek błędnej interpretacji przepisów oraz wytycznych wydawanych przez instytucje zarządzające poszczególnymi programami operacyjnymi.

Dotacje unijne są środkami publicznymi i podlegają szczególnie rygorystycznej kontroli, a rozdzielenie funduszy unijnych to potężne zadanie organizacyjne. Aby proces ten przebiegał sprawnie, powstał system instytucji zajmujących się przyznawaniem dotacji i sprawdzaniem prawidłowości wydatkowania pieniędzy.

Instytucjami wspólnotowymi, których zadaniem jest m.in. kontrolowanie funduszy europejskich są:

- KE – Komisja Europejska;
- OLAF – Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych;
- ETO – Europejski Trybunał Obrachunkowy.

Najważniejszym organem w zakresie kontroli funduszy unijnych jest OLAF (Europejski Urząd ds. zwalczania Nadużyć Finansowych), który jest niezależną jednostką dochodzeniową podporządkowaną organom Unii Europejskiej, działającą na

rzecz swoich partnerów krajowych oraz na płaszczyźnie Wspólnoty. Urząd rozpoczął swoją działalność dnia 1 czerwca 1999 r. i zastąpił utworzoną w 1988 r. Grupę Roboczą ds. Koordynacji i Zapobiegania Oszustwom (UCLAF), która była częścią Sekretariatu Generalnego Komisji.

Na mocy Rozporządzenia Nr 1073/99 możemy rozróżnić dwa typy dochodzeń prowadzonych przez OLAF:

- 1) dochodzenia wewnętrzne;
- 2) dochodzenia zewnętrzne.

Sam OLAF prowadzone przez siebie sprawy dzieli na:

- dochodzenia wewnętrzne - prowadzone przeciwko funkcjonariuszom Wspólnoty, do których należą osoby będące urzędnikami bądź pracownikami Wspólnoty Europejskiej;
- dochodzenia zewnętrzne;
- wsparcie sądowe (pomoc władzom krajowym w kontekście procedur karnych);
- działania koordynujące (pomoc w przypadku dochodzeń dotyczących kilku państw);
- monitorowanie (kontrola państw członkowskich w kontekście wywiązywania się ze zobowiązań dotyczących ochrony interesów finansowych Wspólnoty).

Faza dochodzeniowa OLAF kończy się na przygotowaniu raportu z dochodzenia, a następnie zgłoszeniem zbadanej sprawy do odpowiednich instytucji w celu podjęcia dalszych działań. Wynika to z faktu, iż OLAF ma charakter organu administracyjnego i nie może zastępować organów państw członkowskich w zakresie zapewnienia prawnokarnej ochrony interesom finansowym Unii Europejskiej. Nie posiada też uprawnień do wnoszenia aktów oskarżenia do sądów krajowych.

Za wdrażanie funduszy europejskich w Polsce odpowiada Minister Inwestycji i Rozwoju, a system instytucjonalny kontroli krajowej tworzą:

- Instytucje Zarządzające (IZ);
- Instytucje Pośredniczące (IP);
- Instytucje Wdrażające (IW);

- Instytucja Audytowa (IA) - Szef Krajowej Administracji Skarbowej;
- Komitety Monitorujące;
- Najwyższa Izba Kontroli;
- Urząd Zamówień Publicznych.

Kontrole projektów mają na celu ich weryfikację pod kątem prawidłowości realizacji danego przedsięwzięcia. Kontrolerzy dokonują porównania zastanego stanu z danymi zawartymi w projekcie oraz z przepisami prawa.

Kontrola może być przeprowadzona w trakcie realizacji przedsięwzięcia, jak i po jego zakończeniu, na miejscu realizacji projektu lub w siedzibie beneficjenta, w trybie planowym lub doraźnym. Są również kontrole oparte na dokumentach.

Instytucja Zarządzająca prowadzi:

- a) kontrole systemowe;
- b) weryfikację wydatków, w tym:
 - weryfikację wniosków o płatność beneficjenta;
 - kontrole w miejscu realizacji projektu lub w siedzibie beneficjenta;
 - kontrole krzyżowe.
- c) kontrole na zakończenie realizacji projektu;
- d) kontrole trwałości projektu.

Ponadto, kontrole zapewniane przez Instytucję Zarządzającą mogą obejmować m.in.:

- a) kontrole zdolności wnioskodawców ubiegających się o dofinansowanie projektu;
- b) kontrole dokumentów w zakresie prawidłowości przeprowadzenia procedur udzielania zamówień lub udzielania pomocy publicznej;
- c) inne kontrole wynikające z podpisanej z beneficjentem umowy o dofinansowanie lub decyzji o przyznaniu dofinansowania.

Kontrole przeprowadzane przez Instytucję Zarządzającą mogą być powierzone Instytucji Pośredniczącej, ta zaś

z kolei może powierzyć wykonanie kontroli Instytucji Wdrażającej.

Instytucja Zarządzająca oraz Instytucja Pośrednicząca są obowiązane do **kontroli systemowych**. Celem kontroli systemowej jest uzyskanie pewności, że wszystkie powierzone funkcje są realizowane w odpowiedni sposób, a system zarządzania i kontroli funkcjonuje prawidłowo, skutecznie i zgodnie z prawem.

Weryfikacja wydatków polega na sprawdzeniu dostarczenia produktów i usług współfinansowanych w ramach projektów, faktycznego poniesienia wydatków, ich zgodności z programem operacyjnym oraz zasadami unijnymi i krajowymi.

Proces weryfikacji wydatków obejmuje:

- weryfikację wniosków u beneficjenta (potwierdzenie kwalifikowalności wydatków współfinansowanych ze środków unijnych, krajowych lub wkładu własnego, które zostały ujęte we wniosku, sprawdzenie wniosku od strony formalnej, rachunkowej oraz sprawdzenie zgodności zakresu rzeczowego projektu z umową o dofinansowanie lub decyzją o dofinansowaniu);
- kontrolę projektu w miejscu realizacji lub w siedzibie beneficjenta (weryfikacja wydatków potwierdzająca dostarczenie towarów i usług, potwierdzenie faktycznego stanu realizacji projektu, czy zastany stan jest zgodny z umową, czy wydatki zadeklarowane przez beneficjenta zostały rzeczywiście poniesione, przeprowadzanie wizyt monitoringu);
- kontrolę krzyżową (wykrywanie i eliminowanie podwójnego finansowania wydatków).

Kontrola na zakończenie realizacji projektu przeprowadzona jest obligatoryjnie po złożeniu przez beneficjenta wniosku o płatność końcową, przed wypłaceniem środków. Kontrola ta polega na sprawdzeniu kompletności i zgodności z przepisami oraz właściwymi procedurami dokumenta-

cji dotyczącej wydatków ujętych we wniosku o płatność.

Kontrola trwałości projektu co do zasady obejmuje projekty w zakresie infrastruktury lub inwestycje produkcyjne. Kontrola trwałości jest przeprowadzana w okresie 5 lat od daty dokonania płatności końcowej na rzecz beneficjenta. Okres ten może być skrócony do 3 lat w zakresie utrzymania inwestycji lub miejsc pracy wobec mikro, małych i średnich przedsiębiorców.

Warto wspomnieć, że w przypadku przestępczości na szkodę interesów finansowych Unii Europejskiej źródłem informacji o przestępstwie najczęściej, bo średnio w 80% stwierdzonych przypadków, jest zawiadomienie instytucji kontrolnych. Sytuacja taka jest niepokojąca, ponieważ Policja i policjanci powinni się zajmować zwalczaniem również tego rodzaju przestępczości, jej wykrywaniem i rozpoznawaniem zagrożeń. Powodów takiego stanu rzeczy jest wiele. Niemniej jednak najważniejszym z nich jest, jak się wydaje, nieznamość mechanizmów, które tej przestęp-

czości towarzyszą oraz zbyt mała znajomość źródeł informacji, które mogą pomóc w poprawie jej rozpoznania.

Reasumując, zgodnie z Uchwałą Nr 181 Rady Ministrów z dnia 6 października 2015 r. w sprawie Programu przeciwdziałania i zwalczania przestępczości gospodarczej na lata 2015–2020, biorąc pod uwagę duży ciężar gatunkowy przestępstw przeciwko interesom finansowym Unii Europejskiej, należy pamiętać, że większość funduszy unijnych jest rozdysponowywanych w urzędach centralnych oraz wojewódzkich jednostkach samorządu terytorialnego. Kluczowe znaczenie mają tu zatem mechanizmy antykorupcyjne.

Jako główny kierunek związany z rozwinięciem działań Policji w zwalczaniu przestępczości przeciwko interesom finansowym Unii Europejskiej należy przyjąć należyte wypracowanie współpracy z podmiotami/instytucjami sektora wydatkowania środków unijnych, polegającej w głównej mierze na szybkim i rzetelnym przekazywaniu informacji.

OSZUSTWO

Przedmiotem artykułu jest analiza oszustwa klasycznego uregulowanego w art. 286 k.k. Ustawy Kodeks karny z 1997 roku.

Art. 286 k.k. jest przestępstwem przeciwko mieniu i umieszczony został w rozdziale XXXV „Przestępstwa przeciwko mieniu”. Przedmiotem ochrony przestępstwa oszustwa z art. 286 jest mienie. Termin „mienie” używany jest w znamionach przestępstwa oszustwa jako synonim majątku, a więc całokształtu sytuacji majątkowej danego podmiotu.²⁹ Terminy "mienie" i "majątek" różnią się tym, że mienie odnosi się do ogółu praw podmiotowych bez względu na podmioty, którym te prawa przysługują. Natomiast majątek oznacza ogół praw majątkowych przysługujących określonej osobie.³⁰

Sąd Najwyższy, wskazał, że: "Termin "mienie" zawarty w treści art. 286 § 1 k.k., oznacza całokształt sytuacji majątkowej, obejmującej wszelkie prawa, zarówno rzeczowe, jak i obligacyjne"³¹

Przestępstwo z art. 286 § 1 w części, w jakiej opisuje ono czynność wykonawczą przybierającą formę działania, jest przestępstwem powszechnym, może być zatem popełnione przez każdy podmiot zdolny do ponoszenia odpowiedzialności karnej. Nie oznacza to oczywiście, że oszustwa nie może dopuścić się osoba upoważniona i zobowiązana do zajmowania się sprawami

majątkowymi lub działalnością gospodarczą podmiotu, którego mieniem rozporządzono, a więc z perspektywy ochrony mienia - *intraneus*. W takich wypadkach dla przypisania odpowiedzialności karnej za oszustwo *intraneusowi* konieczne jest jednak wykazanie, że wprowadził on w błąd (lub wyzyskał błąd) inną osobę upoważnioną do rozporządzenia mieniem i swoim działaniem do takiego rozporządzenia doprowadził. Trafnie wskazuje się w orzecznictwie, że "wprowadzającym w błąd (wyzyskującym błąd) może być zarówno tzw. *extraneus* (to jest sprawca działający "z zewnątrz"), jak i tzw. *intraneus* (to jest sprawca oszustwa będący osobą tkwiącą w strukturach pokrzywdzonej osoby prawnej)".³²

Przepis art. 286 § 1 określa zachowanie karalne jako doprowadzenie do niekorzystnego rozporządzenia mieniem przez wprowadzenie w błąd albo wyzyskanie błędu lub wyzyskanie niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania.

Wszelkie inne sposoby wywołania skutku w postaci niekorzystnego rozporządzenia mieniem pozostają poza zakresem kryminalizacji z art. 286 § 1.³³ Trafnie wskazuje Sąd Najwyższy, że: "Działanie sprawcy, określone w art. 286 § 1 k.k. jako doprowadzenie do niekorzystnego rozporządzenia własnym lub cudzym mieniem,

²⁹ Por. D. Pleńska, O. Górniok (w:) System Prawa Karnego. O przestępstwach w szczególności, t. 4, s. 418, PAN 1989

³⁰ Por. postanowienie SN z dnia 15 czerwca 2007 r., I KZP 13/07

³¹ Postanowienie SN z dnia 15 czerwca 2007 r., I KZP 13/07

³² Postanowienie SN z dnia 6 maja 2014 r., IV KK 12/14

³³ Zoll Andrzej (red.) Kodeks karny. Część szczególna. Tom III. Komentarz, WK 2016

sprowadza się do trzech wymienionych w tym przepisie sposobów (...)"³⁴

W sytuacji wprowadzenia w błąd sprawca wywołuje w świadomości pokrzywdzonego lub innej osoby, której mienie stanowi przedmiot rozporządzenia dokonywanego przez wprowadzonego w błąd, fałszywe wyobrażenie (rozbieżność między rzeczywistością a jej odzwierciedleniem w świadomości dokonującego rozporządzenia mieniem), zaś przy wyzyskaniu błędu wykorzystuje już istniejącą rozbieżność między stanem świadomości dokonującego rozporządzenia mieniem a rzeczywistością, której sprawca nie koryguje, lecz używa dla uzyskania przez siebie lub kogoś innego osiągnięcia korzyści majątkowej, wynikającej z niekorzystnego dla pokrzywdzonego rozporządzenia mieniem.³⁵

Opisane w art. 286 § 1 sposoby działania sprawcy "(...) muszą poprzedzać niekorzystne rozporządzenie mieniem przez pokrzywdzonego, stąd też istotnym znamię oszustwa jest związek przyczynowy między wprowadzeniem w błąd, czy wyzyskaniem błędu a niekorzystnym rozporządzeniem mieniem".³⁶

Właściwe znamię czynnościowe "doprowadza" przesądza, że oszustwo jest przestępstwem materialnym, jego skutkiem zaś - niekorzystne rozporządzenie mieniem.³⁷

Istotnym elementem rozporządzenia mieniem w rozumieniu art. 286 § 1 jest dobrowolność. W przypadku oszustwa, pokrzywdzony dokonuje danej czynności rozporządzającej zgodnie z własną wolą i w przeciwieństwie do pozostałych przestępstw przeciwko mieniu, do pogorszenia

sytuacji majątkowej przy oszustwie nie dochodzi wbrew woli rozporządzającego, niejako przymusowo. Dobrowolność, rozumiana jako swobodna decyzja stanowiąca podstawę rozporządzenia, jest jednym z konstytutywnych elementów oszustwa.³⁸

W przypadku oszustwa, pokrzywdzony dokonuje rozporządzenia mieniem w sposób dobrowolny i świadomy, z tym jednak uzupełnieniem, iż "(...) nie ma on świadomości, że dokonuje niekorzystnego dla siebie rozporządzenia".³⁹

Błąd, w rozumieniu przestępstwa oszustwa, to fałszywe wyobrażenie, czyli urojenie lub nieświadomość, dotyczące faktów, zjawisk, stosunków, okoliczności dotyczących osób, jakości, liczby i wartości rzeczy, a także istniejących przepisów prawnych. Błąd może dotyczyć osoby, rzeczy lub zjawiska albo zdarzenia, mającego znaczenie dla podjęcia decyzji o rozporządzeniu mieniem.⁴⁰

W orzecznictwie podkreśla się, że: "Sposób działania sprawcy oszustwa względem innej osoby może zatem polegać na: wprowadzeniu jej w błąd poprzez wywołanie u niej wyobrażenia o istniejącej (nie przyszłej) rzeczywistości, która jest w istocie inna niż przedstawia ją sprawca; wyzyskaniu błędu pokrzywdzonego, tj. jego subiektywnego wyobrażenia o rzeczywistości, która jest w istocie odmienna i o czym sprawca wie; wyzyskaniu niezdolności pokrzywdzonego do należytego pojmowania przedsiębranego działania".⁴¹

Trafnie podkreśla Sąd Najwyższy, analizując zagadnienie strony podmiotowej oszustwa, że: "Przypisując sprawcy popełnienie przestępstwa określonego w art. 286 § 1 k.k., należy wykazać (...) nie tylko to,

³⁴ Wyrok SN z dnia 2 grudnia 2002 r., IV KKN 135/00, LEX nr 74478

³⁵ Por. wyrok SN z dnia 2 grudnia 2002 r., IV KKN 135/00; wyrok SN z dnia 19 lipca 2007 r., V KK 384/06

³⁶ Wyrok SN z dnia 19 lipca 2007 r., V KK 384/06

³⁷ Por. wyrok SN z dnia 7 lutego 2001 r., IV KKN 496/00, LEX nr 51425

³⁸ Zoll Andrzej (red.) Kodeks karny. Część szczególna. Tom III. Komentarz, WK 2016.

³⁹ Postanowienie SN z dnia 25 maja 2006 r., IV KK 403/05

⁴⁰ Por. wyrok SN z dnia 2 grudnia 2002 r., IV KKN 135/00

⁴¹ Wyrok SN z dnia 19 lipca 2007 r., V KK 384/06

że wprowadza w błąd inną osobę (względnie wyzyskuje błąd), ale także i to, że doprowadza ją w ten sposób do niekorzystnego rozporządzenia mieniem (...)"⁴²

Wprowadzenie w błąd może zostać osiągnięte przez przemilczenie, zaniechanie poinformowania o faktycznym, prawdziwym stanie rzeczy, np. zatajenie przed kupującym takich istniejących wad towaru, które w sposób istotny wpływają na obniżenie jego wartości.⁴³

Przepis art. 286 § 1 nie wymaga, aby dla wprowadzenia w błąd sprawca podejmował szczególne czynności, polegające na działaniu podstępny lub chytrym. Dla uznania, że mamy do czynienia z wprowadzeniem w błąd, wystarczające jest każde, jakiegokolwiek działanie, które może doprowadzić do powstania błędnego wyobrażenia o rzeczywistości u osoby rozporządzającej mieniem.⁴⁴ W przyjętym w polskim prawie karnym kształcie znamion klasycznego oszustwa nie zawarto żadnych dodatkowych elementów dotyczących sposobu wprowadzenia w błąd czy też określających charakter i rodzaje błędu.⁴⁵ Wprowadzenie w błąd musi natomiast dotyczyć tzw. istotnych okoliczności danej sprawy, które mogą mieć wpływ na podjęcie decyzji o rozporządzeniu mieniem. Innymi słowy, działanie mające na celu wywołanie błędu odnosić się musi do okoliczności powodującej, że rozporządzenie mieniem ma charakter niekorzystny.⁴⁶

Nie stanowi wprowadzenia w błąd innej osoby posługiwanie się przesadną reklamą, chociażby nawet zawierała ona informacje niezgodne z rzeczywistością, dotyczące np. wysokiej jakości towaru, jego ewentualnych zalet. Przyjmuje się bowiem, że istotą reklamy, jako specyficznej formy informowania potencjalnych klientów o produkcie i jego właściwościach, jest specyficzny sposób podawania informacji, nieco przesadzonych w odniesieniu do rzeczywistego stanu rzeczy. Taki sposób funkcjonowania reklamy mieści się w ramach społecznie akceptowanej konwencji. Działanie polegające na posługiwaniu się reklamą może natomiast zostać uznane za wprowadzanie w błąd w rozumieniu znamion oszustwa wówczas, gdy reklama zawiera fałszywe informacje odnoszące się do konkretnych cech towaru, np. dotyczące daty produkcji, stanu technicznego (np. licznika zawierającego informacje o przebiegu kilometrów w samochodzie), dokonanych zmian lub przeróbek towaru.⁴⁷

Wyzyskanie błędu osoby rozporządzającej mieniem dotyczy sytuacji, w której przed podjęciem zachowania przez sprawcę osoba ta miała już fałszywe wyobrażenie o rzeczywistości, przy czym błąd polegający na nieświadomości lub urojeniu powstał bez udziału sprawcy. Wyzyskanie błędu polega więc na wykorzystaniu przez sprawcę już istniejących, niezgodnych z rzeczywistością opinii lub wyobrażeń osoby rozporządzającej mieniem, przy jednoczesnym braku jakiegokolwiek aktywności sprawcy zmierzającej do skorygowania błędnego wyobrażenia o rzeczywistości przez pokrzywdzonego.⁴⁸

Wyzyskanie błędu opiera się na zaniechaniu działań zmierzających do wprowadzenia osoby rozporządzającej mie-

⁴² Wyrok SN z dnia 2 lutego 2007 r., IV KK 378/06, Prok. i Pr.-wkl. 2007, nr 6, poz. 12

⁴³ Por. J. Bafia, K. Mioduski, M. Siewierski, Kodeks karny. Komentarz, s. 538, Wydawnictwo Prawnicze 1987

⁴⁴ Por. postanowienie SN z dnia 26 czerwca 2003 r., V KK 324/02, LEX nr 80291

⁴⁵ Por. wyrok SA w Krakowie z dnia 4 marca 2015 r., II AKa 267/14, LEX nr 1665810

⁴⁶ Por. wyrok SN z dnia 28 czerwca 2000 r., III KKN 86/98; wyrok SN z dnia 30 sierpnia 2000 r., V KKN 267/00; wyrok SA w Krakowie z dnia 4 marca 2015 r., II AKa 267/14

⁴⁷ A. Marek, *Prawo karne...*, s. 532; L. Gardocki, *Prawo karne...*, s. 304

⁴⁸ Wyrok SN z dnia 2 grudnia 2002 r., IV KKN 135/00

niem z błędnego przekonania dotyczącego rzeczywistego stanu rzeczy. Innymi słowy - polega na zaniechaniu takiego działania, oczekiwanego zgodnie z obowiązującymi w obrocie standardami, w wyniku którego rozporządzający mieniem mógłby ukształtować sobie prawidłowe wyobrażenie o rzeczywistości.⁴⁹ Nieświadomość pokrzywdzonego o istnieniu pewnych faktów (*ignorantiafacti*) nie pozbawia czynu sprawcy cech karalnego oszustwa, jeżeli - wykorzystując tę nieświadomość - doprowadził on pokrzywdzonego do niekorzystnego rozporządzenia mieniem.⁵⁰

Wyzyskanie niezdolności osoby do należytego pojmowania przedsiębranego działania polega na doprowadzeniu w jakikolwiek sposób do niekorzystnego rozporządzenia mieniem przez osobę nieposiadającą zdolności do prawidłowej oceny podejmowanych działań. Za doprowadzenie do rozporządzenia mieniem należy uznać każde zachowanie sprawcy, przybierające postać chociażby wykazania inicjatywy dla podjęcia określonych działań zmierzających do niekorzystnego rozporządzenia mieniem. Niezdolność osoby rozporządzającej mieniem do należytego pojmowania przedsiębranego działania może wynikać z braku odpowiedniego rozwoju psychicznego, niedostatecznej socjalizacji osoby, młodego wieku, upośledzenia umysłowego, zarówno takiego, które wyłącza zdolność rozpoznania znaczenia czynu lub pokierowania swoim postępowaniem, jak i prowadzącego jedynie do ograniczenia tej zdolności. Niezdolność może stanowić następstwo nadużywania alkoholu, środków odurzających, narkotyków itp. Pokrzywdzony będący osobą niezdolną do należytego pojmowania przedsiębranego przez siebie działania nie musi mieć świadomości występujących

w nim zakłóceń procesów psychicznych. Niezdolność do należytego pojmowania znaczenia przedsiębranego działania nie musi mieć charakteru trwałego, może być jedynie przejściowym stanem u pokrzywdzonego. Istotne jest tylko, aby sprawca wykorzystał ten moment i doprowadził właśnie w czasie trwania stanu owej niezdolności do niekorzystnego rozporządzenia mieniem. Nie jest konieczne, aby sprawca wywołał taką chwilową niezdolność do należytego pojmowania znaczenia działania u pokrzywdzonego.⁵¹

Dla uznania, że sprawca wykorzystał niezdolność osoby rozporządzającej mieniem do należytego pojmowania przedsiębranego działania, wystarcza, jeśli zostanie ustalone, że w czasie rozporządzenia mieniem osoba dokonująca tej czynności nie zdawała sobie sprawy z tego, jaką czynność prawną zawiera i jakie skutki prawne lub ekonomiczne wynikają lub mogą wynikać z tej czynności. Wykorzystanie niezdolności osoby do należytego pojmowania przedsiębranego działania nie musi polegać na stosowaniu przez sprawcę jakichś szczególnych zabiegów w postaci namów, fałszywych oświadczeń, obietnic, zapewnień. Wystarczające jest jakiekolwiek doprowadzenie do rozporządzenia mieniem, przyjmujące postać np. faktycznego spowodowania rozporządzenia mieniem, wykazania inicjatywy zmierzającej do tego, aby osoba nienależycie pojmująca znaczenie swoich działań dokonała rozporządzenia mieniem.⁵²

W wypadku wyzyskania niezdolności osoby do należytego pojmowania przedsiębranego działania znamiona przestępstwa zostają zrealizowane w chwili rozporządzenia przez tę osobę mieniem. Działanie sprawcy polegające na oddziaływaniu

⁴⁹ Por. wyrok SN z dnia 19 lipca 2007 r., V KK 384/06

⁵⁰ Zoll Andrzej (red.) Kodeks karny. Część szczególna. Tom III. Komentarz, WK 2016

⁵¹ Zoll Andrzej (red.) Kodeks karny. Część szczególna. Tom III. Komentarz, WK 2016

⁵² Por. I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, *Kodeks karny...*, s. 622

na psychikę osoby niezdolnej do należytego pojmowania swojego działania w celu doprowadzenia jej do niekorzystnego rozporządzenia mieniem, niezakończone dokonaniem takiego rozporządzenia, musi być uznane nie za dokonanie, lecz za usiłowanie przestępstwa oszustwa.⁵³

Przestępstwo określone w art. 286 § 1 jest przestępstwem materialnym, którego skutkiem jest niekorzystne rozporządzenie mieniem. Występek z art. 286 § 1 dokonany jest w chwili, gdy pokrzywdzony lub inna osoba działająca w jego imieniu i na jego rzecz dokona niekorzystnego rozporządzenia mieniem. Przez rozporządzenie mieniem należy rozumieć wszelkie czynności prowadzące do zmiany stanu majątkowego, w szczególności zmiany we władaniu mieniem. Rozporządzenie może polegać także na dokonywaniu czynności regulowanych przez inne działy prawa, np. na wydaniu dyspozycji wypłaty wynagrodzenia za pracę, zawarcia umowy ubezpieczenia nieistniejącego przedmiotu lub przedmiotu istniejącego, lecz o znacznie niższej wartości niż określona w umowie. W pojęciu rozporządzenia mieniem na gruncie art. 286 § 1 mieścić się będzie także czynność faktyczna w postaci przeniesienia posiadania, prowadzi ona bowiem do zmiany we władaniu mieniem.⁵⁴

Do uznania określonego zachowania za rozporządzenie mieniem w rozumieniu art. 286 § 1 nie jest istotne, czy czynność prawna była ważna i skuteczna. Nie jest także konieczne, aby była to czynność zgodna z prawem. Jedynym warunkiem jest to, aby czynność stanowiąca rozporządzenie mieniem w rozumieniu art. 286 § 1 była przewidziana przez przepisy prawa, np. przepisy prawa cywilnego, pracy, handlo-

wego, ubezpieczeń społecznych lub administracyjnego.⁵⁵

Pojęcie niekorzystnego rozporządzenia mieniem ma szeroki zakres znaczeniowy, obejmuje zarówno rzeczywiste uszczerbki w majątku poszkodowanego (*damnum emergens*), jak i spodziewane, a utracone, w wyniku zachowania sprawcy prowadzącego do niekorzystnego rozporządzenia, korzyści (*lucrum cessans*).⁵⁶

Przyjmuje się, że niekorzystne rozporządzenie mieniem jako skutek przestępstwa oszustwa może polegać także na takiej zmianie w stanie majątkowym, która nie przejawia się ani w pozbawieniu poszkodowanego przyszłych dochodów, ani w stworzeniu podstaw prawnych do poniesienia w przyszłości określonych wydatków, lecz polega na pogorszeniu sytuacji majątkowej poszkodowanego, np. przez przesunięcie terminów spłaty długu, pogorszenie szans właściciela na odzyskanie należności, czy niezgodne z umową wpisanie go do hipoteki na gorszym miejscu, wreszcie na niekorzystnym lub niepełnowartościowym zabezpieczeniu spłaty długu.⁵⁷

Przestępstwo oszustwa charakteryzuje się dwoma przedmiotami czynności wykonawczej. Zachowanie sprawcy skierowane jest bowiem, z jednej strony, na osobę, która dokonuje niekorzystnego rozporządzenia swoim lub cudzym mieniem, z drugiej strony - na mienie, które sprawca uzyskuje w wyniku rozporządzenia. Znamiona oszustwa wymagają tożsamości podmiotu w odniesieniu do wprowadzenia w błąd, wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego

⁵³ A. Wąsek, *Formy popełnienia przestępstwa...*, s. 15-26

⁵⁴ Zoll Andrzej (red.) Kodeks karny. Część szczególna. Tom III. Komentarz, WK 2016

⁵⁵ Por. T. Oczkowski, *Oszustwo jako przestępstwo majątkowe i gospodarcze*, s. 64-65, Zakamycze 2004

⁵⁶ Por. postanowienie SN z dnia 15 czerwca 2007 r., I KZP 13/07

⁵⁷ Wyrok SN z dnia 26 lutego 1998 r., IV KKN 351/97, Prok. i Pr.-wkl. 1998, nr 11-12, poz. 4

działania oraz dokonania rozporządzenia mieniem.⁵⁸

Przestępstwo oszustwa określone w art. 286 § 1 jest przestępstwem umyślnym, zaliczanym do tzw. celowościowej odmiany przestępstw kierunkowych. Charakterystyczny dla strony podmiotowej tego przestępstwa zamiar bezpośredni powinien obejmować zarówno cel działania sprawcy, jak i sam sposób działania zmierzającego do zrealizowania tego celu. Elementy przedmiotowe oszustwa muszą mieścić się w świadomości sprawcy i muszą być objęte jego wolą. Sprawca nie tylko musi chcieć uzyskać korzyść majątkową, lecz musi także chcieć w tym celu użyć określonego sposobu działania lub zaniechania. Nie można uznać za wypełnienie znamion strony podmiotowej oszustwa sytuacji, w której chociażby jeden z wymienionych wyżej elementów nie jest objęty świadomością sprawcy. Brak jest również realizacji znamion strony podmiotowej w przypadku, gdy sprawca chociażby jednego z wymienionych elementów nie obejmuje chęcią, lecz tylko na niego się godzi. Oszustwo z punktu widzenia znamion strony podmiotowej może być bowiem popełnione wyłącznie z zamiarem bezpośrednim, szczególnie zabarwionym (kierunkowym - *dolus coloratus*), obejmującym zarówno cel, jak i sposób działania sprawcy.⁵⁹

Przestępstwo określone w art. 286 § 1 k.k. jest występkiem zagrożonym karą pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 8 lat. Zgodnie z brzmieniem art. 33 § 2 k.k., w przypadku popełnienia oszustwa sąd może wymierzyć obok kary pozbawienia wolności grzywnę, z uwagi na fakt działania sprawcy w celu osiągnięcia korzyści majątkowej. Zgodnie z dyspozycją art. 46 § 1 sąd

może orzec, a na wniosek pokrzywdzonego lub innej osoby uprawnionej - orzeka, obowiązek naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem w całości albo części.

W wypadku spełnienia znamion kwalifikujących, a więc dopuszczenia się przestępstwa określonego w art. 286 § 1 w stosunku do mienia znacznej wartości lub dobra o szczególnym znaczeniu dla kultury (art. 294), przestępstwo to zagrożone jest karą pozbawienia wolności od roku do 10 lat.

W odniesieniu do typu podstawowego oszustwa (art. 286 § 1) oraz do typu kwalifikowanego (art. 286 § 1 w zw. z art. 294 § 1 lub 2) możliwe jest nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpienie od jej wymierzenia, jeśli spełnione są przesłanki określone w art. 295 § 1. Możliwe jest także nadzwyczajne złagodzenie kary w razie spełnienia przesłanek z art. 295 § 2.

W razie przypisania odpowiedzialności karnej za oszustwo określone w art. 286 § 1 na podstawie art. 37a sąd może, zamiast przewidzianej za ten typ czynu zabronionego kary pozbawienia wolności, wymierzyć sprawcy grzywnę lub karę ograniczenia wolności, o której mowa w art. 34 § 1a pkt 1, 2 lub 4.

W przypadku przypisania odpowiedzialności karnej za oszustwo określone w art. 286 § 1 lub za oszustwo określone w art. 286 § 1 i w art. 294 § 1 zamiast przewidzianej w tych przepisach kary pozbawienia wolności na podstawie art. 37b sąd może orzec jednocześnie karę pozbawienia wolności w wymiarze nieprzekraczającym 3 miesięcy w przypadku oszustwa kwalifikowanego na podstawie art. 286 § 1 lub karę pozbawienia wolności w wymiarze nieprzekraczającym 6 miesięcy w przypadku oszustwa kwalifikowanego na podstawie art. 286 § 1 i art. 294 § 1 oraz karę ograniczenia wolności do 2 lat.⁶⁰

⁵⁸ Zoll Andrzej (red.) Kodeks karny. Część szczególna. Tom III. Komentarz, WK 2016.

⁵⁹ Zob. wyrok SN z dnia 19 lipca 2007 r., V KK 384/06, oraz wyrok SN z dnia 3 kwietnia 2007 r., III KK 362/06, LEX nr 296749

⁶⁰ Zoll Andrzej (red.) Kodeks karny. Część szczególna. Tom III. Komentarz, WK 2016

Przestępstwo określone w art. 286 § 1 jest co do zasady przestępstwem publicznoskargowym, ściganym z urzędu. W przypadku popełnienia oszustwa na szkodę osoby najbliższej przestępstwo oszustwa przekształca się w tzw. przestępstwo publicznoskargowe wnioskowe, dla ścigania którego konieczne jest złożenie wniosku o ściganie przez pokrzywdzonego.

Przestępstwo określone w art. 286 § 2 jest przestępstwem powszechnym. Sprawcą tego przestępstwa może być zarówno osoba, która uprzednio bezprawnie dokonała zaboru rzeczy, za zwrot której żąda obecnie korzyści majątkowej, jak i osoba trzecia, która samodzielnie nie dokonała bezprawnego zaboru tej rzeczy.⁶¹

Sprawcą przestępstwa przewidzianego w art. 286 § 2 może być także osoba, która nie dokonała zaboru rzeczy, nie jest w jej posiadaniu w chwili żądania ani też nie ma informacji dotyczących miejsca przechowywania rzeczy oraz możliwości jej odzyskania, lecz przedstawia żądanie uzyskania korzyści majątkowej w zamian za zwrot bezprawnie zabranej rzeczy, jednocześnie wprowadzając w błąd osobę, do której kierowane jest żądanie co do możliwości zwrotu rzeczy, i wykorzystując sytuację spowodowaną zaborem rzeczy przez inną osobę.⁶²

Zachowanie się sprawcy opisane w znamionach przestępstwa określonego w art. 286 § 2 polega na żądaniu korzyści majątkowej w zamian za zwrot bezprawnie zabranej rzeczy. Żądanie, jako jedno ze znamion przestępstwa określonego w art. 286 § 2, należy rozumieć jako oświadczenie woli sprawcy skierowane do określonej osoby, którego celem jest uzyskanie korzyści majątkowej w zamian za zwrot bez-

prawnie zabranej rzeczy. Żądanie może być przedstawione w jakiegokolwiek formie: ustnej, pisemnej, telefonicznej, telegraficznej, przekazanej przy pomocy poczty elektronicznej (e-mail) itp. Treść żądania nie musi być jednoznacznie wyrażona przy pomocy słów. Może zostać wyeksplikowana w jakiegokolwiek sposób, byle tylko dało się z zachowania sprawcy odczytać treść żądania w sposób dostatecznie jasny. Żądanie może być przedstawione w sposób konkludentny, pod warunkiem że czynność przedsięwzięta przez sprawcę nie pozostawia żadnych wątpliwości co do treści oświadczenia woli sprawcy.⁶³

Żądanie korzyści majątkowej musi być połączone z przyrzeczeniem (obietnicą) zwrotu bezprawnie zabranej rzeczy w przypadku przekazania określonej korzyści majątkowej. Żądanie może być złożone bezpośrednio osobie, od której sprawca domaga się korzyści majątkowej, lub pośrednio - za pomocą innych osób, lub w jakiegokolwiek sposób umożliwiając zapoznanie się adresata z jego treścią. Znamiona przestępstwa z art. 286 § 2 wskazują, że żądanie musi być skierowane do konkretnej osoby lub instytucji, która ma przekazać korzyść majątkową. Żądanie musi być powiązane z konkretną rzeczą, której przyrzeczenie zwrotu stanowi jego podstawę.

Żądanie może polegać na przekazaniu adresatowi informacji wprost, wraz z ujawnieniem przez sprawcę tego, że dokonał on osobiście zaboru rzeczy, jak i przy użyciu podstępów, polegającego na żądaniu korzyści za wydanie rzeczy, połączonego z oświadczeniem sprawcy, że np. znalazł on przedmiotową rzecz itp.⁶⁴

Pojęcie rzeczy w odniesieniu do przestępstwa z art. 286 § 2 należy rozumieć identycznie jak rzecz stanowiącą przedmiot przestępstwa kradzieży z art. 278. Rzeczą

⁶¹ Postanowienie SN z dnia 1 marca 2005 r., III KK 75/04, OSNKW 2005, nr 3, poz. 32; postanowienie SN z dnia 23 stycznia 2007 r., III KK 6/07, Prok. i Pr.-wkł. 2007, nr 5, poz. 15

⁶² Postanowienie SN z dnia 1 marca 2005 r., III KK 75/04

⁶³ Por. M. Safjan (w:) *Kodeks cywilny. Komentarz...*, t. 1, s. 164 i n.

⁶⁴ Por. J. Wojciechowski, *Kodeks karny...*, s. 498

jest więc wszelki przedmiot traktowany jak rzecz w rozumieniu kodeksu karnego, a więc rzecz w ujęciu art. 45 k.c., polski albo obcy pieniądz lub inny środek płatniczy oraz dokument uprawniający do otrzymania sumy pieniężnej albo zawierający obowiązek wypłaty kapitału, odsetek, udziału w zyskach albo stwierdzający uczestnictwo w spółce oraz karta uprawniająca do podjęcia pieniędzy z automatu bankowego i energia.⁶⁵

Zwrot rzeczy oznacza przekazanie jej w posiadanie osobie, od której sprawca żąda korzyści majątkowej. Zwrot rzeczy stanowi w ujęciu znamion tego przestępstwa ekwiwalent za żadaną przez sprawcę korzyść majątkową. Do realizacji czynności wykonawczej nie jest konieczne uzyskanie korzyści majątkowej przez sprawcę lub inną osobę ani też wydanie rzeczy osobie, do której skierowane jest żądanie.⁶⁶

Przestępstwo określone w art. 286 § 2 jest przestępstwem formalnym, którego dokonanie następuje już w chwili ukończenia przez sprawcę czynności wykonawczej. Do realizacji znamion tego typu czynu zabronionego bez znaczenia jest fakt, czy sprawca rzeczywiście uzyskał korzyść majątkową oraz czy doszło w ten sposób do uszczuplenia majątku innej osoby.

Przestępstwo określone w art. 286 § 2 ma dwa przedmioty czynności wykonawczej. Z jednej strony, przedmiotem czynności wykonawczej jest osoba, której składane jest żądanie przekazania korzyści majątkowej, z drugiej - przedmiotem czynności wykonawczej jest cudze mienie. Osoba, do której skierowane jest żądanie przekazania korzyści majątkowej, nie musi być tożsama z osobą, której bezprawnie zabrano rzecz. W odniesieniu do tego przestępstwa może więc wystąpić tożsamość podmiotów:

osoba, do której skierowane jest żądanie, jest tą samą osobą, której zabrano bezprawnie rzecz i której ma być ona zwrócona. Może być jednak i tak, że żądanie skierowane jest do całkiem innej osoby niż ta, której bezprawnie zabrano rzecz i której rzecz ta ma być zwrócona.

Drugim przedmiotem przestępstwa z art. 286 § 2 jest cudze mienie. Mieniem będącym przedmiotem przestępstwa z art. 286 § 2 może być mienie osoby, do której skierowane jest żądanie świadczenia korzyści majątkowej lub mienie jakiegokolwiek innego podmiotu.

Przestępstwo określone w art. 286 § 2 jest przestępstwem umyślnym, przy czym ustawa wymaga, aby sprawca żądał korzyści majątkowej.

Przestępstwo to jest występkiem zagrożonym karą pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 8 lat. Z uwagi na brzmienie znamion tego przestępstwa, a zwłaszcza zaś sformułowanie: "żąda korzyści majątkowej w zamian za zwrot", należy przyjąć, że celem działania sprawcy jest osiągnięcie korzyści majątkowej. Oznacza to, że w przypadku skazania za to przestępstwo sąd, zgodnie z brzmieniem art. 33 § 2, może orzec grzywnę obok wymierzanej kary pozbawienia wolności. W przypadku złożenia odpowiedniego wniosku przez pokrzywdzonego lub inną uprawnioną osobę sąd orzeka w razie skazania za to przestępstwo, obowiązek naprawienia wyrządzonej przestępstwem szkody w całości albo w części.

Przestępstwo określone w art. 286 § 2 jest przestępstwem publicznoskargowym, ściganym z urzędu. W przypadku popełnienia tego przestępstwa na szkodę osoby najbliższej, przekształca się ono w tzw. wnioskowe przestępstwo publicznoskargowe, ścigane na wniosek złożony przez uprawniony podmiot, którym jest zgodnie z art. 286 § 4 pokrzywdzony. Podstawa łagodniejszego wymiaru kary - wypadek mniejszej wagi (art. 286 § 3).

⁶⁵ Zoll Andrzej (red.) Kodeks karny. Część szczególna. Tom III. Komentarz, WK 2016.

⁶⁶ Por. postanowienie SN z dnia 1 marca 2005 r., III KK 75/04

Artykuł 286 § 3 określa podstawę łagodniejszego wymiaru kary przyjmującą postać wypadku mniejszej wagi. Ze względu na umieszczenie tego przepisu pod opisem dwóch typów oszustwa określonych w art. 286 § 1 i 2 należy przyjąć, że regulacja dotycząca wypadku mniejszej wagi odnosi się do obu poprzedzających go odmian oszustwa. Wypadek mniejszej wagi przestępstw określonych w art. 286 § 1 i 2 zagrożony jest karą grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do 2 lat. Przypisując sprawcy wypadek mniejszej wagi, skazując sprawcę na karę pozbawienia wolności, sąd może zgodnie z brzmieniem art. 33 § 2 orzec obok tej kary grzywnę. Możliwe jest zastosowanie warunkowego umorzenia postępowania karnego na podstawie art. 66, jak również nadzwyczajnego złagodzenia kary, a nawet odstąpienia od jej wymierzenia, jeśli spełnione są przesłanki określone w art. 295 § 1, lub nadzwyczajne złagodzenie kary, przy spełnieniu przesłanek z art. 295 § 2.⁶⁷

Możliwy jest kumulatywny zbieg przepisów art. 286 § 1 i art. 310 § 2. Zbieg ten wystąpi w sytuacji, gdy czyn sprawcy, polegający na puszczeniu w obieg podrobionego lub przerobionego pieniądza polskiego lub obcego albo dokumentu uprawniającego do otrzymania sumy pieniężnej albo zawierającego obowiązek wypłaty kapitału, odsetek, udziału w zyskach albo stwierdzenie uczestnictwa w spółce, stanowi wprowadzenie w błąd innej osoby lub wyzyskanie jej błędu co do rzeczywistej wartości tych przedmiotów i w konsekwencji prowadzi do niekorzystnego rozporządzenia własnym lub cudzym mieniem.⁶⁸

Przepis art. 286 § 1 może pozostawać w kumulatywnym zbiegu z przepisem

art. 297 § 1. Zbieg przepisów art. 286 § 1 i art. 297 § 1 będzie zachodził wówczas, gdy sprawca, działając w celu uzyskania dla siebie lub innej osoby jednej z wymienionych w art. 297 § 1 form wsparcia finansowego, elektronicznego instrumentu płatniczego lub zamówienia publicznego, przedkłada podrobione, przerobione lub stwierdzające nieprawdę dokumenty, które - stanowiąc podstawę wprowadzenia w błąd podmiotu udzielającego jednej z wymienionych form wsparcia finansowego, elektronicznego instrumentu płatniczego lub zamówienia publicznego - prowadzą w konsekwencji do udzielenia tych instrumentów w sposób niekorzystny z punktu widzenia dysponującego nimi podmiotu. Dla przyjęcia zbiegu tych przepisów nie jest konieczne wykazywanie, że sprawca, przedkładając podrobione, przerobione lub stwierdzające nieprawdę dokumenty albo nierzetelne pisemne oświadczenia, działał z zamiarem niespłacenia kredytu, pożyczki pieniężnej. Wystąpienie takiego zamiaru oczywiście nie wyklucza kwalifikacji zachowania na podstawie treści art. 286 § 1.⁶⁹

Możliwy jest również kumulatywny zbieg przepisu art. 286 § 1 i przepisu art. 298 § 1. Zbieg tego typu będzie zachodził w sytuacji, gdy sprawca, działając w celu uzyskania odszkodowania z tytułu umowy ubezpieczenia, powoduje zdarzenie, od wystąpienia którego umowa uzależnia wypłatę odszkodowania.⁷⁰

Kumulatywny zbieg przepisów art. 286 § 1 i art. 230 wystąpi, gdy sprawca powołujący się na wpływ w instytucji państwowej, samorządowej, organizacji mię-

⁶⁷ Zoll Andrzej (red.) *Kodeks karny. Część szczególna*. Tom III. Komentarz, WK 2016.

⁶⁸ por. wyrok SN z dnia 21 stycznia 1976 r., I KR 219/75, OSNKW 1976, nr 4-5, poz. 59; wyrok SN z dnia 7 czerwca 1972 r., III KR 50/72, OSNPG 1973, nr 3, poz. 27

⁶⁹ por. B. Michalski (w:) *Kodeks karny...*, red. A. Wąsek, s. 974; O. Górniok (w:) *Prawo karne gospodarcze...*, s. 32; A. Marek, *Prawo karne...*, s. 566; zob. odmiennie J. Majewski, *Prawnokarna ochrona kredytodawcy w Polsce...*, s. 264, zdaniem którego art. 286 § 1 wyłącza zastosowanie przepisu art. 297 § 1

⁷⁰ por. B. Michalski (w:) A. Wąsek (red.) *Kodeks karny. Komentarz do części szczególnej*, t. II, C.H. Beck 2006

dzynarodowej albo krajowej lub w zagranicznej jednostce organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi doprowadzi w ten sposób inną osobę do niekorzystnego rozporządzenia własnym lub cudzym mieniem, jednocześnie nie podejmując żadnego działania mającego charakter pośrednictwa w załatwieniu sprawy w zamian za korzyść majątkową lub nie mając nawet możliwości takiego pośrednictwa.⁷¹

"W sytuacji, w której doszło do podrobienia dokumentu w celu użycia go jako autentycznego (art. 270 § 1 k.k.), a następnie przekazania tego dokumentu innej osobie, aby ta, używając go jako autentycznego, dokonała wyłudzenia mienia (art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. i art. 270 § 1 k.k.), możliwe jest w zależności od okoliczności konkretnej sprawy, uznanie pierwszego z tych czynów za przestępstwo współukarane".⁷² Precyzując kryteria uznania zachowania spełniającego znamion określone w art. 270 § 1 za współukarany czyn uprzedni, Sąd Najwyższy podkreśla, że: "Przestępstwo stypizowane w art. 270 § 1 k.k. jest wielodmianowe, tzn. można się go dopuścić nie tylko przez podrabianie lub przerabianie dokumentu, ale również (jedynie) przez używanie takiego dokumentu. Nadto, nie sposób uznać w tej sprawie takiego przestępstwa jako współukaranego czynu uprzednio do przestępstwa z art. 286 § 1 k.k., skoro doszło do realizacji rozłączonych znamion, przy czym stopień społecznej szkodliwości czynu z art. 270 § 1 k.k. jakkolwiek stanowił on środek do celu, był wyraźnie wyższy niż znikomy, a poza tym warunkował on powodzenie wyłudzenia".⁷³

W sytuacji, gdy żądanie korzyści majątkowej w zamian za zwrot bezprawnie zabranej rzeczy jednocześnie związane jest ze stosowaniem jednej z form oddziaływania określonych w art. 282 możliwy jest kumulatywny zbieg przepisów art. 286 § 2 i art. 282.⁷⁴

Kodeks karny przewiduje kwalifikowany typ oszustwa ze względu na znaczną wartość mienia będącego przedmiotem rozporządzenia oraz popełnienie przestępstwa w stosunku do dobra o szczególnym znaczeniu dla kultury (art. 294 § 1 i 2).⁷⁵ Zgodnie z art. 115 § 5 k.k. mieniem znacznej wartości jest mienie, którego wartość w czasie popełnienia czynu zabronionego przekracza 200 000 złotych, natomiast zgodnie z art. 115 § 6 k.k. mieniem wielkiej wartości jest mienie, którego wartość w czasie popełnienia czynu zabronionego przekracza 1 000 000 złotych.

Pojęcie „dobra o szczególnym znaczeniu dla kultury” ma charakter ocenny. Pojęcie to nie ogranicza się wyłącznie do znaczenia dla polskiej kultury narodowej, lecz obejmuje szeroko rozumianą kulturę w jej znaczeniu ponadnarodowym. Za obiekty o takim szczególnym znaczeniu dla kultury należy uznać obiekty wpisane na „Listę dziedzictwa światowego” na podstawie konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjętej w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r. Natomiast jest to całkowicie niezależne od jego wartości materialnej. Pomocniczo można sięgnąć do ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.⁷⁶

⁷¹ por. uchwała SN z dnia 15 listopada 1973 r., VI KZP 31/73, OSNKW 1974, nr 1, poz. 1; wyrok SN z dnia 17 września 1974 r., IV KR 191/74, OSNPG 1975, nr 2, poz. 22, oraz cytowane glosy do tego orzeczenia M. Cieślaka i J. Waszczyńskiego, s. 112 i n.

⁷² por. wyrok SN z dnia 10 stycznia 2003 r., WA 69/02, OSNKW 2003, nr 3-4, poz. 40

⁷³ postanowienie SN z dnia 17 kwietnia 2007 r., V KK 90/07, Prok. i Pr.-wkl. 2007, nr 9, poz. 1

⁷⁴ por. wyrok SN z dnia 6 listopada 2006 r., V KK 40/06, OSNKW 2006, nr 12, poz. 117

⁷⁵ A. Marek, Prawo Karne, C.H. Beck 2006

⁷⁶ M. Dąbrowska-Kardas, P. Kardas (w:) Kodeks Karny. Część szczególna. Komentarz, t. III, red. A. Zoll, Warszawa 2008

CZYNNOŚCI POLICJI W POSTĘPOWANIU PRZYGOTOWAWCZYM NA PRZYKŁADZIE OSZUSTWA KREDYTOWEGO

Policjanci pionu PG, wykonując czynności służbowe, stykają się na co dzień z różnego rodzaju przestępstwami gospodarczymi, jednak najczęściej muszą się zmagać z prowadzeniem spraw z zakresu przestępczości w sektorze bankowym, w szczególności z oszustwami kredytowymi.

Chociaż każda sprawa karna ma charakter indywidualny i wymaga odrębnej analizy, *modus operandi* oszustw kredytowych jest czymś powtarzalnym. W związku z tym można wskazać typowe czynności, które policjanci, prowadząc postępowania przygotowawcze dotyczące oszustw kredytowych, powinni wykonać.

Poniżej, na przykładzie konkretnej sytuacji procesowej, przedstawiono propozycję algorytmu postępowania policjanta prowadzącego postępowanie przygotowawcze dotyczące wyłudzenia kredytu bankowego.

Kazus:

Funkcjonariusze Wydziału do Walki z Przestępczością Gospodarczą Komendy Powiatowej Policji w Pile uzyskali informację, że w dniu 6 marca 2019 r. do Alior Banku S.A. w Pile przy ul. Wojska Polskiego 4 ma zgłosić się mężczyzna, który będzie chciał wyłudzić kredyt. Ponadto, że nazywa się on Paweł S. oraz że w dniu 5 marca 2019 r., ubiegając się o przyznanie kredytu w wysokości 20 000 PLN, przedłożył sfałszowane zaświadczenie o zatrudnieniu w firmie GAVIA Sp. z o. o. w Pile przy ul. Polnej 2 na stanowisku magazyniera, na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony od dnia 1 marca 2017 r., z wynagrodzeniem miesięcznym brutto w kwocie 3 000 PLN. Na przedłożonym zaświadczeniu figuruje pieczętka nagłówkowa firmy GAVIA Sp. z o. o. z numerem telefonu

komórkowego oraz pieczętka imienna prezesa zarządu – Roberta Ł., na której jest nakreślona paraafa.

Pracownik banku - Agnieszka K., która obsługiwała Pawła S. i sporządziła wniosek o przyznanie kredytu, dokonała weryfikacji zdolności kredytowej klienta, telefonując na numer znajdujący się na zaświadczeniu. W rozmowie z osobą podającą się za Roberta Ł. – prezesa zarządu GAVIA Sp. z o. o., potwierdziła zatrudnienie Pawła S. i wysokość jego zarobków. Dodatkowo dokonała sprawdzenia ww. podmiotu gospodarczego w Internecie, w wyniku czego potwierdziła adres siedziby spółki. Ustaliła natomiast zupełnie inny numer telefonu, niż ten, który figuruje na przedłożonym zaświadczeniu, na który również zadzwoniła. Telefon odebrała osoba, która przedstawiła się jako Renata W. - główna księgowa GAVIA Sp. z o. o. W rozmowie z ww. Agnieszka K. ustaliła, że Paweł S. nie był nigdy zatrudniony w firmie GAVIA Sp. z o. o. i nie wystawiono mu żadnego zaświadczenia o zatrudnieniu i zarobkach, a prezesem zarządu spółki jest Krzysztof P.

W wyniku czynności podjętych przez policjantów w dniu 6 marca 2019 r. dokonano zatrzymania Pawła S. w momencie, kiedy podszedł do stanowiska pracownika banku Agnieszki K. i zapytał się, czy kredyt został mu przyznany. Do zawarcia umowy kredytu z bankiem nie doszło. Paweł S. został doprowadzony do jednostki Policji. Podczas zatrzymania oświadczył policjantom, że zaświadczenie o zatrudnieniu i zarobkach wystawił mu (w jego obecności) mężczyzna o imieniu Adam (brak bliższych danych), który zaczepił go na ulicy w dniu 5 marca 2019 r. Przystał na taki układ, ponieważ jest bezrobotny i po-

trzeba pieniędzy. Jak powiedział, miał dostać jedynie 10% z przyznanego kredytu, natomiast reszta miała być dla Adama.

Jak ustalono, Paweł S. był już prawomocnie skazany wyrokiem Sądu Rejonowego w Pile z dnia 15 kwietnia 2018 r., sygn. akt II KK 98/18 na karę 7 miesięcy pozbawienia wolności za czyn z art. 279 § 1 k.k., którą odbył w całości w okresie od dnia 1 lipca 2018 r. do dnia 31 stycznia 2019 r.

Rozwiązanie kazusu:

Kwalifikacja prawna czynu:

- a) zarzut dla Pawła S.: art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. i art. 297 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k.
- b) zarzut dla współsprawcy czynu - osoby, która podrobiła zaświadczenie o zatrudnieniu i zarobkach w celu przedłożenia go w banku przez Pawła S. i której Paweł S. miał przekazać środki pochodzące z kredytu (ta sama osoba mogła też potwierdzić telefonicznie zatrudnienie Pawła S., podając się za prezesa zarządu GAVIA Sp. z o. o.): art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. i art. 297 § 1 k.k. i art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.

Tryb ścigania: publicznoskargowy (z urzędu).

Forma prowadzenia postępowania przygotowawczego: dochodzenie (art. 325b § 1 pkt 3 k.p.k. w zw. z art. 325b § 2 k.p.k.).

Czynności Policji do wykonania w niniejszej sprawie w ramach prowadzonego postępowania przygotowawczego:

- 1) dokonać zatrzymania osoby – Pawła S., spisać protokół zatrzymania osoby;
- 2) wręczyć zatrzymanemu Pawłowi S. pouczenie o uprawnieniach zatrzymanego w postępowaniu karnym;
- 3) dokonać przeszukania osoby – Pawła S., spisując protokół przeszukania osoby, jej odzieży i podręcznych przedmiotów;
- 4) przyjąć od przedstawiciela Alior Bank S.A. uprawnionego do reprezentowania banku przed organami ścigania zawiadomienie o przestępstwie i przesłuchać go w charakterze świadka, wręczyć po-

uczenie o uprawnieniach i obowiązkach pokrzywdzonego w postępowaniu karnym oraz pouczenie o uprawnieniach i obowiązkach świadka w postępowaniu karnym, spisać protokół przyjęcia ustnego zawiadomienia o przestępstwie i przesłuchania świadka, sporządzić załącznik adresowy;

- 5) zatrzymać od przedstawiciela Alior Bank S.A. oryginały dokumentacji kredytowej dot. Pawła S., spisać protokół zatrzymania rzeczy oraz spis i opis rzeczy (jeśli przedstawiciel banku wyrazi zgodę na zatrzymanie oryginałów dokumentacji bez postanowienia o zwolnieniu z tajemnicy bankowej; w przeciwnym razie należy uzyskać kopie dokumentacji kredytowej i dołączyć je do protokołu przyjęcia ustnego zawiadomienia o przestępstwie i przesłuchania świadka, a następnie wystąpić do prokuratora o wydanie postanowienia o zwolnieniu z tajemnicy bankowej i żądaniu wydania rzeczy w postaci oryginałów dokumentacji kredytowej);
- 6) ustalić, czy w Alior Bank S.A. znajduje się monitoring wizyjny (wewnątrz, jak i na zewnątrz banku) i czy będzie on przydatny dla potrzeb postępowania karnego – jeżeli tak, to zabezpieczyć procesowo zapisy z kamer monitoringu banku obejmujące okres 5 – 6 marca 2019 r., spisując protokół zatrzymania rzeczy oraz spis i opis rzeczy (jeśli okaże się, że zapis monitoringu jest objęty tajemnicą bankową, wystąpić do prokuratora o wydanie postanowienia o zwolnieniu z tajemnicy bankowej i żądaniu wydania nośnika z zapisem monitoringu banku);
- 7) dokonać przeszukania pomieszczeń mieszkalnych zajmowanych przez Pawła S. w celu znalezienia rzeczy mogących stanowić dowód w sprawie, w szczególności mogących świadczyć o zaciągnięciu kredytów/pożyczek na szkodę banków (zaświadczeń o zatrudnieniu i zarobkach, umów kredytowych, pieczętek itp.) – z wykonanej czynności spisać protokół przeszukania;

- 8) poddać oględzinom rzeczy znalezione w czasie przeszukania, spisując protokół oględzin;
- 9) dokonać sprawdzenia firmy GAVIA Sp. z o.o. w KRS oraz Regon;
- 10) dokonać ustaleń na terenie firmy GAVIA Sp. z o.o. poprzez przesłuchanie w charakterze świadka głównej księgowej Renaty W., oraz prezesa zarządu Krzysztofa P. (podczas przesłuchania okazać świadkowi zaświadczenie o zatrudnieniu i zarobkach), wręczyć pouczenie o uprawnieniach i obowiązkach świadka w postępowaniu karnym, spisać protokół przesłuchania świadka, sporządzić załącznik adresowy, pobrać materiał porównawczy (próbki pisma ręcznego, odblaski pieczęci) i spisać protokół pobrania materiału porównawczego;
- 11) wydać postanowienie o wszczęciu dochodzenia;
- 12) zarejestrować postępowanie przygotowawcze w KSIP – wypełnić formularz KSIP-12, oraz w E-RCDS;
- 13) sporządzić i doręczyć pokrzywdzonemu/zawiadamiającemu zawiadomienie o wszczęciu dochodzenia;
- 14) sporządzić i ogłosić postanowienie o przedstawieniu zarzutów Pawłowi S.;
- 15) wręczyć Pawłowi S. pisemne pouczenie o uprawnieniach i obowiązkach podejrzanego w postępowaniu karnym;
- 16) przesłuchać Pawła S. w charakterze podejrzanego – spisać protokół przesłuchania podejrzanego;
- 17) zarejestrować podejrzanego Pawła S. w KSIP, sporządzając formularz KSIP – 2A, KSIP – 2 oraz KSIP-2H;
- 18) na podstawie art. 213 § 1 k.p.k. zebrać o podejrzanym Pawle S. dane osobopoznawcze;
- 19) ustalić składniki majątkowe podejrzanego Pawła S.;
- 20) uzupełniać na bieżąco kartę sprawdzeń mienia w E-RCDS;
- 21) w razie zaistnienia przesłanki, o której mowa w art. 295 § 1 k.p.k., tj. obawy usunięcia mienia, dokonać tymczasowego zajęcia mienia ruchomego (spisać protokół tymczasowego zajęcia mienia ruchomego) i wystąpić niezwłocznie do prokuratora z wnioskiem o wydanie postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym;
- 22) w zależności od ustaleń, w szczególności wyników przeprowadzonych przeszukań, rozważyć możliwość zastosowania środków zapobiegawczych – w razie pozytywnych przesłanek wystąpić ze stosownym wnioskiem do prokuratora, natomiast w przypadku zaistnienia negatywnych przesłanek – zwolnić podejrzanego, po wykonaniu z nim czynności;
- 23) materiały niezwłocznie przesłać do Prokuratury z wnioskiem o zatwierdzenie przeszukań/zatrzymania rzeczy;
- 24) wystąpić do prokuratora o wydanie przez prokuratora postanowienia o zwolnieniu z tajemnicy bankowej (także w zakresie zwolnienia z tajemnicy bankowej pracownika banku – Agnieszki K.);
- 25) wystąpić do prokuratora z wnioskiem o uzyskanie od operatora telefonii komórkowej danych abonenta, na który zarejestrowano numer telefonu figurujący w treści zaświadczenia o zatrudnieniu i zarobkach, oraz wykazu połączeń telefonicznych;
- 26) po uzyskaniu postanowienia prokuratora o zwolnieniu z tajemnicy bankowej, wezwać i przesłuchać w charakterze świadka pracownika banku – Agnieszki K., wręczyć pouczenie o uprawnieniach i obowiązkach świadka w postępowaniu karnym, spisać protokół przesłuchania świadka, sporządzić załącznik adresowy;
- 27) wystąpić do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z wnioskiem o udostępnienie danych ze zbioru danych osobowych w zakresie, czy Paweł S. został zgłoszony przez płatnika do ubezpieczenia, jeżeli tak, to w jakich okresach czasu, kto jest/był płatnikiem składek – wskazanie danych identyfikujących i adresu płatnika, czy w/w pobiera świadczenia, odprowadza obowiązkowe składki jako osoba prowadząca działalność gospo-

- darczą i z jakiego numeru rachunku bankowego następują wpłaty, jaka jest podstawa wymiaru składek ubezpieczeniowych;
- 28) zwrócić się z pisemnym zapytaniem do Powiatowego Urzędu Pracy, czy Paweł S. jest zarejestrowany jako osoba bezrobotna i czy otrzymuje z tego tytułu zasiłek;
- 29) dążyć do ustalenia i zatrzymania mężczyzny, który według Pawła S. wystawił zaświadczenie o zatrudnieniu i zarobkach w firmie GAVIA Sp. z o. o.;
- 30) wezwać i przesłuchać w charakterze świadka ustalonego abonenta numeru telefonu komórkowego (podczas przesłuchania okazać świadkowi zaświadczenie o zatrudnieniu i zarobkach), wręczyć pouczenie o uprawnieniach i obowiązkach świadka w postępowaniu karnym, spisać protokół przesłuchania świadka, sporządzić załącznik adresowy, pobrać materiał porównawczy (próbki pisma ręcznego) i spisać protokół pobrania materiału porównawczego;
- 31) uzyskać z Urzędu Miasta Piły teczkę z wnioskami o wydanie dowodu osobistego osób, od których pobrano materiał porównawczy, a z zakładu karnego, w którym Paweł S. odbywał karę pozbawienia wolności, korespondencję kierowaną przez Pawła S. do dyrektora zakładu karnego - w celu przekazania, jako materiału porównawczego bezwzględnie, biegłemu z zakresu badania dokumentacji;
- 32) sporządzić w E-RCDS wykaz dowodów rzeczowych;
- 33) wydać postanowienie w przedmiocie dowodów rzeczowych;
- 34) wydać postanowienie o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego z zakresu badania dokumentacji celem wydania pisemnej opinii, przekazać biegłemu materiał dowodowy i porównawczy;
- 35) wydać postanowienie w przedmiocie kosztów postępowania przygotowawczego i zarejestrować koszty uzyskania opinii biegłego w E-RCDS (jeśli opinię wydano poza LK KWP);
- 36) w zależności od ustaleń, w szczególności wniosków zawartych w opinii biegłego, sporządzić i ogłosić postanowienie o przedstawieniu zarzutów innym osobom, a także wykonać w odniesieniu do tych osób czynności wymienione w pkt 1-3, 7-8 oraz 15-23;
- 37) uzyskać i dołączyć do akt postępowania kartę karną podejrzanego Pawła S., odpis wyroku sądowego skazującego Pawła S. (sygn. akt II KK 98/18) oraz dane dotyczące odbycia przez niego kary (i innych podejrzanych w niniejszej sprawie);
- 38) zaznaczyć podejrzanego (podejrzanych) z materiałami postępowania, o ile złożył wnioski w tym zakresie – spisać protokół zaznajomienia podejrzanego z materiałami dochodzenia;
- 39) rozpatrzyć ewentualne wnioski o uzupełnienie dochodzenia; w przypadku oddalenia wniosku dowodowego - wydać stosowne postanowienie (art. 170 k.p.k.);
- 40) zrobić kartę przeglądową;
- 41) wykonać inne czynności, których potrzeba wykonania wyłoni się podczas prowadzenia postępowania przygotowawczego;
- 42) sporządzić akt oskarżenia i przesłać go, wraz z aktami postępowania, do zatwierdzenia prokuratorowi (jeśli podejrzany skorzystałby z instytucji określonej w art. 335 k.p.k., prokurator skieruje do sądu wnioski o wydanie na posiedzeniu wyroku skazującego i orzeczenie uzgodnionych z oskarżonym kar lub innych środków przewidzianych za zarzucany występ);
- 43) postępowanie zakończyć statystycznie w KSIP, wypełniając formularz KSIP-Z1 i KSIP 2C, oraz w E-RCDS;
- 44) w przypadku nieustalenia osoby, która podrobiła zaświadczenie o zatrudnieniu i zarobkach – wydać postanowienie o wyłączeniu materiałów do odrębnego postępowania.

PRAWO ŚWIADKA DO ODMOWY UDZIELENIA ODPOWIEDZI NA PYTANIE W KONTEKŚCIE ART. 183 § 1 KPK

Pomimo tego, że kodeks postępowania karnego nie definiuje pojęcia świadka, ustawodawca używa go w tekście wielokrotnie. Z całą pewnością, już od początku kształtowania się procedur karnych, świadek – jako źródło dowodowe, odgrywał bardzo istotną rolę w dostarczaniu organom ścigania środków dowodowych w formie zeznań. Kto więc kryje się pod tym terminem i kogo mamy na myśli używając określenia świadek?

Zgodnie z art. 177§1 kpk, świadkiem może być każdy. Powoduje to sytuację, w której ustawa – co do zasady – nie określa żadnych ograniczeń w tym zakresie. Z obowiązku złożenia zeznań nie są więc zwolnione osoby z uwagi na ich możliwości intelektualne, psychiczne czy fizyczne, takie jak wiek, stan zdrowia, w tym zdrowia fizycznego i psychicznego.⁷⁷ Termin „świadek” pojawia się w kodeksie postępowania karnego w dwóch znaczeniach: faktycznym i procesowym. Po pierwsze jest to osoba fizyczna, która posiada wiedzę na temat samego zdarzenia lub okoliczności związanych z przestępstwem, tzn. coś widziała lub słyszała. Po drugie każda osoba fizyczna, która decyzją organów procesowych została wezwana do złożenia zeznań w jakiejś sprawie oraz osoba, która sama zgłosiła się celem złożenia takich zeznań.⁷⁸ Przykład: małoletni Krystian N. jest świadkiem zdarzenia drogowego. Nie został wezwany do złożenia zeznań w jednostce prowadzącej postępowanie, gdyż przed przybyciem Policji na miejsce wypadku, udał się do miejsca zamieszkania. Dane małoletniego nie zostały ustalone przez

prowadzącego postępowanie. Małoletni Krystian N. występuje w znaczeniu świadka faktycznego.

Przykład: małoletni Krystian N. jest jedynym świadkiem zdarzenia drogowego. Po przybyciu Policji na miejsce wypadku oświadczył, iż widział przebieg całego wydarzenia. Krystian N. został przesłuchany (w obecności opiekuna prawnego) w charakterze świadka. Małoletni mógłby zostać wezwany w późniejszym terminie do złożenia stosownych zeznań w jednostce Policji. W obu przypadkach Krystian N. występuje w znaczeniu świadka procesowego.

Ustawa określa zasadnicze obowiązki oraz wiele uprawnień świadka. Jego prawa wynikają m.in. z ochrony prawnej, która występuje w sytuacji pojawienia się konfliktu pomiędzy interesem świadka lub osób jemu najbliższych, a interesem wymiaru sprawiedliwości.⁷⁹ Jednym z najbardziej istotnych uprawnień świadka jest prawo – określone w art. 183§1 kpk – do uchylenia się od odpowiedzi na niektóre pytania.

Przepis art. 183§1 kpk zezwala świadkowi na uchylenie się od odpowiedzi na pytanie w przypadku, gdy udzielenie odpowiedzi mogłoby:

- narazić jego na odpowiedzialność za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe,
- narazić osobę dla niego najbliższą na odpowiedzialność za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe.

Przepis ten wprowadza tzw. prawo do milczenia oraz wolności od samooskarżenia⁸⁰. Celem wprowadzenia art. 183§1

⁷⁷ D. Gruszecka, K. Kremens, K. Nowicki (pod red. J. Skorupki), *Proces Karny*, Wolters Kluwer 2017, s. 430

⁷⁸ K. Dudaka, *Postępowanie karne*, Wolters Kluwer 2016, s. 146-147

⁷⁹ M. P. Krysiak, *Przesłuchanie świadka*, Materiały dydaktyczne 2007, s. 22

⁸⁰ P.K. Sowiński, *Prawo świadka do odmowy zeznań...* s. 130

kpk jest więc uniknięcie konfliktu przed jakim stanąłby świadek dokonując wyboru między składaniem fałszywych zeznań (pomimo obowiązku mówienia prawdy wynikającego z art. 233 kk), czy obciążeniem siebie lub osoby najbliższej (pojęcie osoby najbliższej należy interpretować przy uwzględnieniu art. 115 § 11 kpk). Postawienie świadka przed takim dylematem najprawdopodobniej powodowałoby większe ryzyko składania przez niego nieprawdziwych zeznań.

Zgodnie z art. 191§2 kpk, należy uprzedzić świadka o treści art. 183§1 kpk, jeśli ujawnią się okoliczności objęte tym przepisem, w związku z czym nie ma obowiązku pouczenia świadka przed każdym przesłuchaniem o treści art. 183§1 kpk. Jeżeli natomiast ujawnią się okoliczności będące podstawą przyznania świadkowi prawa wynikającego z art. 183§1 kpk, to policjant poucza świadka o przysługującym mu prawie (art. 191§2 kpk) oraz zgodnie z §29 ust. 2 wytycznych nr 3 KGP odnotowuje w protokole przesłuchania świadka uchylenie się świadka od złożenia zeznań w określonym zakresie lub odpowiedzi na pytania. Pouczenie o możliwości uchylenia się od odpowiedzi na pytanie określone w art. 183§1 kpk powinno wynikać, nie tylko z rzeczywistej obawy odpowiedzialności za przestępstwo czy przestępstwo skarbowe w przypadku odpowiedzi na pytanie, ale również w sytuacji, gdy narażenie na taką odpowiedzialność jest prawdopodobne, a ewentualność jego wystąpienia jest nawet odległa.⁸¹ Decyzja organów procesowych co do przedmiotowego pouczenia może pojawić się na każdym etapie przesłuchania. Sygnałem jednak może okazać się już wstępna faza, w sytuacji odpowiedzi świadka na pytanie dotyczące jego stosunku do stron postępowania.

Z prawa uchylenia się od odpowiedzi na zadane pytanie może skorzystać świadek w sytuacji, gdy udzielenie tej odpowiedzi mogłoby narazić jego samego lub

osobę dla niego najbliższą na odpowiedzialność za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe. Decyzja o skorzystaniu z tego uprawnienia zawsze musi być decyzją osobistą (również osoby małoletniej), należy tylko do niego i nie może być zastąpiona oświadczeniem woli jakiegokolwiek innej osoby.⁸² Nie może powołać się na ten przepis świadek, który obawia się, iż jego odpowiedź naraziłaby jego lub osobę dla niego najbliższą na odpowiedzialność dyscyplinarną, cywilną, administracyjną, służbową, czy też za wykroczenie, wykroczenie skarbowe oraz inne.⁸³ Błędne jest interpretowanie art. 41 § 1 kpw (stosowanie przepisów m.in. art. 183 kpk przy przeprowadzaniu dowodów w sprawach o wykroczenia) jako możliwość skorzystania z uchylenia się od udzielenia odpowiedzi na poszczególne pytanie w przypadku możliwości narażenia świadka lub osoby dla niego najbliższej na odpowiedzialność za wykroczenie.⁸⁴

Przykład przesłanki ujemnej: W Komendzie Powiatowej Policji w Pile prowadzone jest postępowanie wyjaśniające w sprawie przekroczenia dopuszczalnej prędkości przez kierującego pojazdem marki VW Passat o numerze rejestracyjnym PP54321. Ustalono, że właścicielem pojazdu jest Jan K., który w miejscu i czasie popełnionego wykroczenia siedział w pojeździe na miejscu pasażera, zaś prawdopodobnie kierującym był jego brat Zdzisław K. (uprzednio niekarany). Jan K. nie może powołać się na uprawnienia wynikające z art. 183§1 kpk, ponieważ jego odpowiedź naraziłaby osobę dla niego najbliższą jedynie na odpowiedzialność za wykroczenie.

Przykład przesłanki dodatniej: W tej samej sprawie prowadzonej w kierunku przekroczenia dopuszczalnej prędkości, przesłu-

⁸¹ J. Skorupka, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do art. 183 kpk*, Wydawnictwo C.H.BECK 2018, s. 3

⁸² K. Paszek, K. Pawelec, *Prawo małoletniego do domowy złożenia zeznań*, Prokuratura i Prawo, 2008 r., nr 12, str. 8

⁸³ A. Sakowicz, K.T. Boratyńska, P. Czarnecki, A. Górski, M. Królikowski, M. Warchoń, A. Ważny, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do art. 183 kpk*, Wydawnictwo C.H.BECK 2018, s. 2-3

⁸⁴ Uchwała Sądu Najwyższego Izba Karna z dnia 30.11.2004 r. I KZP 26/04

chiwany w charakterze świadka jest Jan K. Na pytanie kto w określonym dniu i czasie kierował jego pojazdem, świadek korzysta z uprawnienia wynikającego z art. 183§1 kpk. Faktycznie kierującym pojazdem był jego brat Zdzisław K., który posiada orzeczone przez sąd zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych. Odpowiedź udzielona przez Jana K. w prowadzonym postępowaniu w sprawie o wykroczenie naraziłaby osobę dla niego najbliższą na odpowiedzialność za przestępstwo z art. 244 kk. W związku z powyższym Jan K. ma prawo skorzystania z uprawnienia określonego w art. 183§1 kpk.

Prawo uchylenia się od odpowiedzi na pytania przysługuje świadkowi, a więc nie ma określonego kręgu podmiotów, którym prawo to przysługuje. W związku z powyższym może to być również świadek:

- który nie ma uprawnień do skorzystania z prawa odmowy zeznań na podstawie art. 182 kpk.
- któremu przysługuje prawo z art. 182 kpk, ale nie chce z niego skorzystać,
- który nie został zwolniony od złożenia zeznania lub odpowiedzi na pytanie na podstawie art. 185 kpk (ze względu na pozostawanie z oskarżonym w szczególnie bliskim stosunku osobistym)⁸⁵.

Przykład: KPP w Pile prowadzi postępowanie przygotowawcze w sprawie kradzieży pieniędzy w kwocie 600 zł na szkodę Antoniny W. W mieszkaniu pokrzywdzonej, w trakcie zdarzenia znajdowała się jej córka Janina C. oraz wnuk Tomasz W. Przesłuchiwana w charakterze świadka Janina C. na pytanie, kto dokonał przedmiotowej kradzieży pieniędzy, skorzystała z uprawnienia wynikającego z art. 183§1 kpk. Odpowiedź twierdząca mogłaby narazić ją samą na odpowiedzialność za przestępstwo, gdyż pomogła synowi w ukryciu skradzionych przez niego pieniędzy.

⁸⁵ J. Bartoszewski, L. Gardocki, Z. Gostyński, St. M. Przyjemski, R. A. Stefański, S. Zabłocki (pod red. Z. Gostyńskiego) „*Komentarz. Kodeks postępowania karnego. Tom P*” Dom Wydawniczy ABC 2003, s. 827

Przykład: Antonina W. w jednostce KPP w Pile składa zeznania w sprawie kradzieży pieniędzy w kwocie 600 zł na szkodę jej matki Janiny C. Prawdopodobnym sprawcą zdarzenia jest jej syn Tomasz W., któremu przedstawiono zarzuty z art. 278§1 kk. Antonina W. nie skorzystała z uprawnienia wynikającego z art. 182§1 kpk, jednak na pytanie, kto dokonał przedmiotowej kradzieży, oświadczyła, że nie odpowie na to pytanie, korzystając z prawa wynikającego z art. 183§1 kpk. Odpowiedź twierdząca mogłaby narazić osobę najbliższą dla Antoniny W., tj. jej syna Tomasza W. na odpowiedzialność za przestępstwo.

Przykład: Janina C., podczas składania zeznań w sprawie prowadzonej przeciwko jej narzeczonemu Krystianowi W., podejrzanemu o czyn z art. 278§1 kpk, złożyła na podstawie art. 185 kpk wnioski o zwolnienie ze złożenia zeznań w przedmiotowej sprawie. Prowadzący czynność przesłuchania funkcjonariusz nie przychylił się do wniosku świadka. Janina C. w trakcie czynności skorzystała z uprawnienia wynikającego z art. 183§1 kpk, nie odpowiadając na pytanie kto jest sprawcą kradzieży z uwagi, iż pomogła narzeczonemu w dokonaniu tego czynu, w związku z czym odpowiedź twierdząca mogłaby narazić ją samą na odpowiedzialność za przestępstwo.

Niedopuszczalne jest natomiast powoływanie się na uprawnienia wynikające z art. 183§1 kpk przez świadka koronnego.⁸⁶ Ponadto, z prawa wynikającego z art. 183§1 kpk może skorzystać jedynie świadek, a więc nie może być to osoba, która jest sprawcą czynu zabronionego czy też osoba w stosunku do której istnieje uzasadnione podejrzenie, że taki czyn popełniła. Karygodne jest więc przesłuchiwanie w charakterze świadka z pouczeniem z art. 183§1 kpk osoby wskazanej w zawiadomieniu jako sprawca czynu.⁸⁷

⁸⁶ L. K. Paprzycki, *Komentarz aktualizowany do art. 183 kpk, 2015 r.*

⁸⁷ Postanowienie Sądu Najwyższego Izba Karna z dnia 4.06.2007 r., V KK 108/06

Koniecznym warunkiem skorzystania przez świadka z prawa do uchylenia się od odpowiedzi na poszczególne pytania jest istnienie obawy, iż udzielenie odpowiedzi może narazić świadka lub osobę dla niego najbliższą na odpowiedzialność za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe. Obawa musi wynikać z okoliczności sprawy, z analizy całokształtu materiałów prowadzonego postępowania. Od świadka nie można żądać uprawdopodobnienia okoliczności, dla których chce odmówić składania zeznań, „nie ma on obowiązku dokładnego wyjaśniania, dlaczego odmawia odpowiedzi, wystarczające jest powołanie się na uprawnienie”⁸⁸ wynikające z art. 183§1 kpk. Organ procesowy nie może więc żądać od świadka, aby ujawnił, dlaczego uchyła się od odpowiedzi na określone pytanie.⁸⁹ „Sąd nie jest uprawniony do kontroli przesłanek wymienionych w przepisie art. 183§1 k.p.k., ani nie może żądać od świadka wyjaśnienia, dlaczego chce on odmówić odpowiedzi. Świadek nie może być postawiony w sytuacji przymusowej, w której miałby do wyboru jedynie świadome złożenie zeznań fałszywych, bądź obciążenie siebie samego lub osoby najbliższej odpowiedzialnością karną lub karną skarbową.”⁹⁰ Natomiast ocena co do tego, czy przesłanki są spełnione, należy do organu procesowego, a to wynikać będzie z okoliczności prowadzonej sprawy. Dokonywanie kontroli w tym zakresie powinno ograniczyć się do żądania wskazania przez świadka ogólnych informacji przybliżających podstawę odmowy udzielenia odpowiedzi na poszczególne pytania, jedynie w sytuacji gdy oświadczenie świadka budzi wątpliwości organów procesowych. Nie należy jednak żądać szczegółowych danych, gdyż mogłoby to doprowadzić do

wywierania na świadku wpływu co do możliwości korzystania z przysługujących mu praw. Co do zasady więc, samo oświadczenie świadka powinno być dla organów procesowych wiążące, a przeprowadzanie czynności dowodowych, które miałyby na celu jego sprawdzenie – niedopuszczalne.⁹¹

Przykład: Magdalena K. składa zeznania w jednostce KPP w Pile, która prowadzi postępowanie przygotowawcze w sprawie oszustwa internetowego. Prowadzący sprawę ustalili, że sprawca wystawił oszukańczą ofertę na aukcję na portalu kupzami.pl z urządzenia korzystającego z sieci telekomunikacyjnej WISH opłacanej przez świadka. Na pytanie, kto korzysta z przedmiotowego połączenia, Magdalena K. zeznała, że cała jej ośmioosobowa rodzina. Natomiast na pytanie dotyczące, kto wystawił aukcję będącą przedmiotem sprawy, świadek skorzystał z uprawnienia wynikającego z art. 183§1 kpk. Niedopuszczalne jest w tej sytuacji dopytywanie świadka, czy powodem odmowy udzielenia odpowiedzi na to pytanie jest wiedza świadka na temat prawdopodobnego sprawcy zdarzenia i czy jest on dla świadka osobą najbliższą.

Nasuwać się więc pytania, co w sytuacji, gdy świadek bezpodstawnie odmawia udzielenia odpowiedzi na zadane pytania, czy ponosi wówczas odpowiedzialność karną wynikającą z art. 233§1 kpk, i czy taką odpowiedzialność ponosi osoba przesłuchana (wraz z pouczeniem z art. 183§1 kpk) w charakterze świadka pomimo nakazu przesłuchania jej jako podejrzanego?

Problematyka bezpodstawnej odmowy złożenia zeznań oraz odmowy odpowiedzi na pytanie została wyjaśniona uchwałą Sądu Najwyższego w składzie siedmiu sędziów z dnia 22 stycznia 2003 roku I KZP 39/02 i pogląd ten stanowczo przeważa w piśmiennictwie. Zgodnie z wymienionym orzeczeniem na świadka, który bezpodstawnie uchyła się od złożenia

⁸⁸ J. Bartoszewski, L. Gardocki, Z. Gostyński, St. M. Przyjemski, R. A. Stefański, S. Zabłocki (pod red. Z. Gostyńskiego) *„Komentarz. Kodeks postępowania karnego. Tom I”* Dom Wydawniczy ABC 2003, s. 829

⁸⁹ Postanowienie SN z dnia 08.02.2006 r. OSNwSK 2006/1/306 IV KK 394/05

⁹⁰ cyt. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 11.05.2009 r., KZS 2009/10/46 II AKa 169/08

⁹¹ J. Skorupka, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do art. 183 kpk*, Wydawnictwo C.H.BECK 2018, s. 3

zeczności lub bezpodstawnie odmawia udzielenia odpowiedzi na pytanie może zostać nałożona jedynie kara porządkowa m.in. w postaci kary pieniężnej. Sąd Najwyższy jednoznacznie stwierdził, że nie stanowi przestępstwa z art. 233§1 kk bezpodstawne uchylanie się od złożenia zeznań, co do pewnych okoliczności (odmowa odpowiedzi na pytanie). Jak słusznie zauważono, jedynie co do treści można wskazać, czy jest ona prawdziwa, czy fałszywa, zaś odmowa udzielenia odpowiedzi na pytanie nie zawiera żadnej treści. Zatem odmowa ta może być jedynie rozpatrywana w kontekście zatajenia informacji, nie zaś za zatajenie prawdy. Takie postępowanie bowiem nie spowoduje powstania u organów procesowych fałszywych przekonań w zakresie istotnych okoliczności a jedynie może stanowić utrudnienie w ustaleniu prawdy.⁹² Nie ponosi również odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań czy też zatajenie prawdy osoba przesłuchana w charakterze świadka i pouczona o treści art. 183 § 1 kpk pomimo wystąpienia nakazu wynikającego z art. 313§1 kpk, tj. przesłuchania w charakterze podejrzanego.⁹³

Przykład: funkcjonariusze KPP w Pile zgromadzili materiał dowodowy uzasadniający dostatecznie podejrzenie, że czynu zniszczenia mienia na kwotę 1000 zł dokonała Barbara T. Zamiast wydania postanowienia o przedstawieniu zarzutów przeciwko wymienionej, prowadzący postępowanie przesłuchał Barbarę T. w charakterze świadka, uprzedzając przed etapem swobodnej wypowiedzi świadka, o prawie do odmowy udzielenia odpowiedzi na poszczególne pytania. Świadek nie skorzystała z uprawnienia i złożyła obszernie zeznania. W wyniku przeprowadzonej weryfikacji zeznań Barbary T. ustalono, iż składała ona nieprawdziwe zeznania. Barbara T. nie odpowie karnie za składanie fałszywych zeznań wynikających z art. 233 § 1 kk.

Reasumując, należy pamiętać, że przepis art. 183§1 kpk nie uprawnia świadka do całkowitej odmowy zeznań, ale tylko uchylenia się od odpowiedzi na poszczególne pytania. W pozostałym zakresie jest on więc obowiązany do składania zeznań (będąc pouczonym o odpowiedzialności karnej za zeznanie nieprawdy lub zatajenie prawdy). Tak więc zakres art. 183§1 kpk jest węższy niż art. 182 kpk. Świadka należy pouczyć o prawie do odmowy udzielenia odpowiedzi na poszczególne pytania, gdy ujawnią się okoliczności objęte tym przepisem. Natomiast to świadek decyduje, czy chce powołać się na ten przepis i składa żądanie zwolnienia go od odpowiedzi na poszczególne pytania. Nie ma przy tym obowiązku podawania motywów swojej decyzji, zaś organ procesowy nie może żądać od niego wyjaśnienia dlaczego korzysta z przysługującego mu uprawnienia.

⁹² I. Wereśniak- Masari, *Bezpodstawna odmowa złożenia zeznań, Prokuratura i Prawo, 2006 r., nr 11, str. 7*

⁹³ Uchwała Sądu Najwyższego Izba Karna z dnia 26.04.2007 r. I KZP 4/07

OCZEKIWANIA SŁUŻB I ICH FUNKCJONARIUSZY OD KOMPLEKSOWEJ USTAWY O CZYNNOŚCIACH OPERACYJNO-ROZPOZNAWCZYCH

We wcześniejszym opracowaniu autora został dokonany przegląd obowiązujących uprzednio i obecnie ustawowych regulacji dotyczących czynności operacyjno-rozpoznawczych, a także przedstawiono przygotowane projekty kompleksowej ustawy o czynnościach operacyjno - rozpoznawczych.⁹⁴

Opisany w artykule stan prawny uległ obecnie zmianie z uwagi na uchwalenie i wejście w życie w 2018 roku kolejnych przepisów rangi ustawowej z tego obszaru. W 2017 roku zostały uchwalone przez Sejm VIII kadencji dwie kolejne ustawy kompetencyjne dla nowych służb obejmujące swoim zakresem regulacji, m.in. obszar czynności operacyjno-rozpoznawczych.

Ustawą z dnia 9 listopada 2017 r. o zmianie ustawy o niektórych uprawnieniach pracowników obsługujących ministra właściwego do spraw wewnętrznych oraz funkcjonariuszy i pracowników urzędów nadzorowanych przez tego ministra oraz niektórych innych ustaw⁹⁵, uległa zmianie jej nazwa na ustawa „o szczególnych formach sprawowania nadzoru przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych”, a także powołane zostało **Biuro Nadzoru Wewnętrznego**. Ustawa zaczęła obowiązywać od dnia 27 stycznia 2018 r.

Biurem, jako wyodrębnioną komórką w urzędzie obsługującym ministra właściwego do spraw wewnętrznych, kieruje In-

spektor Nadzoru Wewnętrznego, przy pomocy którego minister sprawuje nadzór nad podległymi mu służbami. W Biurze zadania wykonują oddelegowani do niego funkcjonariusze Policji i Straży Granicznej jako inspektorzy Biura, a także mogą być do niego oddelegowani funkcjonariusze BOR i Państwowej Straży Pożarnej jako eksperci Biura.

Przy realizacji zadań z **art. 11a. ust. 3 pkt 7** ustawy, w postaci rozpoznawania, zapobiegania i wykrywania przestępstw oraz przestępstw skarbowych popełnianych przez funkcjonariuszy nadzorowanych służb, a także pracowników zatrudnionych w tych służbach, Inspektor Nadzoru Wewnętrznego otrzymał na podstawie **art. 11m.** uprawnienia do realizacji czynności operacyjno-rozpoznawczych.

Szczegółowe przepisy ustawy w tym zakresie są podobne, jak w przypadku innych służb i obejmują, uprawnienie do stosowania kontroli operacyjnej (**art. 11n.**), zakupu kontrolowanego/kontrolowanego przyjęcia lub wręczenia korzyści majątkowej (**art. 11o.**), uzyskiwania i korzystania z informacji objętych m.in. tajemnicą skarbową, bankową, ubezpieczeniową lub inną zawodową (**art.11p.**), uzyskiwania, gromadzenia i przetwarzania informacji, w tym danych osobowych, bez wiedzy i zgody tych osób (**art. 11t.**), posługiwania się dokumentami legalizacyjnymi przez inspektorów Biura, a także w szczególnie uzasadnionych przypadkach przez osoby niebędące Inspektorami i ekspertami Biura (**art. 11u.**), uzyskiwania danych telekomunikacyjnych, pocztowych i internetowych bez wiedzy i zgody osoby, której dotyczą (**art. 11w.**), a także korzystania z pomocy osób

⁹⁴ W. Szilke, Ustawowe regulacje czynności operacyjno-rozpoznawczych i ich zmiany. Projekty kompleksowej ustawy o czynnościach operacyjno-rozpoznawczych. Kwartalnik Prawno - Kryminalistyczny Szkoły Policji w Pile nr 4 (33) 2017 s. 24 i n.

⁹⁵ Dz. U. 2018.106.

niebędących Inspektorami i ekspertami Biura (**art. 11z.**).

W ustawie zawarte zostały w **art. 11v** również szczegółowe przepisy dotyczące przypadków i trybu udzielania uprawnionym podmiotom informacji o prowadzonych czynnościach operacyjno - rozpoznawczych oraz stosowanych przy ich realizacji środkach i metodach, w trybie określonym w **art. 9**.

Z dniem 1 lutego 2018 r. zaczęła obowiązywać kolejna ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o **Służbie Ochrony Państwa**⁹⁶, która to służba zgodnie z wcześniejszymi informacjami zastąpiła poprzednią służbę realizującą zadania w tym zakresie jaką było Biuro Ochrony Rządu.

Przy realizacji ustawowych zadań zawartych w **art. 3** ustawy, funkcjonariusze SOP otrzymali na podstawie **art. 19 ust. 1 pkt. 2** ustawowe uprawnienie do wykonywania czynności operacyjno - rozpoznawczych (których wcześniej nie posiadali funkcjonariusze BOR-u) w celu pozyskiwania informacji dotyczących zagrożeń względem osób i obiektów chronionych, a także rozpoznawania i zapobiegania przestępstwom skierowanym przeciwko tym osobom i bezpieczeństwu obiektów oraz rozpoznawania, zapobiegania i wykrywania przestępstw popełnianych przez funkcjonariuszy i pracowników SOP.

W kolejnych regulacjach ustawy zawarte zostały szczegółowe przepisy z tego obszaru obejmujące m.in. uprawnienia do: uzyskiwania, gromadzenia i przetwarzania informacji, w tym danych osobowych, od organów władzy publicznej, służb lub podmiotów, bez wiedzy i zgody tych osób, których dane dotyczą (**art. 40 ust. 1**), stosowania kontroli operacyjnej (**art. 42 ust. 1**), uzyskiwania, gromadzenia i przetwarzania informacji, w tym danych osobowych, o osobach bez wiedzy i zgody

tych osób, których dane dotyczą (**art. 56 ust. 2**), posługiwania się dokumentami legalizacyjnymi (**art. 63 ust. 2**), uzyskiwania danych telekomunikacyjnych, pocztowych i internetowych bez wiedzy i zgody osoby, której dotyczą (**art. 57**), a także korzystania z pomocy osób niebędących funkcjonariuszami (**art. 64 ust. 1**), przy czym też zawarto katalog osób z których pomocy w ramach tajnej współpracy nie można korzystać (**art. 66 ust. 1**), tworzenia i wykorzystywania funduszu operacyjnego (**art. 65**).

W ustawie zawarte zostały w **art. 67** również szczegółowe przepisy dotyczące przypadków i trybu udzielania uprawnionym podmiotom informacji o prowadzonych czynnościach operacyjno - rozpoznawczych oraz stosowanych przy ich realizacji środkach i metodach, w trybie z **art. 64 ust. 3-7**.

Tym samym, od 2018 roku obecnie 11 służb w 9 ustawach kompetencyjnych posiada uprawnienia do wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych przy realizacji swoich ustawowych zadań. Rodzaj i zakres szczegółowych regulacji dotyczących czynności operacyjno - rozpoznawczych dla poszczególnych służb jest w nich podobny, czy nawet czasami identyczny. Często regulacje te są jednak niejednolite i nieostro sformułowane co rodzi problemy i prowadzi do potrzeby ich interpretacji oraz stwarza utrudnienia we wzajemnym współdziałaniu służb.

W artykule autor zebrał postulaty i propozycje zgłaszane w piśmiennictwie przez szereg autorów zajmujących się zagadnieniami z tego tematu, w stosunku do oczekiwań od kompleksowej ustawy regulującej tryb i zasady stosowania czynności operacyjno-rozpoznawcze dla wszystkich uprawnionych służb.

Ingerencja służb państwowych w prawa i wolności obywatelskie w wyniku stosowania czynności operacyjno - rozpoznawczych, bezdyskusyjnie wymaga regu-

⁹⁶ Dz.U.2018.138.

lacji i to w postaci jednego kompleksowego aktu prawnego rangi ustawy dla wszystkich uprawnionych do ich prowadzenia służb, z czym zgadza się większość autorów.

Jednolite ustawowe regulacje zasad z tego obszaru aktywności służb państwa, w szczególności wyznaczenie jego granic, stanowią swoistą ochronę obywateli przed ich nieuprawnionym stosowaniem, a tym samym ingerencją w ich wolności i prawa, ale również bezpieczeństwa prawnego funkcjonariuszy i żołnierzy służb realizujących te czynności.

Jednolitość przepisów z tego obszaru jest również uzasadniona z punktu widzenia instytucji zewnętrznych (głównie prokuratury i sądów) współpracujących ze służbami stosującymi te czynności, szczególnie w aspekcie roli decyzyjnej tych instytucji w zakresie samego wdrażania i dalszego stosowanie części metod prowadzenia czynności operacyjno-rozpoznawczych (np. kontroli operacyjnej, zakupu kontrolowanego, kontrolowanego przyjęcia lub wręczenia korzyści majątkowej), dostępu do informacji objętych tajemnicą.

Wśród innych argumentów przemawiających za taką ustawą, jest również ten, mówiący o zwiększeniu praworządności i skuteczności wykonywanych przez służby czynności operacyjno-rozpoznawczych po regulacji ich w jednej kompleksowej ustawie.

Inny argument przemawiający za taką ustawą to regulacja współdziałania i kooperacji służb wewnętrznych (np. ABW, CBA, Policji, Straży Granicznej) ze służbami zewnętrznymi (AW i SWW) w zakresie czynności realizowanymi przez nie na obszarze kraju, a dotyczących ich zaplecza operacyjnego i logistycznego do działań poza granicami kraju.⁹⁷

⁹⁷ J. Mąka, Ustawa o czynnościach operacyjno - rozpoznawczych – czy jest potrzebna w obecnym stanie prawnym? Prokuratura i Prawo 4, 2009, s. 126 i n.

Czego więc należy oczekiwać od nowej kompleksowej ustawy o czynnościach operacyjno-rozpoznawczych?

W bardzo ogólnym ujęciu ustawa ta powinna definiować i katalogować czynności operacyjno-rozpoznawcze, określać dla wszystkich uprawnionych służb - kto, kiedy i w jakich okolicznościach oraz za czyją zgodą i pod czym nadzorem może takie czynności wykonywać.⁹⁸ Jak je ochraniać i dokumentować, a także jak wykorzystywać uzyskane w nich informacje i inne ich wyniki, szczególnie na potrzeby postępowań karnych.

Szczegółowe obszary regulowane przez kompleksową ustawę o czynnościach operacyjno-rozpoznawczych można ująć następująco:

I. Część ogólna, obejmująca pojęcie czynności operacyjno-rozpoznawczych, inne pojęcia ustawowe, cele, zasady i warunki ich prowadzenia oraz służby uprawnione do ich wykonywania

Przyszła ustawa w swojej części ogólnej powinna zawierać ujednolicone definicje - pojęcie samych czynności operacyjno-rozpoznawczych, a także innych pojęć stosowanych w ustawie w ramach tzw. pojęć ustawowych z tego zakresu. W obecnym stanie prawnym występują niestety pewne różnice w tym obszarze.

Wskazywać powinna ona cele i zasady prowadzenia tych czynności, a także warunki – podstawy faktyczne ich wdrożenia.

Również w ogólnym ujęciu powinna odnosić się do form, metod i środków stosowanych przy ich realizacji.

Ta część przepisu powinna również wskazywać służby uprawnione do ich prowadzenia ze wskazanymi zakresami ich kompetencji (w postaci katalogu enumera-

⁹⁸ Z. Rau, Problematyka czynności operacyjno-rozpoznawczych w świetle przeprowadzonych badań. Dziesięć lat prac nad ustawą – legislacyjna rozważa czy porażka. Przestępczość w XXI wieku, Zapobieganie i zwalczanie. Warszawa 2015, s. 365 i n.

tywnie wymieniającego uprawnione służby albo poprzez przepis ogólny odsyłać w tym zakresie do takich uprawnień wynikających z ustaw kompetencyjnych dla poszczególnych służb).

W tym momencie rodzi się pytanie czy obecnie 11 służb uprawnionych do ich wykonywania jest ilością wystarczającą do skutecznej realizacji zadań stojących przed poszczególnymi służbami państwa? Czy są potrzebne kolejne służby i jakie, posiadające takie uprawnienia? Przykładem takiej służby może być Służba Więzienna, nieposiadająca w obecnym stanie prawnym ustawowych uprawnień w tym zakresie (a która posiadała je praktycznie do końca 1989 r.).⁹⁹ Podnoszonym od lat w piśmiennictwie jest problem zasadności i zakresu wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych w zakładach karnych i aresztach śledczych wobec tam osadzonych.¹⁰⁰ Zagadnienie to również powinna ewentualnie uregulować ta ustawa, zarówno dla służby „wewnętrznej” jaką jest Służba Więzienna i jej zadań (m.in. w zakresie rozpoznania nastrojów wśród osadzonych oraz zachowań zagrażających porządkowi i bezpieczeństwu w tych jednostkach – np. planowane bunty, ucieczki), ale i tych „zewnętrznych” służb (m.in. Policji, CBA, ABW) realizujących swoje zadania ustawowe również w tych szczególnych jednostkach.

II. Część wskazująca ogólnie formy, metody i środki stosowane w czynnościach operacyjno-rozpoznawczych oraz ich dokumentowanie

W części tej znajdować się powinny swoiste katalogi form (spraw operacyjnych), ich definicji i celów szczegółowych, a także katalogi metod i środków możliwych do stosowania w tych formach do osiągnięcia zakładanych w nich celów. Za-

sadnym w tym miejscu byłoby również rozważenie wprowadzenia ograniczeń w zakresie stosowania wybranych metod i środków czynności operacyjno - rozpoznawczych tylko do określonych form (spraw operacyjnych), a tym samym celów ich prowadzenia.

Ta część ustawy powinna jednoznacznie określać również to, iż do ich legalnego stosowania i wykorzystania są uprawnione tylko i wyłącznie uprawnione służby.

Ten obszar regulacji ustawy powinien wskazywać również ogólnie osoby i sposób dokumentowania przez nie prowadzonych czynności oraz odsyłać do przepisów szczegółowych w tym zakresie.

Tu w ustawie również znaleźć się powinny regulacje dotyczące celów, warunków i trybów współdziałania i pomocy służb w zakresie prowadzonych przez nie czynności operacyjno-rozpoznawczych.

III. Część obejmująca już szczegółowe regulacje stosowania wybranych metod i środków, w świetle korzystania z konstytucyjnych wolności i praw przez obywateli i ich ograniczeń wynikających z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP oraz koniecznych odstępstw w tym zakresie dla zapewnienia m.in. bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Do takich metod patrząc na obecne rozwiązania prawne, zaliczyć należy kontrolę operacyjną, zakup kontrolowany i kontrolowane wręczenie lub przyjęcie korzyści majątkowej, przesyłkę niejawnie nadzorowaną. Szczegółowe ich regulacje znajdują się w ustawach kompetencyjnych, które różnią się jednak w zakresie celów, warunków i trybów ich stosowania. Uzasadnione więc byłoby ich ujednolicenie patrząc przez pryzmat stosowania tej samej metody, a w zależności od służby stosującej je z różnymi wymogami.

W tym miejscu powinny znaleźć się również ewentualne ustawowe regulacje dotyczące stosowania innych metod i środków, spotykane w piśmiennictwie są uwagi

⁹⁹ Dz. U. 2018.1542.

¹⁰⁰ J. Pomiankiewicz, Więziennictwo wobec problemu pracy operacyjnej. Prokurator 2006, nr 4 (28), s. 46 i n.

dotyczące np. obserwacji – śledzenia osób i konieczności ustawowej jej regulacji.

IV. Część regulująca obszar innej szczególnej metody, jaką jest korzystanie z pomocy osób udzielających pomocy służbom, w szczególności w zakresie czynności operacyjno-rozpoznawczych (tzw. osobowych środków pracy)

Korzystanie przez służby z pomocy osób nie będących ich funkcjonariuszami lub żołnierzami jest podstawowym uprawnieniem w każdej z ustaw kompetencyjnych, wymaga jednak bezwzględnego ujednolicenia. Wskazania jednolitych zasad i warunków korzystania z takiej pomocy. W szczególności w kwestii występujących w części ustaw kompetencyjnych dla służb specjalnych (np. CBA art. 26, ABW oraz AW art. 37, SKW oraz SWW art. 41) zakazów korzystania z tajnej współpracy określonych osób m.in. posłów, senatorów, osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, dyrektorów, generalnych w ministerstwach, urzędach centralnych lub urzędach wojewódzkich, sędziów, prokuratorów, adwokatów, radców prawnych. Zakazy te w stosunku do części wymienionych osób tj. nadawców, redaktorów naczelnych, dziennikarzy oraz osób wydawców, mogą być uchylane w uzasadnionych przypadkach przez szefa służby po wcześniejszym uzyskaniu na to zgody Prezesa Rady Ministrów lub ministra koordynatora służb specjalnych jeżeli został taki powołany.

Zakazu takiego nie ma obecnie w ustawach służb policyjnych, m.in. w ustawie o Policji (art. 22), czy ustawie o Straży Granicznej (art. 9b), co w świetle takich zapisów daje im w tym zakresie większe uprawnienia niż służbom specjalnym.

Ten obszar regulacji ustawy powinien zawierać również ustawową delegację do przyznawania takim osobom za udzielaną służbom pomoc wynagrodzeń wypłacanych z funduszu operacyjnego danej służby. Szczegółowe zasady jego tworzenia i go-

spodarowania nim powinny określać już zarządzenia organów nadzorujących dane służby, jak ma to miejsce w obecnie obowiązujących przepisach.

Kolejnym aspektem związanym z tym obszarem regulacji wymagającym ujednolicenia w ustawie jest sprawa odszkodowań dla osób udzielających pomocy służbom. Szczególnie w przypadkach jeżeli w czasie korzystania lub w związku z korzystaniem z ich pomocy utraciły one życie, poniosły uszczerbek na zdrowiu lub szkodę w mieniu przy udzielaniu tej pomocy, co obecnie reguluje każda z ustaw kompetencyjnych choć z pewnymi różnicami (w ustawie o Policji art. 22 ust. 4). Większość z ustaw kompetencyjnych nie określa rodzaju tych świadczeń odszkodowawczych, ani ich wysokości, a zgodnie z delegacjami ustawowymi określić je mają wydane przez organ nadzorujący szefa danej służby – właściwego ministra lub Prezesa Rady Ministrów rozporządzenia, co budzi szereg wątpliwości do prawidłowości takich rozwiązań. Tylko w ustawach o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego (w art. 40 ust. 4) i o Żandarmerii Wojskowej (w art. 36.5), zawarty jest katalog świadczeń odszkodowawczych w postaci - jednorazowego odszkodowania, renty inwalidzkiej i rodzinnej oraz świadczenia wyrównawczego. Świadczenia te w każdym z tych rozporządzeń są uregulowane odmiennie, co również może uzasadniać potrzebę ich ujednolicenia (dla Policji i Straży Granicznej określa je rozporządzenie MSWiA z dnia 15.10.1991 r.¹⁰¹). Na uwagę szczególnie zasługuje różna wycena przez służby życia osoby udzielającej im pomocy w przypadku jego utraty, w postaci jednorazowego odszkodowania z tego tytułu dla spadkobierców tej osoby (np. 38.398 zł w przypadku ABW i 18 krotności przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w przypadku CBA).

¹⁰¹ Dz.U.1991.98.437

V. Część dotycząca ochrony form, metod realizacji zadań, informacji oraz obiektów i danych funkcjonariuszy, a także dokumenty legalizacyjne

Przygotowanie i prowadzenie czynności operacyjno-rozpoznawczych przez wszystkie uprawnione służby nieodzownie wiąże się z ochroną takich działań – ich niejawnością, a także z ich finansowaniem ze środków pochodzących z tworzonego na ten cel funduszu operacyjnego danej służby.

W celu zapewnienia ochrony form i metod realizacji zadań, informacji oraz obiektów i danych identyfikujących funkcjonariuszy służb (w ustawie o Policji art. 20a), mogą oni posługiwać się dokumentami, które uniemożliwiają ustalenie danych funkcjonariuszy oraz środków, którymi się posługują. Dokumenty te w nazewnictwie służ są nazywane legalizacyjnymi. W szczególnie uzasadnionych przypadkach w dokumenty takie mogą być wyposażane i posługiwać się nimi osoby udzielające pomocy służbom w realizacji zadań służbowych.

Przepisy z tego obszaru w poszczególnych ustawach kompetencyjnych są jednak niejednolite i dla różnych służb, nie wskazują (oprócz ABW oraz AW i SKW oraz SWW) służby lub organu uprawnionego do ich sporządzania, wydawania i ewidencjonowania, a także w jakim zakresie ze sobą w tym obszarze one współpracują. W piśmiennictwie można spotkać interpretację, że za dokumenty cywilne odpowiada ABW, a za wojskowe SWW, ale jest to tylko pewna interpretacja przepisów.¹⁰²

W ustawie o ABW oraz AW wskazano (w art. 35 ust. 4), że to ABW na wniosek upoważnionych organów, służb i instytucji państwowych „sporządza i wydaje” takie dokumenty, a także prowadzi centralny rejestr takich dokumentów. W przypadkach posługiwania się nimi przez osoby

jako funkcjonariusze lub pracownicy organów, służb lub instytucji państwowych, dokumenty te wydają odpowiednio te organy, służby lub instytucje.

W ustawie o SKW oraz SWW (w art. 39.4) to SWW w zakresie dokumentów wojskowych „sporządza i wydaje” takie dokumenty, to rozwiązanie takie, jak w przypadku ABW.

Kontratypy wyłączające popełnienie przestępstw związanych z poleceniem sporządzenia, kierowaniem sporządzenia, samym sporządzaniem, udzielaniem pomocy w sporządzaniu takich dokumentów, a także ich posługiwaniem się to regulacje które musi zawierać ten obszar ustawy.

Osobną kwestią do regulacji w ustawie jest ewentualny szczegółowy katalog dokumentów legalizacyjnych możliwych do wydania oraz sytuacji, w których takimi dokumentami można się posłużyć.

Ujednolicenia ustawowego wymaga również kwestia wydawania szczegółowych przepisów wykonawczych w tym obszarze, w zakresie wydawania, posługiwania się i przechowywania takich dokumentów. Wprowadzenia jednego rozwiązania w postaci albo jawnych rozporządzeń wydawanych przez organy nadzorujące dane służby (w przypadku Policji rozporządzenie MSWiA z dnia 27 maja 2002 r.¹⁰³) lub niejawnych przepisów wewnętrznych (zarządzeń) szefów tych służb, gdyż w obecnym stanie prawnym funkcjonują oba te rozwiązania jednocześnie w zależności od rodzaju służby.

Istotny jest również aspekt ustawowej regulacji skutków prawnych posługiwania się takimi dokumentami i wyznaczenia granicy do której można nimi w takich sytuacjach się posługiwać.

¹⁰² R. Lizak, Dokumenty legalizacyjne w służbach specjalnych. Prokuratura i Prawo 2, 2013. s. 142 i n.

¹⁰³ Dz. U. 2015.993 j.t.

VI. Uzyskiwanie, gromadzenie oraz przetwarzanie informacji

W celu realizacji swoich ustawowych zadań, służbom realizującym czynności operacyjno-rozpoznawczych jest niezbędne uprawnienie do uzyskiwania (w tym także niejawnie), gromadzenia, sprawdzania oraz przetwarzania informacji.

Wśród tych informacji znaczące są informacje zawierające dane osobowe, o osobach objętych tymi czynnościami, pobierane, uzyskiwane, gromadzone, przetwarzane bez wiedzy i zgody, tych osób, których dane te dotyczą.

W obecnych ustawach kompetencyjnych każda ze służb ma różny katalog osób i zakres tych danych, od otwartego nieograniczonego w żaden sposób („wszelkie dane osobowe”) w przypadku ABW, AW, SKW, SWW oraz CBA, do ograniczonego katalogiem osób i zakresem danych jak w przypadku Straży Granicznej, Policji (w ustawie o Policji art. 20 ust. 2a i 2b).

Służby też muszą korzystać z danych osobowych i innych informacji uzyskanych w wyniku wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych przez inne uprawnione organy, służby i instytucje państwowe, a także ich odpowiednie służby i organy zagraniczne, co powinna również regulować przez stosowne uprawnienia w tym zakresie przedmiotowa ustawa.

Uzyskiwanie przez służby i ich funkcjonariuszy od zobowiązanych instytucji i podmiotów informacji objętych tajemnicami, ich cele, warunki oraz tryb, a także organy wyrażające na to zgodę to kolejny szczegółowy obszar do regulacji w przedmiotowej ustawie.

VII. Udzielanie informacji o prowadzonych czynnościach operacyjno-rozpoznawczych

Zapisy ustawy w tym obszarze powinny w sposób nie budzących żadnych wątpliwości interpretacyjnych wskazywać,

w jakich przypadkach i jakich celach, za czyją zgodą i jakim trybie mogą być udzielane przez służby i ich organy lub byłych i obecnych funkcjonariuszy (żołnierzy) i pracowników służb informacje o prowadzonych czynnościach operacyjno - rozpoznawczych i ich wynikach, stosowanych w nich środkach i metodach, uprawnionym w tym zakresie podmiotom.

Ten obszar regulacji w ustawie to zasadnicza kwestia dla bezpieczeństwa prawnego funkcjonariuszy lub żołnierzy służb oraz ich ewentualnej odpowiedzialności w przypadkach niezgodnego z nimi przekazywania informacji z tego zakresu.

To jednocześnie również kwestia ochrony i skutecznej realizacji realizowanych czynności w tym obszarze.

VIII. Część określająca ewentualne kontratypy wyłączające odpowiedzialność karną funkcjonariuszy lub żołnierzy służb w przypadku popełnienia przez nich czynu zabronionego w związku z przygotowywanymi lub prowadzonymi czynnościami operacyjno-rozpoznawczymi

Wyłączenie odpowiedzialności karnej funkcjonariusza lub żołnierza służby, a także osoby udzielającej im pomocy w prowadzeniu tych czynności, określenie jej warunków w przypadkach popełnienia czynu zabronionego poprzez wprowadzenie określonych kontratypów budzi szereg wątpliwości wśród autorów, natomiast z punktu tych osób stanowi istotne określenie granic ich działań w tym zakresie kojarzonych z tzw. ryzykiem operacyjnym.

Te wskazane powyżej obszary do ustawowych regulacji „to tylko tyle”, ile powinna zawierać w ogólnym ujęciu nowa ustawa o czynnościach operacyjno-rozpoznawczych, a może „aż tyle” skoro przez ponad 10 lat nie zdołano skutecznie przygotować i przeprowadzić legislacji tej tak ważnej i potrzebnej z punktu widzenia państwa i jego służb ustawy.

DIAGNOZA PSYCHOSEKSUALNA SPRAWCÓW PRZESTĘPSTW PRZECIWKO WOLNOŚCI SEKSUALNEJ I OBYCZAJNOŚCI. PEDOFILIA CZY ZACHOWANIA ZASTĘPCZE?

Policjanci prowadzący postępowania karne w sprawach przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności często deklarują potrzebę uzyskania rzetelnej wiedzy na temat zjawiska pedofilii. Wielokrotnie korzystają także z ekspertyz sądowych profesjonalistów, biegłych sądowych posiadających wiedzę specjalną w dziedzinie seksuologii, psychologii i psychiatrii doceniając ich znaczenie dla sytuacji prawnej podejrzanego.

Celem tego artykułu jest zaprezentowanie podstawowych informacji w zakresie funkcjonowania psychoseksualnego sprawców przestępstw seksualnych wobec małoletnich, które mogą być przydatne policjantom w toku wykonywanych czynności dochodzeniowo-śledczych.

1.1. Definicja prawna a definicje kliniczne pedofilii.

„Pedofilia” jest pojęciem szerokim i opisuje zjawisko polegające na **relacji seksualnej dorosłego z dzieckiem**. Jest jednak powodem licznych nieporozumień, przede wszystkim między klinicystami (psychologami, lekarzami) a prawnikami. W klinicznym rozumieniu odnosi się do wewnętrznej dyspozycji człowieka zwykle przejawiającej się w jego działaniu natomiast **w ujęciu prawniczym do określonego zdarzenia**¹⁰⁴.

W ujęciu prawnym istotą pedofilii jest czyn zabroniony polegający na obcowaniu seksualnym dorosłego lub podejmowaniu innych czynności seksualnych z małoletnim poniżej 15 lat:

„Art. 200 § 1 k.k.: **„Kto obcuje płciowo z małoletnim poniżej lat 15 lub dopuszcza się wobec takiej osoby innej czynności seksualnej lub doprowadza ją do poddania się takim czynnościom albo do ich wykonania podlega karze pozbawienia wolności od lat od 2 do 12”**¹⁰⁵.

Przestępstwo z art. 200 § 1 k.k. nie jest przestępstwem kierunkowym. Oznacza to, że mimo iż należy ono do grupy przestępstw seksualnych **sprawca nie musi działać wyłącznie z tzw. motywów seksualnych** (czyli w celu pobudzenia, zaspokojenia popędu płciowego), a może nawet w ogóle nie mieć motywu seksualnego. Oczywiście musi mieć zamiar ale wystarczy, że ten obejmuje określone czynności. Sprawca może działać kierując się tak zwaną **motywacją mieszaną**¹⁰⁶.

Dla klinicysty **pedofilia stanowi zjawisko z obszaru psychopatologii i uznawana jest za jedną z postaci parafilii**. W klasyfikacji Amerykańskiego Towarzystwa Psychiatrycznego-DSM IV zdefiniowano parafilię, jako uporczywe wzorce zachowań seksualnych w których osiągnięcie pełnej satysfakcji seksualnej jest uzależnione od pojawienia się specyficznych przedmiotów, rytuałów czy sytuacji¹⁰⁷.

Według Martina Seligmana **parafilie**... to zainteresowania seksualne tak bardzo zaburzone, że upośledzają zdolność utrzymywania afektywno - erotycznego związku między ludźmi”¹⁰⁸. Nie ulega więc

¹⁰⁴ Beisert M. 2012 Pedofilia s. 19

¹⁰⁵ Tamże s. 30-31

¹⁰⁶ Tamże s. 34

¹⁰⁷ Carson R.C., Butcher, J.N Mineka S. 2003, Psychologia zaburzeń tom I-II GWP s.629-630

¹⁰⁸ Seligmann M.P.E., Walker E.F. Rosenhan D.L. 2003 Psychopatologia tom I-II Poznań Zysk-Ska s. 585

wątpliwości, że **parafilia traktowana jest jako choroba - jako kategoria zaburzeń życia seksualnego**. Ma to ogromne znaczenie ze względu na **nieuprawnione** próby sytuowania pedofilii, czyli jednej z postaci parafilii wśród zjawisk mieszczących się w granicach normy.

Według Roberta C. Carson pedofilia to parafilia, w którym **preferowanym lub wyłącznym partnerem seksualnym osoby dorosłej jest dziecko przed okresem pokwitania**¹⁰⁹. Podobnie Z. Lew-Starowicz uznaje, że pedofilia to często spotykana parafilia polegająca na osiągnięciu satysfakcji seksualnej w kontaktach z dziećmi¹¹⁰.

Według Międzynarodowej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych opracowanej przez WHO i obowiązującej w Polsce od 1996 roku, w aktualnej wersji **ICD-10 „pedofilia to preferencja seksualna osoby dorosłej w stosunku do dzieci zwykle w wieku przedpokwitaniowym lub we wczesnym okresie pokwitania**¹¹¹. Aby można było zdiagnozować wystąpienie pedofilii osoba diagnozowana musi spełniać kryteria ogólne dla zaburzeń preferencji seksualnych **oraz** kryteria specyficzne dla szczególnej postaci tego zaburzenia.

Kryteria ogólne / F-65/ to:

- G1 osoba doświadcza powtarzającego się nasilonego popędu i wyobrażeń seksualnych dotyczących niezwykłych przedmiotów lub działań,
- G2 osoba zarówno realizuje ten popęd, jaki i odczuwa z tego powodu wyraźne **cierpienie**,
- G3 preferencja występuje **co najmniej 6 miesięcy**.

Kryteria specyficzne dla pedofilii to (F 65.4):

B - utrwalona lub dominująca skłonność do aktywności seksualnej z dzieckiem lub z dziećmi w wieku przed pokwitaniem

C - osoba ma co najmniej 16 lat i jest co najmniej 5 lat starsza od dziecka lub dzieci z kryterium B¹¹².

Według klasyfikacji ICD-10 do rozpoznania pedofilii nie upoważnia pojedyncze wydarzenie zwłaszcza, gdy sprawca jest w okresie dorastania, ponieważ nie oznacza ono stałej lub przeważającej tendencji. **Sprawcą pedofilii jest osoba dorosła**. Definicje kliniczne pedofilii nie wiążą jej z płcią w tym sensie, że nie wykluczają z niej kobiet. **Ofiarą pedofilii we wszystkich definicjach jest dziecko**. Z punktu widzenia biologii tj. osoba, u której **nie pojawiły się oznaki dojrzewania**. **Za kryterium definicyjne uznaje się stopień dojrzałości fizycznej, a nie wiek dziecka**. Ci wszyscy, u których oznaki dojrzewania występują, nie są dziećmi a więc nie spełniają podstawowego warunku koniecznego dla zdefiniowania pedofilii.¹¹³

W klasyfikacji Amerykańskiego Towarzystwa Psychiatrycznego - DSM IV brak konieczności realizacji popędu oraz brak doświadczenia dyskomfortu przez sprawców, ponieważ **dla wielu z nich pedofilia ma charakter egosyntoniczny, a element cierpienia nie jest w ich działaniach i fantazjach obecny**¹¹⁴.

W aktualnie obowiązującej wersji DSM-V kryteria pedofilii (302.2) są następujące:

A - nawracające przez okres co najmniej 6 miesięcy, intensywne seksualnie pobudzające fantazje, popęd seksualny lub zachowania obejmujące aktywność seksualną z dzieckiem lub dziećmi w okresie przed pokwitaniem / za umowną granicę przyjmując się wiek 13 lat /.

B - Jednostka działa pod wpływem tego popędu seksualnego, albo ten popęd lub fantazje powodują znaczne cierpienie lub trudności interpersonalne.

C - Jednostka ma co najmniej 16 lat i jest o co najmniej 5 lat starsza od dziecka lub dzieci w kryterium A. Nie obejmuje jedno-

¹⁰⁹ Tamże, s. 653

¹¹⁰ Z. Lew-Starowicz, 2000 Seksuologia sądowa PZWIL, s.127

¹¹¹ Pużyński S., Wciurka J. / red./ 2000 Klasyfikacja zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w ICD-10, s.183

¹¹² Tamże s.125

¹¹³ Beisert M. 2012 Pedofilia, s. 24

¹¹⁴ Tamże, s. 23

stek w późnej adolescencji, których partnerami seksualnymi są dzieci w wieku 12 lub 13 lat”¹¹⁵.

W Internecie funkcjonują również szkodliwe z punktu widzenia społecznego oraz **zabronione przez prawo strony propagujące pedofilię**. Zgodnie z definicją ugrupowań aprobujących niektóre kontakty seksualne dorosłego z dzieckiem pedofilia to: „*miłość dorosłych do dzieci wzbogacona o głęboką przyjaźń i szeroko pojętą edukację dzieci. Piękne uczucie porównywalne do uczucia, jakim rodzice obdarzają swoje dzieci. Pedofil poświęcają dzieciom więcej troski i uwagi, niż rodzice a miłość pedofilska różni się od miłości klasycznej tylko różnicą wieku kochanków- przyjaciół. W miarę pogłębiania się więzi między dzieckiem a pedofilem (mogą ale nie muszą) pojawiać się nieagresywne, dobrowolne i sympatyczne zabawy seksualne, które cieszą obie strony*”¹¹⁶.

Wprowadzeniu do obiegu publicznego (głównie do Internetu) takiego terminu jak „pedofilia pozytywna” w **języku prawniczym rozumiane jest jako propagowanie pedofilii** i służy kilku celom. Istotą definicji pedofilii pozytywnej jest wskazanie na pewne jej cechy konstytutywne takie jak: treść (pozytywne uczucia, tj. miłość, przyjaźń, różnic wieku uczestników relacji), natężenie (ilość uwagi i troski przewyższająca działania rodzicielskie), typ ewentualnej relacji seksualnej (brak agresji, dobrowolność, obustronna radość z aktywności, jej „sympatyczność”). **Akceptacja nierówności podmiotów idzie w parze z pomijaniem skutków tej nierówności**, czyli z różnicą w rozumieniu sytuacji dokonywanych przez dorosłego i dziecko a następnie dokonywaniem (na podstawie tego niepełnego lub wręcz błędnego rozeznania) szacunków i ocen, które stanowią podstawę do podejmowania decyzji w sferze zachowań seksualnych. Z jednej strony uznając dziec-

ko za osobę niedojrzałą nadaje się mu status kogoś, kto powinien być otoczony opieką (porównywalną do rodzicielskiej a więc chodzi o relację o charakterze pochyłym), a z drugiej zaś przyznaje mu się w innej sferze (emocjonalnej, seksualnej) atrybuty osoby zdolnej do podejmowania wiążących decyzji. Sprzeczność wynika także z użycia przymiotnika „pozytywny” wobec zjawiska znajdujące się w spisie chorób i kwalifikacji jako patologia”¹¹⁷. **Taki rodzaj „definicji” stanowi przykład instrumentalnego taktowania dziecka, używania dziecka jako narzędzia ochrony** (gdy interakcja seksualna trwa i trzeba ją utrzymać w tajemnicy) oraz **ochrony dorosłego** (gdy interakcja zostaje ujawniona), **a także jego interesów** tj. złagodzenia dolegliwości karnych, zminimalizowania negatywnych reakcji społecznych na wyrządzoną przemoc i przerzucenia odpowiedzialności za czyny dorosłego sprawcy na małoletnią ofiarę („...sprowokowała...uwiodła...godziła się...też odczuwała przyjemność...czerpała korzyści materialne...”).

1.2. Częstość występowania, etiologia pedofilii:

Z raportu „Życie seksualne Polaków” Z. Lwa-Starowicza wynika, że na 1188 badanych osób preferencje pedofilne wobec dziewczynek ujawniało 0,7% populacji kobiet i 8,6% mężczyzn a preferencje pedofilne wobec chłopców-1,3 % kobiet i 0,8% mężczyzn. Autor tych badań podaje, że istnieje wiele możliwych przyczyn preferencji pedofilnych:

- Zaburzenia psychiczne, np. nerwice, fobie, osobowość nieprawidłowa,
- Patologia rodzinna, uzależnienie od alkoholu,
- Zaburzenia identyfikacji płciowej, lęk wobec dorosłych partnerów, zahamowania,
- Poszukiwanie relacji międzyludzkich z okresu dzieciństwa, szoki i urazy seksualne,
- Tęsknota do wyidealizowanego dzieciństwa,

¹¹⁵ Oronowicz W. 2016 Kryteria Diagnostyczne zaburzeń parafilicznych.

¹¹⁶ www. dareospeak.net, za Beisert, 2012 s.44

¹¹⁷ Beisert, 2012 ss. 44-45

- Następstwo fantazji o treściach pedofilnych,
- Zablockowana zdolność osiągania satysfakcji seksualnej z dorosłymi partnerami.

Finkelhor i Araj wyodrębnili znaczące czynniki w rozwoju pedofilii:

- Kongruencja emocjonalna (pedofile są niedojrzali psychoseksualnie i szukają kontaktów z obiektami podobnymi do siebie); podniecenie na widok dzieci w następstwie fantazjowania na ich temat; blokada wobec dorosłych obiektów erotycznych i odhamowanie (np. pod wpływem stresów alkoholu, chorób psychicznych).
- Szkoły psychoanalityczne traktują pedofilię jako wyraz zaburzenia rozwoju psychoseksualnego i fiksacji we wczesnych fazach, prowadzących do niedojrzałości psychoseksualnej.
- Teorie feministyczne zakładają że pedofilia jest wyrazem społecznych uwarunkowań ról.
- U części pedofilów ujawniono zaburzenia biologiczne np. guzy mózgu, miażdżycę naczyń ośrodkowego układu nerwowego.

Badania osobowości pedofilów ujawniły pewne powtarzające się cechy (Hewitt, Glasser): poczucie niższości lęki seksualne, parafilne fantazje, problemy rodzinne, zaburzenia w relacjach interpersonalnych, lęki społeczne, **wczesne doświadczenia seksualne, kontakt z pornografią**, złe relacje z matkami, postrzeganie dzieci jako nie zagrażających obiektów erotycznych, **doświadczenie przemocy seksualnej do 12 roku życia.**¹¹⁸

1.3. Typy pedofilii.

Aktualne badania naukowe przeprowadzone w Polsce przez prof. Marię Beisert wśród sprawców osadzonych w zakładach karnych wskazują na dwie odmienne ścież-

ki-linie rozwoju pedofilii: pedofilię rodzinną (kazirodczą) i pozarodziną.

Najczęściej przywoływaną klasyfikacją pedofilii jest podział Grotha, Hobsona i Gary'ego:

- 1) **pedofilia regresyjna**: regresyjni pedofile (lub efebofile) nie mają fiksacji dotyczących dzieci; mogą seksualnie związać się z dzieckiem lub osobnikiem dojrzałym pod wpływem różnych przypadkowych czynników; ich działania mogą być wywołane działaniem alkoholu lub demencją.
- 2) **pedofilia fiksacyjna**: polega na preferencji seksualnych interakcji z osobami, które nie osiągnęły jeszcze dojrzałości płciowej.¹¹⁹

Dla pedofila małeletni jest **preferowanym i wyłącznym obiektem seksualnym**. Natomiast dla większości sprawców przestępstw seksualnych małeletni jest często **obiektem zastępczym, sytuacyjnym lub tylko okazjonalnym.**¹²⁰

Sprawcy przestępstw seksualnych mogą działać zatem z dwóch różnych motywów: preferencyjnych - sprawca ujawnia zaburzenia preferencji seksualnych i jako obiekty seksualne preferuje dzieci **lub sytuacyjnych** - gdy małeletni jest obiektem zastępczym w związku z brakiem partnerki a u sprawcy zwykle diagnozuje się niedojrzałość psychoseksualną, zaburzenia osobowości (np. osobowość dysocjalną, organiczne zaburzenia osobowości) a jego zachowanie wobec małeletniego nie wynika z zaburzonych preferencji seksualnych lecz z wielu innych przyczyn i stanowi **zastępczy sposób realizacji swego popędu seksualnego.**

Niektórzy pedofile uaktywniają się **dopiero w wieku średnim**, zachowanie to zazwyczaj rozpoczyna się pod koniec drugiej dekady życia. 50% pedofilów używa alkoholu przed kontaktem z dziećmi. U co

¹¹⁸ Lew-Starowicz Z. 2014, Seksuologia sądowa. Warszawa: PZWIL, s. 127-128

¹¹⁹ Tamże, s. 129-130

¹²⁰ Eichstaedt K., Gałeczki P., Depko A. 2012 Metodyka pracy biegłego psychiatry, psychologa oraz seksuologa w sprawach karnych. LexisNexis, s. 250

najmniej połowy występują również inne parafilie. Rodzaj preferowanego aktu zależy od sprawcy. Niektórzy pedofile tylko oglądają / dziecięcą pornografię lub dzieci na żywo /, inni zaś chcą dotykać lub rozbierać dziecko. Większość aktów wiąże się jednak z seksem oralnym lub dotykiem narządów płciowych dziecka lub narządów sprawcy przez dziecko. W przypadkach innych, niż kazirodztwo większość pedofilów nie potrzebuje penetracji. Ci którym jest ona potrzebna mogą jednak używać siły, aby do niej doprowadzić. Większość pedofilów ogranicza się tylko do dzieci (ta postać pedofilii nazywa się **wyłączną**) często preferują oni dzieci określonej płci i w określonym przedziale wiekowym. Większość czuje jednak pociąg także do dorosłych a ich pedofilia nazywana jest **niewyłączną**. **15-25% skazanych ponownie popełnia przestępstwo pedofilii w ciągu kilku lat po wyjściu z więzienia.** Używanie alkoholu i trudności z budowaniem intymnych relacji z dorosłymi zwiększa ryzyko recydywy. **Mężczyźni, którzy preferują chłopców mniej więcej dwukrotnie częściej wracają na drogę przestępstwa, niż ci, którzy wolą dziewczynki**".¹²¹

1.4. Ekspertyzy sądowe w sprawach przestępstw seksualnych.

Seksuologia jest nauką **interdyscyplinarną**: integruje wiedzę medyczną z aspektami pozamedycznymi z dziedzin, tj. psychologia, socjologia, biologia, pedagogika, antropologia. Po drugie interdyscyplinarność od strony medycznej polega na skomasowaniu fizjologicznych i patologicznych aspektów różnych dyscyplin medycznych tj. psychiatra, endokrynologia, neurologia, interna, urologia, ginekologia. Zatem korzystnym i niezbędnym rozwiązaniem jest opiniowanie sądowe podejrzanych lub oskarżonych w sprawach przestępstw seksualnych przez zespół biegłych: psychiatrów, seksuologów, psychologów.

¹²¹ Morrison J. 2016, DSM-5 bez tajemnic. Praktyczny przewodnik dla klinicystów Kraków: UJ, s. 633

Podstawowym zadaniem biegłego psychologa w przypadku przestępstw na tle seksualnym jest najczęściej dostarczenie informacji o **zjawiskach i procesach motywacyjnych** (wskazanie motywu głównego, określenie kierunku, nasilenia, poziomu regulacji czynów przestępczych, mechanizmów obronnych, poziomu samokontroli zachowania), **sytuacyjnych oraz zachowaniach osoby badanej w sferze jej aktywności seksualnej**¹²².

Wnioski końcowe w ekspertyzie sądowej są podsumowaniem: analizy aktu sprawy, wywiadu, wyników badań (laboratoryjnych, diagnostycznych, psychologicznych psychiatrycznych, neurologicznych, urologicznych, ginekologicznych itp.), omówieniem całości zebranego materiału (opinia seksuologiczna) oraz odpowiedzią na pytania organu zlecającego. Najczęstszymi pytaniami kierowanymi do biegłych są:

- **Czy u podejrzanego stwierdza się zaburzenia seksualne, jeżeli tak, to jakiego rodzaju i jaka jest etiologia zachowań podejrzanego?**
- **Jaka jest motywacja zachowań, o które jest podejrzany?**
- **Czy podejrzany ma zaburzenia osobowości, jeśli tak to jakiego typu?**
- **Czy istnieje ryzyko, że będzie on popełniał tego typu przestępstwa w przyszłości?**

Obowiązkiem biegłego jest dokonanie różnicowania a następnie przedstawienie ostatecznego rozpoznania z podaniem definicji oraz wskazaniem za takim rozpoznaniem stwierdzonych objawów. W treści wyводу biegły jest zobowiązany do przedstawienia ich analizy (rodzaj patologii seksualnej jej etiologia, początek wystąpienia zaburzeń, dynamika ich przebiegu, rokowanie); oceny czy istnieje **związek przyczynowo-skutkowy pomiędzy rodzajem lub nasileniem zaburzeń a charakterem**

¹²²Bury P. psychologiczna opinia sądowo-seksuologiczna w sprawie karnej. Przegląd Terapeutyczny 2009 nr 6-7 s.1-21

zarzucanego mu czynu i towarzyszącymi mu okolicznościami, czy badana osoba ma zaburzone preferencje seksualne czy też zarzucane czyny mają charakter zastępczy, czy istnieje ryzyko powtarzalności czynów”¹²³.

Wyniki badania psychologicznego podejrzanego Marcina B. w zakresie funkcjonowania osobowości, u którego ostatecznie zdiagnozowano parafilię pod postacią pedofilii:

„Wyniki testów psychoorganicznych Bender i Bentona w obszarze normy. Nieprawidłowe cechy osobowości utrudniające właściwą adaptację społeczną i psychologiczną. Niedojrzałość procesów emocjonalnych i psychicznych. Egocentryczna uczuciowość, labilność emocjonalna z tendencją do tłumienia i kumulowania emocji powodująca stany obniżonego nastroju i złość. Niestabilne poczucie własnej wartości. Brak celów życiowych nawyków systematycznej pracy, zmienność dążeń. Słaba zdolność wglądu w cechy własnej osobowości i motywy zachowań”¹²⁴.

Przykład wniosków końcowych biegłych przygotowanych na zlecenie Prokuraturyw sprawie sygn..... przeciwko Mariana B. podejrzanemu o to, że w okresie....w Warszawie...dopuścił się wobec małoletnich Roberta D. Adama Ł. oraz Pawła D. innych czynów polegających na obnażaniu się masturbowaniu, dotykaniu narządów płciowych oraz doprowadził wymienionych małoletnich do poddania się takim czynnościom, tj. o czyn z art. 200 par.1 k.k. oraz w tym samym miejscu i czasie poprzez wyświetlanie filmów małoletnim Robertowi D. Adamowi Ł. Pawłowi D. prezentował im zawarte w nich treści pornograficzne, tj. o czyn z art. 200 § 2 k.k.:

„Na podstawie analizy akt sprawy oraz przeprowadzonych badań seksuologicznych stwierdzono u Marcina B.:

1/ ...biseksualną orientację płciową z przewagą dominanty homoseksualnej.

*2/ Jeżeli doszło do zachowań, które są zarzucane Marcinowi B. to mogą one wynikać z zaburzonej seksualności pod postacią **pedofilii preferencyjnej homoseksualnej**.*

3/ Z punktu widzenia seksualności badanego Marcina B. rozpoznanie u niego pedofilii nie ma wpływu na kontrolę przez niego własnych zachowań seksualnych.

4/ Etiologia zachowań wywodzi się z nieprawidłowych cech osobowości, niedojrzałości emocjonalnej i psychicznej oraz zakodowanych i utrwalonych w okresie pokwitania preferencji wobec małoletnich.

5/ Marcin B powinien być objęty stałą opieką seksuologiczno-psychologiczną¹²⁵.

¹²³ Eichstaedt K., Gałęcki P, Depko A. 2012 Metodyka pracy biegłego psychiatry, psychologa oraz seksuologa w sprawach karnych. LexisNexis s. 251-252

¹²⁴ Tamże s. 264

¹²⁵ Tamże s. 270.

O DORECZANIU PISM PROCESOWYCH SŁÓW KILKA

W rozdziale 15 Ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego ustawodawca opisał procedurę doręczenia pism procesowych tak stronom jak i innym uczestnikom postępowania. Doręczenie to czynność niezwykle istotna w postępowaniu karnym. Z jednej strony pełni funkcję informacyjną dla stron i uczestników postępowania, z drugiej zaś pozwala podejmować im, a także organom procesowym stosowne kroki prawne.

Z przepisów rozdziału 15 wynika, że doręczeniom podlegają trzy kategorie pism: wezwania (dla oskarżonego, świadków, biegłych) i zawiadomienia (dla innych stron, ich przedstawicieli i innych uczestników postępowania) np. o terminie rozprawy, orzeczenia i zarządzenia, gdy ustawa tak stanowi oraz inne pisma. Orzeczenia i zarządzenia zgodnie z art. 128 § 1 kpk doręcza się w uwierzytelnionych odpisach. Wszelkie pisma procesowe należy doręczać w taki sposób, aby treść nie była udostępniona osobom niepowołanym (art. 128 § 2 kpk). W wezwaniu należy oznaczyć organ wysyłający oraz podać w jakiej sprawie, w jakim charakterze, miejscu i czasie ma się stawić adresat i czy jego stawiennictwo jest obowiązkowe, a także uprzedzić o skutkach niestawiennictwa (art. 129 § 1 kpk). Te reguły odnoszą się odpowiednio do zawiadomień (art. 129 § 2 kpk).

W art. 131 § 1 kpk wymieniono podmioty odpowiedzialne za doręczanie wezwań, zawiadomień i innych pism, od

daty doręczenia których biegną terminy. Są to:

- 1) operator pocztowy w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. Prawo pocztowe
- 2) pracownika organu wysyłającego
- 3) w razie niezbędnej konieczności doręczenie następuje przez Policję¹²⁶.

Pojęcie operatora pocztowego zostało zdefiniowane w art. 3 pkt 12 ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. Prawo pocztowe. Zgodnie z przytoczonym przepisem jest to przedsiębiorca uprawniony do wykonywania działalności pocztowej, na podstawie wpisu do rejestru operatorów pocztowych.

Pismo może zostać doręczone przez pracownika organu wysyłającego. Może tak się stać, jeżeli obecny w sądzie adresat wykazał swoją tożsamość. Wówczas pismo doręcza się mu bezpośrednio, za potwierdzeniem odbioru (§ 75 RegUSądR).

Wyjątkiem od reguły opisanej w art. 131 § 1 kpk jest doręczenie przez Policję. Tryb ten może zostać zastosowany jedynie wówczas gdy w inny sposób z dużym prawdopodobieństwem doręczenie pisma będzie nieskuteczne. Taka teza została postawiona w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2005 r. IV KK 344/04. W wymienionej sprawie Sąd Najwyższy uznał skargę kasacyjną za zasadną, ponieważ w jego opinii oskarżony nie został skutecznie powiadomiony o terminie rozprawy. Jedyńm sposobem, w jaki usiłowano poinformować oskarżonego o rozprawie, była próba doręczenia mu zawiadomienia przez

¹²⁶ Komentarz pod red. Sakowicz 2014 Legalis

funkcjonariusza Policji. Tenże nie zastał jednak nikogo w mieszkaniu i nie postąpił według nakazów sformułowanych w art. 132 § 2 kpk i art. 133 § 1 i 2 kpk¹²⁷.

W komentarzu do Kodeksu postępowania karnego T. I. Warszawa 2004 pod redakcją prof. dr. hab. Piotra Hofmańskiego wskazano, iż "(...) sięgnięcie po trzeci z wymienionych sposobów doręczenia - przez Policję - może nastąpić tylko w razie niezbędnej konieczności. Konieczność zaangażowania Policji może być uzasadniona albo potrzebą niezwłocznego działania, albo też faktem, że wystąpiły już trudności z doręczeniem pisma adresatowi, natomiast organ wysyłający zakłada, że doręczenie przez Policję może być skuteczniejsze. Intencją ustawodawcy, która przyświecała zmianie dokonanej nowelą nr 11, było niewątpliwie ograniczenie wykorzystywania Policji do doręczeń 'do zupełnie wyjątkowych wypadków' (podkreślenie za cyt.) z uwagi na to, że zajmowanie się przez policjantów doręczaniem pism ogranicza jej sprawność na zasadniczych polach jej działalności. Doręczenie pisma w trybie określonym w komentowanym przepisie nastąpić może, co oczywiste, także przez Policję sądową¹²⁸.

Mimo takiego stanowiska Sądu Najwyższego oraz doktrynalistów, od wielu lat nagminnie jest zlecanie doręczania wezwań, zawiadomień i innych pism funkcjonariuszom Policji.

W 2012 r. interpelację w tej sprawie wystosował do Ministra Spraw Wewnętrznych Poseł Józef Lassota. Podniósł w niej, że Policjanci po wielomiesięcznym szkoleniu finansowanym ze środków publicznych

wykorzystywani są w charakterze „listonoszy”. Przez taki stan rzeczy w przypadku np. kolizji czas oczekiwania na przyjazd Policji w Krakowie wynosi od 30 minut nawet do kilku godzin. Podkreślił, że takie sytuacje nie wpływają pozytywnie na proobywatelską postawę wobec tej służby¹²⁹. W odpowiedzi na tę interpelację w styczniu 2013 r. Podsekretarz Stanu Michał Deskur zauważył między innymi, że przyjęta przez Policję praktyka doręczania wezwań we własnym zakresie, w ocenie Komendy Głównej Policji, jest zasadna, gdyż powoduje obniżenie kosztów związanych z doręczaniem korespondencji, jak również znacznie przyspiesza prowadzone przez Policję postępowania przygotowawcze. Na podstawie zebranych z komend wojewódzkich informacji wynikało, że doręczeniami zajmowali się głównie dzielnicowi. W 2011 r. Policjanci doręczyli przeszło 200 000 przesyłek. Już w 2013 r. doręczanie przesyłką musiało bardzo obciążać służbę policyjną ponieważ Podsekretarz Stanu na koniec dodał, iż w poprzednich latach prowadzona była korespondencja zarówno z prokuraturą, jak i Ministerstwem Sprawiedliwości mająca na celu odjęcie współpracy i wypracowanie rozwiązań, które odciążą Policję od doręczania korespondencji¹³⁰.

We wrześniu 2016 r. Rzecznik Praw Obywatelskich w piśmie do Ministra Sprawiedliwości podniósł kwestię niewykorzystania w pełni możliwości, jakie niesie ze sobą art. 132 § 3 kpk. Ustawodawca w tym przepisie dał możliwość doręczania pism za pośrednictwem telefaksu lub poczty elektronicznej. W takim przypadku dowodem

¹²⁷ Wyrok SN Izba Karna z dnia 2 marca 2005 r. IV KK 344/04

¹²⁸ Komentarz do Kodeksu postępowania karnego Warszawa 2004 pod red. prof. dr. hab. P. Hofmańskiego

¹²⁹ Interpelacja nr 10628 z dnia 15 października 2012 r, do Ministra Spraw Wewnętrznych

¹³⁰ Odpowiedź podsekretarza stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych z upoważnienia ministra na interpelację poselską nr 10628 w sprawie doręczeń przez Policję

doręczenia jest potwierdzenie transmisji danych. Rzecznik Praw Obywatelskich zauważył, że tym kontekście zaskakujące może się wydawać obowiązywanie regulacji przewidzianej w art. 138 Kodeksu postępowania karnego w jej obecnym kształcie. Zgodnie z tym przepisem strony oraz inne osoby, których prawa zostały naruszone – jeżeli przebywają za granicą – mają obowiązek wskazać adresata do doręczeń korespondencji procesowej w kraju. W przypadku niewskazania takiego adresata, pismo wysyłane jest na ostatnio znany adres w kraju. Jeżeli z kolei brak jest takiego adresu, art. 138 k.p.k. przewiduje tzw. doręczenie fikcyjne, wskutek którego pismo załączane jest do akt sprawy i tym samym traktowane jest jako doręczone. W dobie zaawansowanego rozwoju technologicznego, pozostawienie korespondencji w aktach sprawy na mocy doręczenia fikcyjnego, przynajmniej w stosunku do osób, które wyraźnie oświadczyły chęć i możliwość odbioru korespondencji procesowej w wersji elektronicznej, zdaje się stanowić rozwiązanie wysoce anachroniczne i nieadekwatne do obecnie panujących realiów społecznych. Problem ten tym bardziej zasługuje na uwagę, gdyż jak się wydaje brak jest przeszkód prawnych do stosowania doręczeń elektronicznych, lecz niekorzystanie z tej instytucji jest wyłącznie kwestią praktyki i towarzyszących jej regulacji o charakterze wewnętrznym (m.in. zarządzeń i pism prezesów prokuratur oraz sądów)¹³¹.

Treść przepisów zawartych w rozdziale 15 k.p.k. zdaje się być klarowna i jasna. W praktyce budzi jednak wiele wątpliwości i trudności w ich realizacji. Niemniej wydaje się, że kierunki nakreślone przez orzecznictwo i doktrynę powinny wejść do codziennej praktyki.

¹³¹ Pismo Rzecznika Praw Obywatelskich II.511.330.2016.VV

INTERNET O TELEFONIE

W pracy wykrywczej Policji niezmiernie ważną rolę odgrywają telefony komórkowe. Zwykle mówiąc o telefonie pod kątem wykorzystania w sprawie myślimy o bilingu. Co jednak, gdy tożsamość posiadacza jest ukryta? Do niedawna zmorą służb była kwestia nierejestrowanych numerów przedpłaconych. Problem dostrzeżony przez ustawodawcę miał zniknąć. Zmiany w prawie związane z wprowadzeniem w życie art. 60 Ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych (Dz.U. 2016 poz. 904 z późn. zm.) przyniosły ciekawe konsekwencje. Dziesiątki telefonów rejestrowane są na te same osoby – przeważnie bezdomne, czasem zmarłe... słowem – na tzw. słupa. Tak naprawdę zamiast ułatwić codzienną pracę, zmiana ta może ją wręcz utrudnić, gdyż mając dane osobowe siły i środki zamiast na ustalenie prawdziwej tożsamości mogą być kierowane na „pogoń za cieniem” – poszukiwanie przedmiotowego „słupa”.

Dodatkowo obwarowania prawne związane z pozyskiwaniem przez Policję danych od operatorów telekomunikacyjnych powodują, że samą obsługą zapytania do dostawcy usług zajmuje się osoba, która sprawy nie prowadzi. Uprawnienia takie przysługują wyłącznie przedstawicielom wybranych rodzajów komórek – techniki operacyjnej, wywiadu kryminalnego, komórek zwalczania cyberprzestępczości, CBŚP oraz spraw wewnętrznych, wskazani przez przełożonego i posiadający odpowiednie upoważnienia. Wynika to z zapisów § 2 Decyzji nr 98 KGP z dnia 1 kwiet-

nia 2016 r. w sprawie uzyskiwania i przetwarzania przez Policję danych telekomunikacyjnych, pocztowych oraz internetowych (Dz. Urz. KGP z 6 kwietnia 2016 r. poz. 14, z późn. zm.). Pozostali policjanci muszą więc posiłkować się wyłącznie zlecaniem ustaleń innym wydziałom.

Jednak nie zamyka nam to drogi do samodzielnego uzyskiwania informacji lub weryfikowania danych otrzymanych od operatorów telekomunikacyjnych. Jest to wręcz wskazane, otwiera dodatkowo ogrom możliwości gromadzenia wiedzy operacyjnej. Szczególnie, że w zakresie białego wywiadu wiele z tych czynności można wykonać poza służbami, w ramach legalnych czynności możliwych do przeprowadzenia de facto przez każdego. Dlatego, jeżeli śladem który nas interesuje jest numer telefonu, jeżeli został jakiś podany do kontaktu na stronie albo znaleźliśmy go w innych uzyskanych danych, warto oczywiście ten ślad sprawdzić.

Jeszcze trzydzieści lat temu na założenie telefonu stacjonarnego czekało się latami. Na początku lat dziewięćdziesiątych do Polski zawitała technologia analogowej łączności komórkowej. Około dwadzieścia lat temu, po przejściu na cyfrowy GSM, znalazła się ona w zasięgu cenowym każdego, kto takiej łączności potrzebował. Od tego momentu popularność komórek rosła. Kolejny przełom to popularyzacja smartfonów – tak naprawdę komputerów mieszczących się w kieszeni. Komputerów, które pierwotnie pomyślane zostały, by skutecznie zastąpić biuro w podróży, z czasem zaś

stały się głównie elementem rozrywki. Przejęły funkcje aparatu fotograficznego, z powodzeniem zastępują komputer przy przeglądaniu Internetu, pozwalają na komunikację... teraz funkcja dzwonienia staje się raczej dodatkiem, niż podstawą działania telefonu. Nawigujemy i szukamy, sprawdzamy, poznajemy, oglądamy Internet i go zasilamy korzystając z komórek. Telefony stały się nieodzowną częścią naszego życia, ale nie każdy zdaje sobie sprawę z pełni ich możliwości.

Smartfon noszony przez nas daje nam możliwości. By je w pełni wykorzystywać my dajemy mu prawo śledzenia nas. By lepiej nas nawigował, by mierzył naszą aktywność, by pokazywał okazje wokół. To wszystko wymaga śledzenia – na które się sami zgadzamy. Śledzenia, które wymaga pozostawienia cyfrowego śladu. A każdym śladem daje się podążać. Przed laty wybuchła afera związana z plikiem consolidated.db w iPhonach – okazało się, że telefon zapisuje historię swojego poruszania się. Kto o tym pamięta i się tym przejmuje? Czy szukając prezentu na portalu aukcyjnym nie jesteśmy później zasypywani propozycjami zakupu danej rzeczy w reklamach na innych stronach? Czy przeglądając sposoby rozwiązania jakiegoś problemu nie natknijemy się na analogiczną reklamę na następnej odwiedzonej stronie? Czy to jest przypadek? Wszyscy znamy pojęcie profilowania. Profilowanie dotyczy wszystkiego – nie tylko zakupów, ale też ulubionych tras przemieszczania się, preferencji kulinarnych, sposobu spędzania wolnego czasu czy wykorzystywanych pomocy w pracy. Dlaczego? Bo firmy profilujące mogą sprzedać nasze preferencje dostawcom usług, którzy dopasowując reklamy lub ofertę do naszych specyficznych potrzeb skuteczniej sprzedadzą nam swój produkt...

Tak naprawdę wszyscy są w tym układzie zadowoleni. Sprzedający – bo sprzedał, kupujący – bo znalazł ofertę pasującą do jego oczekiwań. Zadowolenie pryska jak mydlana bańka dopiero, gdy ktoś zebraną wiedzę wykorzysta przeciwko osobie.

Oczywiście Policja ma dostęp, w ramach prowadzonych czynności, do baz danych operatorów i usługodawców na podstawie odrębnych przepisów. Ale każdy z nas ma też możliwość sprawdzenia we własnym zakresie wielu rzeczy wykorzystując Open Source Intelligence czyli OSINT – znany także w polskiej literaturze jako wywiad jawnoźródłowy lub biały wywiad. Czy jednak można ustalić użytkownika telefonu w ten sposób? Zacznijmy od największego portalu społecznościowego na świecie – Facebook.

Wystarczy mieć zwykłe konto. Do niedawna w pasku wyszukiwania, tam gdzie możemy szukać znajomych, postów lub wydarzeń, wystarczyło wpisać numer telefonu. Co nam się pojawiało? Konkretny profil osoby powiązany z tym numerem. Dlaczego? Nawet gdy sam numer jest ukryty w profilu i niewidoczny dla nikogo? Od prawie dekady Facebook przy zakładaniu konta wymaga podwójnego potwierdzenia tożsamości. Można to zrobić łatwiejszą drogą przez SMS lub trudniejszą przez email. Ale przecież człowiek z natury jest leniwy, więc wybiera łatwiejszą, szybszą opcję. I ten numer jest zapamiętany. Ta funkcjonalność została bardzo mocno ograniczona przez samego Facebooka w ostatnich miesiącach, ale nadal funkcjonuje w wybranych usługach. Oczywiście istnieją sposoby obejścia tej funkcjonalności – świadomy użytkownik może w ustawieniach prywatności zablokować wyszukiwanie po numerze telefonu czy adresie email, co działa tak samo. Na nasze szczę-

ście mało kto o tym wiem i mało kto to robi. Czy wynik uzyskamy zatem zawsze? Nie, ale warto spróbować.

Trzeba też pamiętać, że wyłącznie pozytywne trafienia są wynikiem prawidłowym. W policyjnych bazach danych brak odpowiedzi po zapytaniu oznacza brak wpisu. W przypadku korzystania nie tylko z omówionego przykładu, ale w ogóle z OSINTu, brak odpowiedzi oznacza tylko, że źle zadaliśmy pytanie. Nie oznaczają braku istnienia szukanego wpisu.

Inną metodą jest użycie aplikacji na smartfon przeszukującej zasoby Internetu na żywo w czasie wybierania numeru lub odbierania rozmowy. Takich aplikacji jest wiele, jedną z najpopularniejszych jest TrueCaller dostępny na iOS oraz Androida. Jak działa ten program? Dwojako. Po pierwsze na żywo przeszukuje zasoby Internetu, w tym bazy Google Plus, szukając numeru. Praktycznie każdego numeru telefonu – czy to w wiadomości, czy w połączeniu czy też w innym komunikatorze bazującym na numerach telefonicznych jak WhatsUp. Po drugie każdy, kto tę aplikację zainstaluje zgadza się na wysłanie swojej książki do chmury (czy ktoś czyta uprawnienia przyznawane aplikacjom? Książki telefoniczne

większości telefonów na świecie już dawno są w chmurze – vide afera Cambridge Analytica, na serwerach której znaleziono, pozyskane z aplikacji Facebook, m.in. dane dotyczące częstotliwości wykonywania połączeń użytkowników telefonów użytkowników pomiędzy sobą oraz ich dane kontaktowe). Po instalacji TrueCallera, na podstawie książki z telefonu i tysięcy list kontaktów innych użytkowników, tworzona jest jedna uniwersalna książka. Gdy zadzwoni telefon albo użytkownik wpisze numer to aplikacja wyświetli dane z tej właśnie tworzonej całej listy.

Przedstawiony TrueCaller ma też swoją stronę internetową, na której można sprawdzać numery po zalogowaniu się za pomocą konta Google lub Microsoft i wyrażeniu zgodny na przesłanie kontaktów ze skrzynki pocztowej. Oczywiście kontakty ze skrzynki pocztowej są zbieżne z kontaktami z telefonu, jeżeli użyjemy tego samego konta do logowania.

Czy ten artykuł wyczerpuje tematykę? W dzisiejszych czasach dynamicznego rozwoju informacji każda informacja przestaje być aktualna już w momencie jej pisanie. Więc na pewno nie. Szczególnie, gdy mowa o wywiadzie na źródłach otwartych.

SPROSTOWANIE

W numerze 1-2 (34-35) 2018 „Kwartalnika Prawno-Kryminalistycznego” zamieszczony został artykuł pt. „Bezpieczeństwo w sieci – ofiara i sprawca”. Jego autorem jest **MARIUSZ CICHY** – młodszy wykładowca Zakładu Służby Kryminalnej Szkoły Policji w Pile, a nie jak wcześniej podano, Radosław Słabaczewski.

KAMIZELKA NA OPORZĄDZENIE – WYGODA I FUNKCJONALNOŚĆ, ALE CZY ZGODNIE Z PRZEPISAMI?

Kamizelki na oporządzenie stosowane w Policji są elementem wywodzącym się bezpośrednio z wojska. Na wyposażenie jednostek wojskowych wprowadzone zostały w połowie dwudziestego wieku. Funkcjonują one pod nazwą kamizelek taktycznych: kamizelka przeznaczona do przeno-

szenia, amunicji, granatów i podstawowego oporządzenia żołnierza. Wojskowe kamizelki ewoluowały i trafiły na wyposażenie praktycznie wszystkich formacji militarnych oraz paramilitarnych. W Policji kamizelka taktyczna funkcjonuje pod nazwą *kamizelki na oporządzenie*.

Kamizelki są doskonałym wyposażeniem dla funkcjonariuszy, którzy muszą posiadać szereg elementów uzbrojenia i wyposażenia, wykorzystywanych do wykonywania codziennych czynności służbowych. Umożliwiają one ich przenoszenie w sposób nieutrudniający poruszania się, przy jednoczesnym łatwym do nich dostępie. Na drodze doświadczeń i przede wszystkim praktyki, należy stwierdzić, że aktualnie profesjonalna kamizelka taktyczna – *kamizelka na oporządzenie* jest elementem znacznie ułatwiającym pracę w warunkach polowych.

Niemalże każdy policjant komórki prewencyjnej używa jako część wyposażenia kamizelkę na oporządzenie, nie zawsze jednak użytkując ją w poprawny sposób. Warto zauważyć, że grono funkcjonariuszy, którzy noszą tego typu sprzęt, ma głównie na względzie „profesjonalny i bojowy” wygląd, jaki w ich mniemaniu nadaje kamizelka. Kwestia ułatwienia dostępu do środków przymusu bezpośredniego jest sprawą drugorzędną. Niemniej jednak większość policjantów pionu prewencyjnego, nie wyobraża sobie pełnienia służby bez omawianego elementu wyposażenia. Wskazują na nie-

zwykle praktyczne i przydatne wykorzystanie tego sprzętu w codziennej służbie. Poza łatwym i szybkim dostępem do środków przymusu bezpośredniego, podkreślają zwiększenie efektywności policjanta podczas pościgu, pokonywania przeszkód, a także wskazują na usprawnienie prozaicznego wsiadania/wysiadania oraz prowadzenia radiowozu.

Kamizelki na oporządzenie są powszechnie użytkowane w służbie przez policjantów prewencji – zarówno do służby patrolowej, jak i interwencyjnej. Nierzadko posługują się nimi dzielnicowi, policjanci ogniw konwojowych, a nawet ruchu drogowego. Szereg przepisów uwzględnia wykorzystanie *kamizelek na oporządzenie* do codziennej służby. Przykładem tego jest chociażby *Zarządzenie nr 24 Komendanta Głównego Policji z dnia 21 lipca 2015 r. w sprawie szczegółowych zasad przyznawania i użytkowania broni palnej przez Policjantów*, gdzie w § 9 wskazane jest że:

„Policjant umundurowany podczas pełnienia służby ma obowiązek nosić broń palną krótką wraz z przydzieloną amunicją w futerale lub kaburze umieszczonych na pasie głównym, w futerale udowym lub **kamizelce na oporządzenie**, w sposób zapewniający sprawne i szybkie jej dobycie oraz bezpieczne przenoszenie.

Żaden policjant posiadający prywatną kamizelkę na oporządzenie, podczas odprawy do służby nie powinien zostać dopuszczony do podjęcia czynności służbowych. W ostatnim czasie, kładzie się ogromny nacisk na fakt, że zabronione jest posiadanie sprzętu, który nie został zapewniony przez jednostkę. Stąd rodzi się pytanie: dlaczego przepisy te nie są egzekwowane względem wykorzystania do służby kamizelek na oporządzenie? Wnioski nasuwają się same: przełożeni zdają sobie sprawę z praktyczności tego elementu wyposażenia.

Zgodnie z przepisami obowiązującymi w Policji *kamizelka na wyposażenie* nie jest elementem umundurowania, wchodzi w skład wyposażenie do służby. *Zarządzenie nr 13 Komendanta Głównego Policji z dnia 23 sierpnia 2002 roku w sprawie określenia norm wyposażenia jednostek, komórek organizacyjnych Policji i policjantów oraz szczegółowych zasad jego przyznawania i użytkowania z późniejszymi zmianami* wyraźnie określa niektóre formacje w jakich używanie kamizelki na oporządzenie jest dopuszczalne. Tak więc pod kątem prawnym kierujący jednostką może podjąć decyzję o dopuszczeniu kamizelek na oporządzenie do użytkowania.

Rozwiązuje to jednak tylko jeden problem, dopuszczalności kamizelki na oporządzenie do codziennego użytku. W tym wypadku kamizelki powinny być elementem zakupionym przez Policję i przydzielonym jako wyposażenie na stan policjanta. Pozostaje nadal problem powszechnie używanych prywatnych kamizelek na oporządzenie.

W związku z tym niezwłocznie należałoby prawnie uregulować tą kwestię. W przypadku braku takiej regulacji konsekwentnie należy realizować obecnie obowiązujące przepisy – nie dopuszczać do użytkowania prywatnych elementów wyposażenia. W Policji nie ma możliwości dokonywania indywidualnych zakupów.

Biorąc pod uwagę rzeszę policjantów, użytkujących kamizelki taktyczne, należałoby skłaniać się ku rozwiązaniu umożliwiającemu na wykorzystanie kamizelek w sposób nie łamiący obowiązujących przepisów.

POMIAR URZĄDZENIAMI ELEKTRONICZNYMI – PRZEKRACZANIE DOZWOLONEJ PRĘDKOŚCI JAZDY

Przekraczanie dozwolonej prędkości jazdy stanowi ogromny problem w globalnym systemie bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Jest jednym z podstawowych czynników mających wpływ na śmiertelność w analizie wypadków z tym właśnie skutkiem.

Policja w Polsce do walki z piractwem drogowym stosuje następujące rodzaje urządzeń kontrolno-pomiarowych posiadających tzw. zatwierdzenie typu, czyli dopuszczenie do użytkowania:

Radar typu „Iskra-1” – urządzenie działa wewnątrz pojazdu, umożliwiając wykonanie pomiarów również przez szyby pojazdu służbowego. Wyłączenie stanowią szyby typu solar, czyli metalizowane o wyraźnym fioletowo-niebieskim odcieniu. Pomiar dokonywany jest w trybie ręcznym (mono-impulsywnym) z tzw. wolnej ręki lub w trybie automatycznym, w stosunku do pojazdu lub grupy pojazdów na drodze wielopasmowej - również w czasie jazdy. Możliwe jest selekcjonowanie celów według ich kierunku ruchu. Iskra-1 posiada dwie komórki pamięci do zapisywania prędkości i wskazań czasu, co umożliwia okazanie dwóch niezależnych pomiarów i czasu od jego wykonania. Urządzenie może być

używane z rejestratorem video „ISKRA VIDEO”. Radar ten posiada trzy zakresy odległości pomiarowych: 300/500/800 metrów. Zakres temperatur pracy wynosi od -20 do +50 stopni Celsjusza. Czas nieprzerwanej pracy przy użyciu wymiennych baterii akumulatorowych to 16 godzin. Czas przechowywania w pamięci dwóch pomiarów przekraczających ustaloną przez użytkownika prędkość progową to 10 minut. Zakres mierzonych prędkości w przedziale 20-240 km/h. Kąt pomiaru do 10 stopni. Minimalna odległość, na którą można zmierzyć prędkość pojazdów wynosi 10 metrów. Producent urządzenia zaleca, aby nie kierować urządzenia w odległości mniejszej niż 0,5 metra na duże przedmioty metalowe. Policjanci wykonujący pomiary miernikiem prędkości typu „Iskra-1” powinni bezwzględnie pamiętać o czynnikach negatywnie wpływających na poprawne działanie urządzenia, takich jak: padający gęsty śnieg lub deszcz, pomiary na łukach dróg, miejsca do kontroli o bardzo silnych ponadnormatywnych zakłóceń od sieci elektrycznych, wyładowań atmosferycznych, sąsiedztwo nadajników/przekazników GSM itp.

Radar typu Iskra, to najpopularniejszy miernik w polskiej policji / Fot: Tymon Markowski /Reporter Data pobrania: 2019-01-07

Radar typu LASER ULTRA LY-TE 100 LR

– na wyposażeniu ponad 70 krajów i Unii Europejskiej. Radar nowszej generacji, laserowy, umożliwia pracę w trudnych warunkach atmosferycznych (deszcz, śnieg, mgła). Pomiaru można dokonywać przez szybę radiowozu, z pobocza drogi, nad drogę czy np. estakada, z wnętrza nieporuszającego się pojazdu. Zakres pracy radaru to -30 do +60 stopni Celsjusza.

Pomiar prędkości w zakresie 0-320 km/h. Zasięg pomiaru do 1000 metrów. Kąt pomiaru nie większy niż 5,74 stopnia. Radar sygnalizuje odległość od punktu pomiarowego do celu z czasem. Opcjonalnie może być wyposażony w kamerę video.

Urządzenie informuje użytkownika o błędach, które mogą pojawić się w trakcie wykonywania pomiaru:

E01 – cel nienamierzony, cel za blisko lub poza zasięgiem

E02 – za mała ilość danych, cel poza zasięgiem lub jest przesłonięty

E03 – niewłaściwe celowanie, zły sposób trzymania przyrządu

E07 – detekcja sygnału zakłócającego (np. antyradar)

E52 – za wysoka temperatura otoczenia – wyłączyć urządzenie

E53 – za niska temperatura otoczenia – wyłączyć urządzenie

E54, E55, E56, E60, E61, E62, E63 – błąd kalibracji jednego z wewnętrznych testów – przekazać urządzenie do naprawy.

(PAP, Fot: Darek Delmanowicz) *Data pobrania: 2019-01-07*

Radar typu TRUSPEED LTI 20/20

– wykonywanie pomiaru prędkości odbywa się punktowo na dowolnej liczbie pasów ruchu. Praca z tym urządzeniem gwarantuje jednoznacznie, który z pojazdów przemieszczających się na drodze przekroczył dozwoloną prędkość jazdy. Urządzenie podobnie jak w ULTRA LY-TE 100 LR wyposażone jest w lunetę celowniczą z widocznym wewnątrz laserowym punktem namierzania, a także w tzw. JAMMER, który informuje użytkownika o urządzeniu zakłócającym pracę miernika prędkości. Niewątpliwą zaletą tego urządzenia jest możliwość dokonywania pomiarów odjazd/najazd w zakresie prędkości od

0-322km/h. Dostępny w dwóch wersjach - pierwsza o zasięgu 610 m i druga o zasięgu 1200 m od punktu pomiarowego. Posiada czytelny ekran LCD i jest wyposażony w nocny tryb pracy (podświetlenie). Posiada demontowany wspornik na ramię, ma to ogromny wpływ na poprawność celowania do pojazdów.

Dla policjantów ruchu drogowego w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku na drogach, nie bez znaczenia pozostaje kwestia zebrania jak największej liczby dowodów przeciwko sprawcom przestępstw i wykroczeń, a szczególnie przekroczeń dozwolonych prędkości jazdy. Odpowiedzią jest kolejny miernik prędkości

(fot. Policja śląska) *Data pobrania: 2019-01-07*

Radar typu TRUCAM LTI 20/20 – stanowi połączenie precyzyjnego wykrywania prędkości i połączenia kolorowych zdjęć oraz możliwości rejestracji video. Praca na tym urządzeniu pozwala policjantowi na zgromadzenie dużej ilości materiału dowodowego w postaci filmów czy zdjęć, innych zarejestrowanych dowodów, np.: numery tablic rejestracyjnych. Wykonanie

pomiarów prędkości odbywa się poza urządzeniami zakłócającymi pracę (JAMMERY). Zakres prędkości od 0-322 km/h. 8 godzin ciągłej pracy. Zakres pracy w temperaturach od -30 do +60 stopni Celsjusza. Możliwość zasilenia kartą SD do 2 GB. Kolorowy dotykowy wyświetlacz, śledzenie celów.

LTI20/20TruCam/Fot:LucynaNenow/PolskaPress/EastNews *Data pobrania: 2019-01-07*

Ostatnim z przedstawianych urządzeń do kontroli prędkości posiadających „zatwierdzenie typu” jest Radar LASER-CAM 4 – ręczny laserowy miernik prędkości najnowszej generacji, wyposażony w nowoczesny system AUTOTRAK, który pozwala na automatyczne ustawianie zbliżenia i ostrości na mierzony pojazd. Ponadto wyposażony jest w moduł Bluetooth, co umożliwia bezprzewodowe drukowanie

zdjęć (materiału dowodowego). Wykonuje zapis video cyklu pomiarowego, który może stanowić dowód w postępowaniu przed sądem. Posiada system dostosowania do warunków oświetlenia w dzień i w nocy. Cechuje go wyjątkowo prosta i intuicyjna obsługa. Możliwość rozszerzenia karty pamięci, co powoduje zapisywanie ponad 33 godzin nagrań video.

https://kustomsignals.com/products/product/lasercam_4 Data pobrania: 2019-01-07

Na gruncie prawa krajowego posiadamy szereg regulacji prawnych dotyczących chociażby zachowania kierującego pojazdem, którego i tak w art. 19 ustawy prawo o ruchu drogowym czytamy :1.”...jechać z prędkością zapewniającą panowanie nad pojazdem, z uwzględnieniem wa-

runków, w jakich ruch się odbywa, a w szczególności: rzeźby terenu, stanu i widoczności drogi, stanu i ładunku pojazdu, warunków atmosferycznych i natężenia ruchu”. oraz 2.1)”...jechać z prędkością nieutrudniającą jazdy innym kierującym”.

OGROANICZENIA PRĘDKOŚCI POJAZDÓW NA POLSKICH DROGACH										
Rodzaj pojazdu	Motorower	Motocykl	Samochód osobowy	Samochód ciężarowy do 3,5 t dmc	Samochód ciężarowy powyżej 3,5 t dmc	Zespół pojazdów	Autobus	Autobus spełniający dodatkowe warunki tech.	Pojazd przewożący materiały niebezpieczne	Ciągnik rolniczy
Droga										
	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20
	45	50	50	50	50	50	50	50	50	30
	45	60	60	60	60	60	60	60	60	30
	45	90	90	90	70	70	70	70	70	30
	45	100	100	100	80	80	80	80	80	30
		100	100	100	80	80	80	100	80	
		120	120	120	80	80	80	100	80	
		140	140	140	80	80	80	100	80	

(fot. Jednoślad.pl) Data pobrania: 2019-01-07

Regulacją na gruncie prawa międzynarodowego w kwestii bezpieczeństwa na drogach jest wypracowana przez Parlament Europejski i Radę Dyrektywa wprowadzająca ułatwienia w transgranicznym egzekwowaniu prawa dotyczącego bezpieczeństwa drogowego.

Przestępstwa i wykroczenia drogowe często nie są karane, jeżeli są one udziałem pojazdu zarejestrowanego w innym państwie członkowskim niż państwo członkowskie, w którym popełnione zostało przestępstwo lub wykroczenie drogowe ze szczególnym uwzględnieniem przekroczeń prędkości.

Problemem jest na pewno automatyczna rejestracja przekroczeń prędkości w sytuacji gdy nie ma natychmiastowego kontaktu z Policją – rozliczenia kierującego za popełnione wykroczenie czy przestępstwo. Odsetek kierowców przekraczających dozwoloną prędkość jazdy za granicą jest duży i stanowi do 30% popełnianych prze-

winień w ruchu drogowym. Stąd słuszna regulacja w tym zakresie, przy użyciu której będzie możliwe ściganie i wymierzanie kar dla kierowców łamiących przepisy ruchu drogowego.

W raportach Krajowej Rady Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego na przełomie 2016-2018 roku wyłania się obraz pozytywnych zmian w zachowaniu polskich kierowców w zakresie przestrzegania ograniczeń prędkości jazdy. Na pewno nie bez znaczenia pozostaje tu wpływ nieustannie modernizowanej i rozbudowywanej nowoczesnej infrastruktury drogowej, jak poprawa oznakowania pionowego i poziomego czy też wyposażenie jezdni w odpowiednie elementy konstrukcyjne spowalniające prędkość kierowców. Pozytywny wpływ ma również prowadzenie wzmożonych działań kontrolnych, w ramach prewencyjnych akcji policyjnych, przeprowadzanych przez policjantów ruchu drogowego.

BADANIE STANU TRZEŹWOŚCI PRZEZ POLICJANTÓW

Badanie zawartości alkoholu w organizmie człowieka jest jedną z podstawowych czynności, z jaką mają do czynienia policjanci w trakcie służby. Celem prowadzonych badań jest stwierdzenie czy osoba objęta czynnościami wykonywanymi przez policjanta spożywała alkohol, co może mieć wpływ na jej reakcje, zachowanie jak również wpływać na konsekwencje jakim będzie ona podlegała w myśl obowiązujących przepisów.

Wyróżniamy dwie kategorie osób, które w zależności od ilości alkoholu w organizmie mogą podlegać sankcjom prawnym:

- osoby w stanie po użyciu alkoholu, który zachodzi, gdy zawartość alkoholu w organizmie wynosi lub prowadzi do stężenia we krwi od 0,2‰ do 0,5‰ alkoholu albo obecności w wydychanym powietrzu od 0,1 mg do 0,25 mg alkoholu w 1 dm³.
- osoby w stanie nietrzeźwości, który zachodzi, gdy zawartość alkoholu w organizmie wynosi lub prowadzi do stężenia we krwi powyżej 0,5‰ alkoholu albo obecności w wydychanym powietrzu powyżej 0,25 mg alkoholu w 1 dm³.

Zgodnie z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi pod pojęciem napoju alkoholowego rozumiemy produkt przeznaczony do spożycia zawierający alkohol etylowy pochodzenia rolniczego w stężeniu przekraczającym 0,5% objętościowych alkoholu.

Badaniom poddajemy osoby podejrzane o popełnienie przestępstwa lub wy-

kroczenia w stanie po spożyciu alkoholu, które mogą być poddane badaniom na żądanie organu właściwego do prowadzenia śledztwa, dochodzenia lub postępowania w sprawach o wykroczenia lub sądu.

Badanie pracownika niedopuszczono do pracy z powodu uzasadnionego podejrzenia, że stawiał się do pracy po spożyciu alkoholu albo spożywał alkohol w czasie pracy przeprowadza się na jego żądanie.

Badania mające na celu ustalenie zawartości alkoholu w organizmie osoby, która jest objęta interwencją policyjną mogą być dokonywane poprzez:

- badanie wydychanego powietrza,
- badanie krwi,
- badanie moczu.

Jeżeli chodzi o praktykę pracy policyjnej to w trakcie wykonywanych czynności policjanci przeprowadzają jedynie badanie wydychanego powietrza pod kątem zawartości alkoholu, natomiast badanie krwi i moczu w razie konieczności prowadzone jest w jednostkach służby zdrowia.

W miarę możliwości badanie wydychanego powietrza powinno być przeprowadzone przed innymi badaniami na zawartość alkoholu w organizmie. W celu ustalenia zawartości alkoholu w organizmie poprzez pomiar zawartości alkoholu w wydychanym powietrzu stosuje się następujące urządzenia elektroniczne, znajdujące się na wyposażeniu jednostek organizacyjnych Policji:

1. Działające na podstawie pomiaru spektrofotometrycznego w podczerwieni:

- alkometr A 2.0,

- alcotest Dräger 7110,

- alcomat Siemens.

2. Działające na zasadzie elektrodowego utleniania alkoholu np.:

- alcotest Dräger 7410, (7410 plus RS)

- Alco-Sensor IV

3. Wyposażone w detektor półprzewodnikowy - zwane "urządzeniami elektronicznymi" np.: Alert J4X

Badania zawartości alkoholu w wydychanym powietrzu urządzeniami elektronicznymi, nie należy przeprowadzać przed upływem 15 minut od chwili zakończenia spożywania alkoholu lub palenia tytoniu przez badanego.

W przypadku dokonania pomiaru urządzeniem działającym metodą spektrometrii w podczerwieni i uzyskania wyniku ponad 0,00 mg/l, należy niezwłocznie dokonać drugiego pomiaru.

W przypadku dokonania pomiaru urządzeniem działającym metodą utleniania elektrochemicznego i uzyskania wyniku ponad 0,00 mg/l, należy dokonać drugiego pomiaru po upływie 15 minut.

Wynik badania urządzeniem działającym metodą utleniania elektrochemicznego należy zweryfikować badaniem urzą-

dzeniem działającym metodą spektrometrii w podczerwieni lub badaniem krwi, jeżeli:

- badany uczestniczył w wypadku drogowym, w którym są zabici lub ranni,
- zachodzi uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa przez badanego,
- badany żąda takiego badania lub zgłasza zastrzeżenia do prawidłowości przeprowadzenia pierwszego badania,
- zaistniała znaczna rozbieżność między pierwszym a drugim pomiarem.

Zabrania się dokonywania pomiarów urządzeniem elektronicznym bez ustnika. Ustnik jednorazowego użycia podlega wymianie przed przeprowadzeniem pomiaru. Opakowanie ustnika należy otwierać w obecności osoby badanej.

Urządzenia elektroniczne mogą być obsługiwane przez policjantów przeszkolonych w zakresie ich obsługi. Policjanci obsługujący urządzenia elektroniczne są zobowiązani do ścisłego przestrzegania warunków eksploatacji określonych w instrukcjach fabrycznych oraz zalecanych przez Instytut Ekspertyz Sądowych dla danego typu urządzenia.

Urządzenia elektroniczne powinny posiadać aktualne świadectwo wzorcowania (atest). Kopię świadectwa przekazuje się na żądanie organu orzekającego oraz okazuje się w trakcie badania na żądanie osoby badanej.

Jak już wcześniej powiedziałem badania krwi wykonywane są przez jednostki służby zdrowia. W trakcie pobrania krwi może uczestniczyć policjant, a próbki są zabezpieczane w specjalnych przeznaczonych do tego pakietach oznakowanych indywidualnym kodem kreskowym, co ma uniemożliwiać ich pomylenie.

Pobrania próbki krwi do badań na zawartość alkoholu należy dokonać, jeżeli:

- badany, pomimo przeprowadzenia badania urządzeniami elektronicznymi, żąda pobrania krwi;
- zachodzi konieczność weryfikacji wyniku badania urządzeniem działającym na podstawie pomiaru spektrofotometrycznego w podczerwieni, a nie jest to możliwe;
- stan badanego, zwłaszcza wynikający z upojenia alkoholowego, choroby układu oddechowego lub innych przyczyn, uniemożliwia przeprowadzenie badania urządzeniem elektronicznym;
- istnieją, wynikające ze stanu zdrowia badanego, przeciwwskazania do użycia urządzenia elektronicznego;
- badany odmawia poddania się badaniu stanu trzeźwości urządzeniami elektronicznymi;
- kierujący pojazdem uczestniczył w wypadku, w którym jest zabity lub ranny.

Oczywiście należy pamiętać, że wyniki oparte na badaniu krwi nie są natychmiastowe w przeciwieństwie do badań przeprowadzanych wszelkiego rodzaju urządzeniami elektronicznymi będącymi na wyposażeniu Policji.

BEZPIECZNA INFORMACJA

W stałym cyklu „Bezpieczna Informacja” poświęconym ochronie informacji, publikujemy artykuł podinsp. Zbigniewa Wlazło zatytułowany „Działalność policyjnej sieci archiwalnej w 2017 roku”, w którym autor, w oparciu o wyniki kontroli i nadzoru sprawowanego przez Główne Archiwum Policji nad podległymi archiwami i składnicami akt oraz nadzoru sprawowanego przez archiwa komend wojewódzkich Policji nad podległymi składnicami, w tym przeprowadzanych skontrolów, przedstawia kształtowanie się policyjnego zasobu archiwalnego, jego stan i wykorzystanie w 2017 r. Podinsp. Zbigniew Wlazło jest naczelnikiem Wydziału – Główne Archiwum Policji w Biurze Bezpieczeństwa Informacji Komendy Głównej Policji.

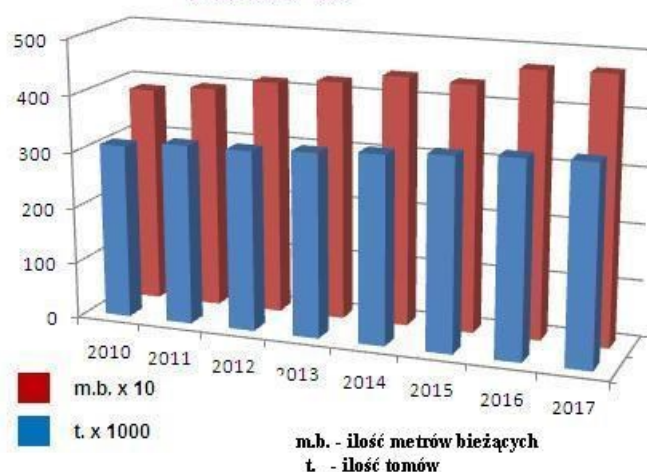
DZIAŁALNOŚĆ POLICYJNEJ SIECI ARCHIWALNEJ W 2017 R.

W dniach 16.04-19.04.2018 r. w Ciechocinku odbyła się, zorganizowana przez Biuro Bezpieczeństwa Informacji Komendy Głównej Policji, odprawa szkoleniowa pionu ochrony informacji niejawnych Policji. Wśród wielu poruszanych na odprawie zagadnień związanych z bezpieczeństwem informacji, znalazła się również tematyka poświęcona działalności archiwalnej w Policji. W artykule tym chciałbym przybliżyć czytelnikom temat referowany przeze mnie na odprawie, który został opracowany w oparciu o przesyłane z podległych jednostek informacje w zakresie posiadanego zasobu, przeprowadzane skontrola i wyniki zrealizowanych przez Główne Archiwum Policji kontroli w zakresie działalności archiwalnej.

Zgodnie z dyspozycją § 47 zarządzenia Komendanta Głównego Policji z dnia 11

września 2008 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań w zakresie działalności archiwalnej w Policji, archiwa jednostek organizacyjnych Policji składają kierownikom tych jednostek roczne sprawozdania z wykonania prac archiwalnych i stanu posiadanego zasobu archiwalnego w zakresie zasobu własnego i składnic akt funkcjonujących na obszarze działania komend wojewódzkich (Stołecznej) Policji, które następnie przekazywane są do Głównego Archiwum Policji do rocznego sprawozdania w zakresie zasobu archiwalnego Policji, składanego Komendantowi Głównemu Policji. Z danych otrzymanych z komend wojewódzkich (Stołecznej) Policji wynika, że w latach 2010 - 2017 zasób materiałów archiwalnych kategorii „A” w policyjnej sieci archiwalnej wykazywał tendencję wzrostową i kształtował się następująco:

Ilość akt kategorii „A” przechowywanych w archiwach/składnicach akt w latach 2010 - 2017

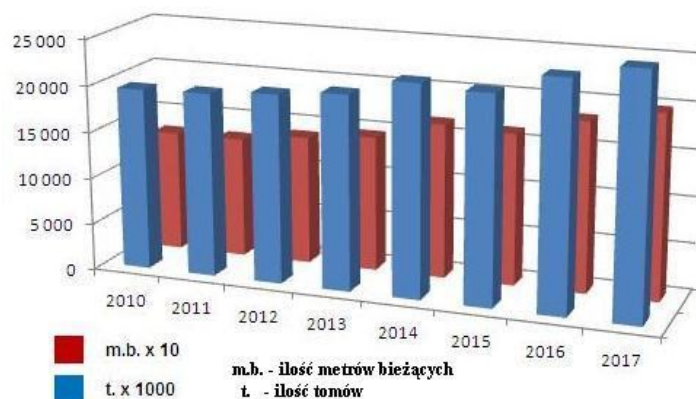

Zasób archiwalny Policji w zakresie materiałów archiwalnych kategorii „A” na dzień 01.01.2017 r. wynosił 281 972 jednostki archiwalne co stanowiło 347 542 tomy. W okresie od 01.01.2017 r. do 31.12.2017 r. wpłynęło 3 506 jednostek archiwalnych, co stanowiło 4 336 tomów, w tym utworzono 208 nowych teczek. W analizowanym okresie ubyło 218 jednostek archiwalnych, co stanowiło 394 tomy, w tym do innych jednostek lub instytucji przekazanych zostało 214 jednostek archiwalnych stanowiących łącznie 390 tomów. Ponadto stwierdzono brak 4 jednostek archiwalnych stanowiących 4 tomy. Zasób materiałów archiwalnych na dzień 31.12.2017 r. wynosił 285 260 jednostek

archiwalnych co stanowiło 351 484 tomy o łącznej długości 4 716 metrów bieżących akt. Jednostkami, które w 2017 r. przyjęły najwięcej materiałów archiwalnych były: Komenda Wojewódzka Policji w Bydgoszczy – 908 tomów, Komenda Wojewódzka Policji w Opolu – 873 tomów i Komenda Wojewódzka Policji w Poznaniu – 415 tomów.

Z danych otrzymanych z komend wojewódzkich Policji oraz Komendy Stołecznej Policji wynika, że w latach 2010 - 2017 zasób dokumentacji niearchiwalnej kategorii „B” oznaczonej symbolem „B” i „BE” w policyjnej sieci archiwalnej wykazywał tendencję wzrostową i kształtował się następująco:

Ilość akt kategorii „B” przechowywanych w archiwach/składnicach akt Policji w latach 2010 - 2017

Na dzień 01.01.2017 r. zasób archiwalny Policji w zakresie dokumentacji niearchiwalnej kategorii „B” oznaczonej symbolem „B” i „BE” wynosił 20 312 916 jednostek archiwalnych, co stanowiło 24 389 254 tomy. W okresie od 01.01.2017 r. do 31.12.2017 r. wpłynęły 1 496 033 jednostki archiwalne co stanowiło 1 899 775 tomów, w tym utworzono 1 193 nowe teczki. W analizowanym okresie ubyło 6 650 jednostek archiwalnych, co stanowiło 10 568 tomów, w tym do innych jednostek lub instytucji przekazanych zostało 4 995 jednostek archiwalnych stanowiących łącznie 6 860 tomów. Ponadto stwierdzono brak 1 655 jednostek archiwalnych stanowiących 3 708 tomów. Na kategorię „A” przekwalifikowano 319 jednostek archiwalnych stanowiących 328 tomów.

Zasób dokumentacji niearchiwalnej kategorii „B” oznaczonej symbolem „B” i „BE” na dzień 31.12.2017 r. wynosił 21 512 774 jednostki archiwalne co stanowiło 25 866 725 tomów o łącznej długości 197 922 metrów bieżących akt. Jednostkami, które w 2017 r. przyjęły najwięcej materiałów archiwalnych były Komenda Wojewódzka Policji w Poznaniu – 357 394 tomy, Komenda Stołeczna Policji w Warszawie – 204 294 tomy i Komenda Wojewódzka Policji w Katowicach – 198 567 tomów. Łącznie w 2017 r. wybrakowano 289 207 jednostek archiwalnych stanowiących 412 602 tomy. Najwięcej dokumentacji niearchiwalnej kategorii „B” oznaczonej symbolem „B” i „BE” wybrakowały: Komenda Stołeczna Policji w Warszawie – 92 193 tomy, Komenda Wojewódzka Policji w Poznaniu – 40 517 tomów i Komenda Wojewódzka Policji we Wrocławiu – 32 843 tomy. Największy zasób dokumentacji niearchiwalnej zgromadzony jest w archiwum Komendy Wojewódzkiej Policji w Katowicach – 19 958 m.b., Komendy Stołecznej Policji w Warszawie – 19 822 m.b. oraz Komendy Wojewódzkiej Policji w Krakowie – 16 232 m.b.

Wykorzystanie zasobu archiwum i składnic akt Policji w 2017 r.

Komórki archiwalne Policji w 2017 r. łącznie udostępniły akta w ilości 154 348 tomów, w tym dokumentacji archiwalnej w ilości 3 383 jednostek archiwalnych stanowiących 3 787 tomów, w następującym podziale:

- do celów służbowych Policji – 1 905 jednostek archiwalnych stanowiących 2 101 tomów,
 - poza dział administracji rządowej sprawy wewnętrzne – 46 jednostek archiwalnych stanowiących 129 tomów,
 - dla osób fizycznych – 1 432 jednostki archiwalne stanowiące 1 557 tomów,
- oraz dokumentacji niearchiwalnej kategorii „B” oznaczonej symbolem „B” i „BE” w ilości 90 913 jednostek archiwalnych stanowiących 150 561 tomów, w następującym podziale:
- do celów służbowych Policji – 80 362 jednostki archiwalne stanowiące 127 025 tomów,
 - poza dział administracji rządowej sprawy wewnętrzne – 3 949 jednostek archiwalnych stanowiących 5 294 tomy,
 - dla osób fizycznych – 6 602 jednostki archiwalne stanowiące 18 242 tomy.

Na podstawie 1 231 wniosków sądów i prokuratur wykonano łącznie 10 628 kserokopii dokumentów. Do zasobu archiwalnego Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu przekazano 8 023 jednostki archiwalne stanowiące 9 252 tomy akt, w tym:

- materiałów archiwalnych kategorii „A” w liczbie 136 jednostek archiwalnych stanowiących 415 tomów,
- dokumentacji niearchiwalnej kategorii „B” oznaczonej symbolem „B” i „BE” w liczbie 7 887 jednostek archiwalnych stanowiących 8 837 tomów.

Akta do przyjęcia do zasobu archiwów i składnic akt w 2018 r.

Z danych otrzymanych z komend wojewódzkich (Stołecznej) Policji oraz szkół policyjnych wynika, że w 2018 r. policyjna sieć archiwalna będzie zobowiązana przyjąć do swoich zasobów następujące szacunkowe ilości akt:

- 1) 6 328 akt spraw zakończonych do dnia 01.01.2016 r. kategorii „A”, w tym:
 - a) akt jawnych 6 255 tomów,
 - b) akt niejawnych 73 tomy.
- 2) 1 842 100 akt spraw zakończonych kategorii „B”, w tym:
 - a) akt podlegających przekazaniu do archiwum/składnicy akt bezpośrednio po zakończeniu sprawy:
 - operacyjnych – 49 042 tomy,
 - osobowych – 5 252 tomy.
 - b) pozostałych akt spraw zakończonych do dnia 01.01.2016 r., w tym:
 - akt jawnych 1 772 309 tomów,
 - akt niejawnych 15 497 tomów.

Jednostkami, które szacunkowo będą posiadały najwięcej akt do przyjęcia w 2018 r. są: Komenda Wojewódzka Policji w Katowicach – 493 503 tomy, Komenda Wojewódzka Policji we Wrocławiu – 212 221 tomów oraz Komenda Wojewódzka Policji w Radomiu – 134 484 tomy.

Nadzór nad działalnością policyjnej sieci archiwalnej

W ramach nadzoru, zgodnie z § 46 ust. 5 zarządzenia nr 920 Komendanta Głównego Policji z dnia 11 września 2008 r. *w sprawie metod i form wykonywania zadań w zakresie działalności archiwalnej w Policji*, Główne Archiwum Policji analizuje przesyłane protokoły skontrów z archiwów i składnic akt jednostek organizacyjnych Policji i na ich podstawie formułuje wnioski w zakresie prawidłowości wykonywania czynności podczas ich przeprowadzania. Stwierdzone błędy podczas przeprowadzania skontrum:

- braki w ewidencji archiwalnej, tj. rejestrach spisów akt przekazanych (SAP), rejestrach protokołów brakowania, ewi-

dencji akt zagubionych, aneksach do SAP, spisach akt przekazanych, protokołach brakowania dokumentacji niearchiwalnej kategorii „B” oznaczonej symbolem „B” i „BE”,

- traktowanie Rejestrów Śledztw i Dochodzeń jako ewidencji archiwalnej,
- pominięcie numeracji w rejestrze,
- niezgodność zapisów w rejestrach ze spisami akt przekazanych,
- sporządzanie spisów akt przekazanych, protokołów brakowania z błędami w numeracji pozycji,
- ujmowanie akt kategorii „A” na spisach akt przekazanych kategorii „B”,
- prowadzenie zdublowanej numeracji spisów akt przekazanych po przejęciu zasobu ze zlikwidowanych jednostek organizacyjnych Policji,
- nie sporządzanie aneksów do spisów akt przekazanych, na których dokumentacja została przekwalifikowana na kategorię „A” lub przekazana do IPN,
- nie zdejmowanie z ewidencji archiwalnej akt podjętych do dalszego prowadzenia i traktowanie ich jako akta „wypożyczone na stałe”,
- brak odnotowania udostępnień i ponowne zarchiwizowanie dokumentów,
- brak dokumentacji dotyczącej przekazania materiałów do innych archiwów,
- omyłkowe wybrakowanie dokumentacji podczas procesu brakowania akt.

Ponadto w ramach nadzoru nad działalnością archiwalną w Policji, zespół kontrolerów powołanych spośród archiwistów Głównego Archiwum Policji przeprowadził w 2017 r. czynności kontrolne w zakresie funkcjonowania archiwum Komendy Wojewódzkiej Policji w Lublinie oraz Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach, ze szczególnym uwzględnieniem ustaw: o ochronie informacji niejawnych oraz o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Kontrole te były przeprowadzone w trybie zwykłym, na podstawie przepisów ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. *o kontroli w administracji rządowej*.

Avans Blues - historia, która się dzieje

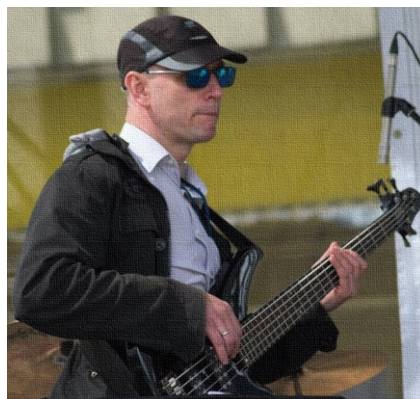
Szkoła Policji w Pile od lat kojarzona z kształceniem kursów kryminalnych, zasłynęła także w obszarze medialnym w szeroko pojętej działalności pozaszkolnej. Od wielu lat przy szkole działają rozmaite organizacje i grupy, które swoją aktywnością i kreatywnością budują zewnętrzny wizerunek szkoły w społeczeństwie. Są to grupy powstałe w większości z inicjatywy samych pracowników szkoły, dla których często podziękowaniem za poświęcenie i pracę na jej rzecz jest uśmiech, oklaski uczestników lub informacja w lokalnych mediach czy internetowych portalach. Nie sposób tu zapomnieć o kole turystycznym "Tramppol" promującym wycieczki krajoznawcze, sukcesach szkolnej drużyny piłkarskiej, szkolnej grupie wolontariuszy oraz aktywnej działalności charytatywnej. Ta ostatnia forma, ciesząca się dużym zainteresowaniem, objawia się w wielu przedsięwzięciach, jak pokazy, prezentacje, prelekcje, a od kilku lat także koncerty muzyczne, gdzie realizuje się między innymi Avans Blues. Te na pierwszy rzut oka trudne do zrozumienia i odczytania wyrazy to nazwa szkolnego bluesowo-rockowego zespołu muzycznego. Celem niniejszego artykułu nie jest opisywanie blisko 20-letniej historii grupy, ale przedstawienie jego najnowszej działalności od roku 2014, czyli od czasu, kiedy to w jego historii nastąpił znaczący przełom, polegający na utworzeniu formacji o stałym składzie oraz sprecyzowanym profilu muzycznego stylu.

Głównym bodźcem, który wpłynął na powstanie Avans Blues była pasja muzyką jego członków i co za tym idzie chęć stworzenia czegoś wyjątkowego, zespołu na poziomie jakim dotychczas nie było, jakości muzycznego brzmienia, która byłaby zauważalna na rynku muzycznym. Wszyscy członkowie zespołu to pasjonaci muzyki, bluesa, a także rockowego brzmienia, byli członkowie zespołów muzycznych, uzdolnieni muzycznie oficerowie Policji.

Zespół tworzą:

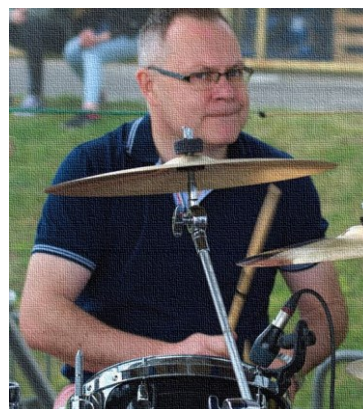
Podinsp. Paweł Holeksa - wokalista i basista zespołu, jest związany z muzyką od najmłodszych lat. Ukończył Państwową Szkołę Muzyczną i Uniwersytet Adama Mickiewicza na kierunku wychowanie muzyczne w klasie fortepianu i gitary. Już od czasu nauki w szkole muzycznej angażował się w rozmaite projekty muzyczne i teatralne, wykorzystując nabyte umiejętności wokalne, aranżacyjne czy kompozytorskie. Podczas studiów koncertował wspólnie z Kaliskim Akademickim Chórem "Polifonia", a także występował na deskach kaliskiego teatru im. W. Bogusławskiego. Z tamtego okresu pochodzi nagrana płyta kolęd i pastorałek. Występował jako "klawiszowiec", gitarzysta, basista, wokalista w kilku lokalnych zespołach muzycznych. Pracując w Kaliskim Domu Kultury był opiekunem artystycznym zespołu muzycznego oraz prowadził zajęcia nauki gry na gitarze. Interesuje go każdy gatunek muzyki, który ujmie tekstem, harmonią, aranżacją czy prostotą z głębokim przesłaniem. Lubi muzykę poważną, jazz, blues, pop, reaggę, muzykę latynoską. W realizowane muzyczne projekty wkłada dużo serca. Na co dzień wykładowca informatyki w Zakładzie Służby Kryminalnej.

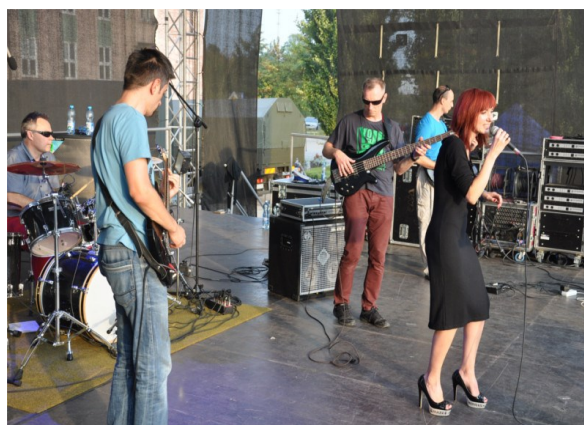
Podinsp. Tomasz Ratajczak - gitarzysta solowy i rytmiczny w zespole. Muzyk o szerokim wachlarzu możliwości. Doświadczenie zdobywał grając w kapelach rockowych jako basista (1990-94 grupa „Na Katzu”) oraz gitarzysta i gitarzysta basowy w zespołach Awans i MenoMosso. Dziś jest także niezastąpiony jako gitarzysta solowy w formacji blues rockowej Avans Blues. Wielość stosowanych technik gitarowych, doskonała pamięć muzyczna, znajomość skal oraz ogromna wyobraźnia muzyczna stanowi o wartości tego muzyka. Od urodzenia fan The Beatles. W stylu jego gry doszukać się można wpływów Led Zeppelin czy Deep Purple, a także bluesowych sław: Jim Hendrix, Walter Trout i Coco Montoya. Mimo samokształcenia muzycznego przykład doskonałej techniki. W wolnym czasie namiętnie słucha teksańskiego bluesa w postaci nagrań Stevie Ray Vaughana, Lanca Lopeza i oczywiście ZZ Top. Jest wykładowcą w Zakładzie Prewencji i Technik Interwencyjnych.

Podinsp. Jacek Słoński - grę na perkusji rozpoczął w szkole podstawowej. Kończąc klasę piątą posiadał już niezbędne umiejętności oraz potrzebny do tego talent. Przez następne lata był perkusistą w zespołach dziecięcych, okres młodości to współpraca z wieloma zespołami rockowymi. Swoje zamiłowanie realizuje po latach. Od lat inspirował się wielkimi perkusistami takimi jak: Steward Copeland, Simon Philips czy Cozy Powell. Słucha różnej muzyki, ale od lat jest wiernym fanem Boba Dylana oraz portugalskiej muzyki fado. Jako artysta jest dobrym duchem zespołu, cechuje się dużą elastycznością oraz wielowymiarowością grania. W zespole Avans Blues jest także odpowiedzialny za stronę organizacyjną koncertów i imprez z udziałem zespołu. Na co dzień kieruje Sekcją Prezydiąlną Szkoły Policji w Pile.

Rok 2014 to przełomowa data w historii zespołu. Pozytywnie zakręcenii, wspomnieni trzech pasjonaci muzyki z ambitnymi planami stworzenia wyjątkowego zespołu, postanowili połączyć swoje umiejętności i zainteresowania. Nie było to jednak łatwe, gdyż każdy z nich miał swoją wizję na tworzący się zespół. Paweł – basista - gustuje w bardzo ambitnej muzyce jazzowo-soulowej ze zwróceniem uwagi na każdy detal w jego interpretacji, charakterze poprzez akcent, harmonię czy rytm, Tomek – człowiek zachwycony mocnym brzmieniem gitary, zaskakujący pomysłami ciekawych riffów i wariacji solówek gitarowych. Jacek - perkusista - to opanowany emocjonalnie człowiek, gotowy cierpliwie słuchać, przyjąć uwagi od innych, a następnie wystukać pasujący do wymyślanego przebiegu rytm. Wydawałoby się, że takie trio nie ma racji bytu, trzy różne charaktery, wrażliwości emocjonalne prowadzić mogły tylko do totalnego fiasko. Okres pierwszych wspólnych prób był okresem poszukiwań stylu muzyki. Przewijały się wtedy covery z gatunku reggae, polski i zagraniczny rock, soul, blues czy rock and roll. Z tego przeglądu muzycznych stylów zespół pozostał przy mocnym gitarowym brzmieniu na bazie takszańskiego bluesa. Określenie stylu zbieгло się z powstaniem nazwy i logo zespołu Avans Blues nawiązującej do starej nazwy szkolnego zespołu Awans w nowym muzycznym brzmieniu grupy, czyli tekszańskim bluesie. Występy zespołu początkowo odbywały się na organizowanych koncertach w budynku szkoły dla grona odbywających szkolenie słuchaczy. Ciesząc się zainteresowaniem i owacjami odbiorców, koncerty w krótkim czasie przeniosły się na zewnątrz szkoły na sceny plenerowe oraz sceny muzycznych klubów Piły.

Jednym z najważniejszych przedsięwzięć muzycznych tego okresu był koncert z okazji 60-lecia Szkoły Policji w Pile, który Avans Blues dał na dużej scenie przed Szkołą Policji na placu Staszica w Pile. Wystąpiła wówczas z zespołem wokalistka pilskiej formacji Folk Machina – Sylwia Palińska, a na gitarze rytmicznej grał Przemysław Wojnarowski - dyrygent pilskiego chóru "Halka". Mimo ogólnej tremy panującej wśród artystów, ten debiutancki występ się udał, zostawiając w pamięci widzów pozytywne wrażenia. Zespół zawsze był otwarty na współpracę i zdobywanie nowych doświadczeń, stąd też wielokrotnie, przy okazji występów na koncertach, współpracował z wieloma uzdolnionymi muzycznie osobami.

Z zespołem jako wokalistka występowała także p. Magdalena Koźbiał – pracownik Sekcji Żywnościowej Szkoły Policji w Pile – dodając do granych utworów moc i ostry charakter. W takim składzie zespół koncertował wielokrotnie grając głównie koncerty o charakterze charytatywnym, zarówno na terenie Szkoły Policji w Pile, jak również na scenach pilskich klubów muzycznych. W tym czasie w repertuarze zespołu znalazły się, zaaranżowane specjalnie pod kątem nowej wokalistki, znane przeboje popowe i rockowe między innymi: „Nie będę Julią” grupy Banda i Wanda, „Smooth Operator” - Sade, czy „Nie poganiaj mnie, bo tracę oddech” zespołu Maanam.

Do połowy 2015 roku Avans Blues koncertował w czwórkę wspólnie z Przemysławem Wojnarowskim, gdzie w większości repertuaru brzmiały covery z polskiego rocka takich zespołów jak Dżem, Strachy na Lachy, Łzy, Edyta Bartosiewicz. Po jego odejściu, jako trio zespół skoncentrował się na graniu bluesa w jego ostrzejszej, teksańskiej odmianie. Muzycy zagrali wiele koncertów wykonując covery takich twórców jak ZZ TOP, Lance Lopez czy Stevie Ray Vaughn.

Jako że zespół Avans Blues jest szkolną grupą muzyczną, w jego składzie występują też słuchacze wzbogacając brzmienie grupy o dodatkowe instrumenty muzyczne (gitary, saksofon, trąbkę, harmonijkę ustną). Działalność zespołu wiąże się między innymi z organizowaniem dodatkowych zajęć dla umuzykalnianych słuchaczy. Wielokrotnie na sali prób gościliśmy koleżanki i kolegów, którzy w ramach czasu wolnego od zajęć dydaktycznych mogli rozwijać swoją muzyczną pasję. Słuchacze brali również czynny udział w organizowanych przez członków zespołu oraz samych słuchaczy koncertach, np. w dniu 16 marca 2016 r., w trakcie jednego z koncertów na rzecz chorego synka jednego ze słuchaczy, zespół Avans Blues wystąpił w siedmioosobowym składzie.

Repertuar zespołu coraz bardziej skoncentrowany był na tytułowym gatunku, w którym znalazły się takie covery jak: "Jimmy all your lovin" – ZZ Top, "The blues is alright" – Garry Moore'a czy koncertowa wersja "Just got paid" – Joe Bonamassy. Wykonanie ich wymagało od muzyków wysokich umiejętności technicznych i wirtuozerskich, każdorazowo wzbudzając podziw i uznanie u odbiorców. Z czasem granie coverów zeszło na plan dalszy, a muzycy zajęli się komponowaniem własnych utworów oraz nowymi aranżacjami standardów bluesowych. Z ciekawszych miejsc, które odwiedził koncertując Avans Blues należy wymienić: „Blues

nad Piławą”, Amfiteatr w Ustroniu Morskim, Regionalne Centrum Kultury „Fabryka Emocji” w Pile czy promenada w Darłównu.

Nie mogło zabraknąć zespołu w czasie najważniejszego dla policjantów święta – 23 lipca 2015 r. zespół wspomagany przez zaprzyjaźnioną wokalistkę Alę Skorczyk oraz dodatkowego gitarzystę z grona słuchaczy kursu specjalistycznego, zagrał koncert dla znamienitych gości i gospodarzy w auli Szkoły Policji w Pile, spotykając się z ciepłym przyjęciem uczestników.

Potrzeba chwili i otwarte serca członków zespołu zaowocowały organizacją i uczestnictwem w kilkunastu przedsięwzięciach o charakterze charytatywnym, z których - dzięki ludziom o otwartych sercach - podczas zbiórki i licytacji – do potrzebujących trafiały naprawdę niemałe pieniądze. Początkowo takie koncerty odbywały się na terenie Szkoły Policji w Pile, gdzie dwukrotnie zagraliśmy dla naszego szkolnego kolegi wykładowcy oraz dla syna jednego z słuchaczy. Wyśmienita zabawa i niespodziewane rezultaty osiągnięte podczas zbiorów spowodowały przeniesienie imprez poza mury szkoły. W 2016 roku na zaproszenie lokalnych organizatorów zespół wystąpił na koncercie charytatywnym dla małego Adriana w klubie muzycznym „Barka”, gdzie wśród kilku prezentujących się zespołów jako jedyny porwał publiczność do zabawy. Zadowolenie z występu było tak duże, że publiczność nie pozwoliła zejść ze sceny prosząc o bis.

Podobny scenariusz miał koncert charytatywny zorganizowany w sali Hotelu Gwda Invest Park Piła na rzecz chorej nauczycielki jednej z pilskich szkół Miry. W około 5-godzinny spektakl wystąpiło wtedy wielu artystów, aktorów, muzyków i zespołów muzycznych z Piły i okolic. Avans Blues wystąpił jako ostatni dając zastrzyk energii już nieco przemęczonej publiczności. Najwytrwalsi poderwani do zabawy wypełnili miejsce przed sceną tańcząc i śpiewając wspólnie z zespołem. Mimo już późnej pory uczestnicy nie pozwolili opuścić sceny, zabawa nie mogła się skończyć. Pokazna zebrana kwota pieniędzy została przekazana na leczenie nauczycielki.

25 stycznia 2017 roku grupa wzięła udział w koncercie na rzecz chorego Emilka. Na deskach Regionalnego Centrum Kultury w Pile zespół zaprezentował repertuar składający się z zaaranżowanych przez członków Avans Blues w bluesowym stylu znanych koled. Z głosników popłynęły dobrze wszystkim znane słowa „Przybieżeli do Betlejem pasterze”.

15 listopada 2016 roku muzycy zespołu przy współpracy ze szkolnym Niezależnym Samorządnym Związkiem Zawodowym Poli-

cantym Regionem IPA przy Szkole Policji w Pile zorganizowali koncert charytatywny dla Kingi Szwedz, policjantki z Tucholi, wicemistrzyni świata w fitnessie. Szkolna aula wypełniła się po brzegi wspaniałymi ludźmi niosącymi wiarę i nadzieję chorej koleżance. W koncercie udział wzięli również zaproszeni goście między innymi: Komendant Powiatowy Policji w Tucholi oraz ówczesny Komendant Szkoły Policji w Pile insp. Roman

Sobczak, którzy z wielkim zaangażowaniem uczestniczyli nie tylko podczas licytacji, ale także w czasie całego koncertu.

W dniu 28 listopada 2017 roku, na zaproszenie Komendanta Powiatowej Policji w Tucholi, zespół Avans Blues gościł w tym pięknym mieście. W ramach tej wizyty zespół wystąpił przed wspaniałą publicznością na scenie tucholskiego Domu Kultury w ramach Międzynarodowego Dnia Osób Niepełnosprawnych. Koncert miał na celu zapewnienie dodatkowego wsparcia i możliwości udziału w spotkaniach integracyjnych osobom z niepełnosprawnościami, które często przez ograniczoną sprawność fizyczną czy psychiczną nie mogły samodzielnie uporać się z likwidowaniem skutków nawałnicy, która przeszła przez powiat tucholski w dniu 11 sierpnia 2017 roku powodując nie tylko znaczące szkody materialne, ale przede wszystkim trwały uraz psychiczny u osób dotkniętych skutkami żywiołu.

Dzięki nawiązaniu współpracy z zespołem muzycznym „Cops” złożonym z funkcjonariuszy Komendy Miejskiej Policji w Rzeszowie 12 grudnia 2017 roku w klubie „Scena” w Pile odbył się kolejny koncert charytatywny, tym razem dla zmagającego się z chorobą Policjanta z Rzeszowa. Współpraca z kolegami z Rzeszowa zaowocowała rewizytą w tym pięknym mieście. W dniach 22 – 24 kwietnia 2018 roku zespół Avans Blues gościł w stolicy województwa podkarpackiego. Dzięki uprzejmości organizatorów pobytu, mogliśmy podziwiać wspaniałe miejsca związane z historią i kulturą miasta oraz okolic (zwiedziliśmy między innymi piękny kompleks pałacowo – ogrodowy w Łańcucie). Najważniejszym jednak wydarzeniem tej wizyty był koncert dla zmagającego się z chorobą nowotworową Policjanta z Komendy Miejskiej Policji w Rzeszowie, który odbył się w jednym z rzeszowskich pubów na starym rynku. Przy tej okazji warto wspomnieć o tym, że zespół Avans Blues współpracuje z innymi grupami muzycznymi biorąc udział w różnych przedsięwzięciach muzycznych – między innymi z pilskim zespołem Nalepa Band, poznańską formacją Rock’n’Rolnik, wspomnianym już zespołem Cops czy policyjną grupą e’MO z Bytowa.

Aktualnie grupa Avans Blues pracuje nad własnym materiałem muzycznym, opartym na mocnym tekszańskim blues-rockowym brzmieniu. Specyfika gry w muzycznym trio powoduje, że muzycy muszą stale doskonalić swój warsztat nie tylko w czasie prób ale również w wolnym czasie w „zaciszu” domowym. Obecne brzmienie zespołu jest wypadkową ulubionych przez muzyków stylów. Część nowego materiału muzycznego tj. kompozycje „Funk

blues”, „Na łeb na szyję” czy „Powiedz mi” mogli już usłyszeć i ocenić widzowie festiwalu „Piła czuje bluesa” bo właśnie tam, 10 czerwca 2017 roku wystąpił Avans Blues. Prezentacja

na deskach sceny festiwalowej zakończyła się ciepłym przyjęciem, uznaniem ekspertów i zdobyciem nagrody publiczności.

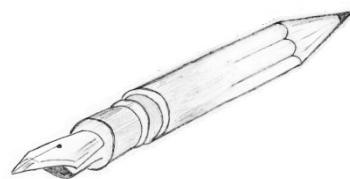
Zespół posiada swoją stronę internetową oraz profil facebook`owy, na których pojawiają się aktualności związane z działalnością grupy, informacje o koncertach, filmy i zdjęcia z występów, zapowiedzi nadchodzących wydarzeń i inne ciekawostki tematycznie związane z grupą. Marzeniem członków zespołu jest uwiecznienie powstałych kompozycji przez nagranie i wydanie pierwszej autorskiej płyty oraz występy przed publicznością, ponieważ możliwość kontaktu z odbiorcą dodaje skrzydeł i pozytywnie motywuje do dalszej pracy.

Do muzycznego zobaczenia

Paweł, Jacek i Tomek

Piórem i ołówkiem

Opowiada i rysuje Zbigniew Wlazło

W stałym cyklu „Piórem i ołówkiem” przedstawiamy kolejny artykuł z serii A to Polska właśnie poświęconej pierwotnie dworom polskim, w którym podinsp. Zbigniew Wlazło przybliży dawne regulacje prawne dotyczące pastwisk oraz opisuje późnogotycki drewniany kościół w Łopusznej położony na Szlaku Architektury Drewnianej w Małopolsce. Podinsp. Zbigniew Wlazło, naczelnik Wydziału – Główne Archiwum Policji w Biurze Bezpieczeństwa Informacji Komendy Głównej Policji, zafascynowany dawną architekturą w szczególności dworów polskich oraz zabudowy dworskiej, ich przeszłością, zwyczajami i tradycją, podróżuje po Polsce i dociera, zarówno do miejsc znanych nam wszystkim, jak też tych, które odeszły już w zapomnienie. Tam znajduje natchnienie i materiał do swoich artykułów, w których przybliży historię opisywanych miejsc. Całość dopełnia ilustracjami, które są własnoręcznie wykonanymi przez niego pracami. W artykule tym autor przedstawia swoją kolejną fascynację i słabość, tym razem do architektury kościelnej, która podobnie jak dworska wrosła w polski krajobraz i trudno już sobie wyobrazić, aby mogło jej w nim nie być.

Pastwiska

Bardzo często w skład majątku dworskiego wchodziły użytki zielone porośnięte wieloletnimi trawami zwane pastwiskami, na których, tak jak ma to miejsce po dziś dzień, wypasało się zwierzęta gospodarskie takie jak konie, krowy, owce czy kozy. „W przedwiekowych pojęciach Polaków faktyczna własność ziemi nabywała się przez jej uprawę lub sprząt siana. Pastwiska zaś wszelkie w lasach i poza lasami, jeżeli nie były nigdy obsiewane i koszone, uważano za własność ogólną, osobiście niczyją, każdemu jako pastwisko dozwoloną. Statut Mazowiecki zatwierdzony przez Zygmunta I stanowi, że od św. Michała, bez szkodenia zbożom i gajom, każdy może swoje bydło paść, gdzie mu się tylko podoba. Zakorzenione wiekami pojęcia, że własność pastwiska i lasu nie jest tak ścisła, jak roli uprawnej lub łąki, lud polski przechowuje dotąd i one są powodem nadmiernego u nas szkodnictwa i niechęci do komasacji kolonizacyjnej szachownic gruntowych. W statucie Wiślickim znajdują się różne ustawy względem żeru leśnego w lasach dębowych

dla wieprzy.”¹³² Później kwestie związane z gruntami, w tym pastwiskami unormowane były m.in. w:

- prawie z dnia 25 stycznia 1876 r. o trybie sprzedaży nieruchomości, stanowiących wspólną własność nabytych przez gminy i gromady wiejskie na mocy prawa z dnia 19 lutego 1864 r. i o podziale wspólnych gruntów gromad wiejskich na poszczególne części,
- prawie z dnia 30 maja 1894 r. o obowiązkowym podziale w guberniach Królestwa Polskiego gruntów, będących współwłasnością gromad wiejskich, osadzkich i miejskich oraz właścicieli domów, którzy nie tworzą oddzielnych gromad i o wydzieleniu tych gruntów jednemu ze współwłaścicieli,
- ustawie z dnia 9 grudnia 1899 r. dla Królestwa, Galicji i Lodomerii wraz z Wielkim Księstwem Krakowskim o dzieleniu gruntów wspólnych i regulacji, odnoszących się do nich wspólnych praw użytkowania i zarządu,

¹³² Z. Gloger, *Encyklopedia staropolska ilustrowana*, Warszawa 1972, t. III s. 326.

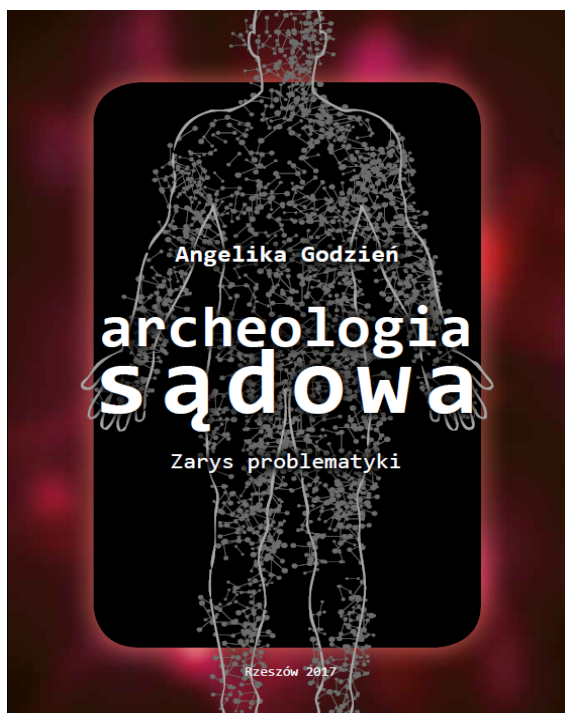
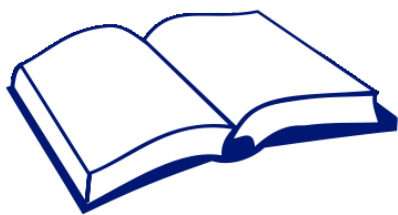
- ustawie z dnia 28 grudnia 1887 r., *tyczącej się podziału wspólnych gruntów i uporządkowania do nich odnoszących się wspólnych praw używania i zarządu nimi*,
- rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 1 lutego 1927 r. *o zniesieniu służebności w województwach: kieleckim, lubelskim, łódzkim, warszawskim i zachodniej części województwa białostockiego*,
- rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 1 lutego 1927 r. *o zniesieniu służebności w województwach: wołyńskim, poleskim, nowogródzkim, wileńskim i we wschodniej części województwa białostockiego*,
- rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 października 1927 r. *o uchyleniu odrębności stanowych*,
- ustawie z dnia 23 marca 1933 r. *o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego*.

Kolejną regulację dotyczącą pastwisk wprowadzono ustawą z dnia 4 maja 1938 r. *o uporządkowaniu wspólnot gruntowych*. Zgodnie z art. 1 pkt 1, lit. b cyt. ustawy, przedmiotem tej regulacji były pastwiska, zwane wspólnymi z dworem oraz wygony dworskie, na których gospodarstwa drobno-szlacheckie lub osady tabelowe (gospodarstwa nadziałowe) mają prawo pasania inwentarza wspólnie z dworem lub też wspólnie z gospodarstwami nadziałowymi oraz pastwiska zwane wspólnymi wygonami, stanowiące wspólną własność dworu i wsi lub dworu, wsi i drobnej szlachty z prawem użytkowania, ograniczonym wyłącznie do pasania inwentarza.

Kościół w Łopusznej¹³³

Na Szlaku Architektury Drewnianej w Małopolsce jest perła wśród pereł – kościół pw. Świętej Trójcy i św. Antoniego Opata w Łopusznej. Z Łopuszną bardzo mocno był związany kapelan „Solidarności”, prezbiter, profesor Papieskiej Akademii Teologicznej i filozof ks. Józef Tischner, który w Łopusznej się wychowywał i dorastał. Po śmierci (ks. Tischner zmarł 28 czerwca 2000 r.) został pochowany na Cmentarzu Parafialnym w Łopusznej. Ilekroć jestem w Łopusznej, tylekroć przychodzą mi na myśl jego słowa „Ciszą wszystkich cisz, jest cisza kościołka. Kto chce znaleźć Boga, musi wejść w ciszę”. Wejźmy więc do kościołka w Łopusznej. Stropy i chór posiadają polichromię ornamentalną, jednak najcenniejszy jest tryptyk ołtarza głównego z XV wieku przedstawiający scenę koronacji Najświętszej Marii Panny. Na skrzydłach tryptyku są postaci świętych oraz scena Zwiastowania. Na uwagę zasługują też niewątpliwie barokowe ołtarze boczne, obraz adoracji Trójcy Świętej oraz obraz drogi na Kalwarię. Atmosfera panująca we wnętrzu jest wyjątkowa. Światło dyskretnie zaglądające przez kraty okien do środka, zapach drewna zmieszanego z kadzidłem i cisza, którą z rzadka przerywa skrzypienie sędziwej konstrukcji świątyni, wszystko to spowalnia tu czas. Kościół został wybudowany w XV wieku. Jest to późnogotycki kościół drewniany jednonawowy, którego prezbiterium jest zamknięte prostą ścianą, na której od strony zewnętrznej znajduje się kapliczka. Wieża posiada konstrukcję słupowo-ramową zwieńczoną dachem namiotowym. Dach kryty jest gontem. Kościół otoczony jest ogrodzeniem drewnianym z bramką. We wsi Łopuszna znajdują się wybudowany ok. 1790 r. słynny dwór znamienitych rodzin szlacheckich Lisickich, Tetmajerów i Lgockich, którego historię przybliżono w nr 24 (3/2015) Kwartalnika.

¹³³ Grafikę przedstawiającą kościół w Łopusznej zamieszczono na wewnętrznej stronie okładki.

Archeologia sądowa jest specjalistyczną dziedziną naukową z pogranicza archeologii i kryminalistyki. Pozycja naukowa Angeliki Godzien „Archeologia sądowa. Zarys problematyki” tym samym stanowić może interesującą lekturę zarówno dla policjantów służby kryminalnej, jak i historyków, archeologów. Ci ostatni stają się bowiem niejednokrotnie swoistymi „śledczymi historii”, a policjanci wydziałów kryminalnych nie mogą zapominać, że w swojej karierze mogą trafić na sprawę o podłożu historycznym.

Książka Godzien jest dla takich osób znakomitym i jednocześnie bardzo ciekawym przewodnikiem. Przedstawia informacje ogólne poświęcone aspektom prawnym archeologii sądowej, definicji śmierci, oględzin i ekshumacji zwłok, a także roli archeologa w procesie karnym. Najbardziej rozbudowaną i równolegle interesującą częścią pracy jest ta omawiająca metody

i techniki stosowane w archeologii sądowej do badania miejsc zdarzenia. Poszczególne aspekty, m. in. wykorzystania psów tropiących do lokalizacji miejsca zdarzenia, badań powierzchniowych, inwazyjnych i wykopaliskowych miejsca zdarzenia, eksploatacji grobów i szczątków, zabezpieczania śladów i dowodów oraz rodzajów dokumentowania czynności na miejscu zdarzenia, omówione są teoretycznie i praktycznie w sposób komplementarny i wyczerpujący, uwzględniając aktualny stan wiedzy.

Drugą obszerną częścią omawianej książki są rozdziały poświęcone zagadnieniom z zakresu medycyny i antropologii sądowej. Poza podstawowymi informacjami, będącymi w codziennym zainteresowaniu także policjantów służby kryminalnej, obejmującymi tematykę znamion śmierci, traumatologii sądowo-lekarskiej, obrażeń, określania płci i wieku zwłok, znajdziemy liczne tematy nie rzadko także stosowane w praktyce spraw kryminalnych. Dotyczą one określania i identyfikowania urazów powstałych *antemortem*, *perimortem* i *postmortem* obok kwestii identyfikacji zwłok i szczątków ludzkich, w tym rekonstruowania wyglądu twarzy. Cennym elementem książki jest wyczerpująca i aktualna bibliografia. Całość przywołanej pozycji wydawniczej stanowi niezwykle cenną propozycję, która powinna zainteresować każdego funkcjonariusza prowadzącego postępowanie o przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu.

Odmienną propozycją czytelniczą, nie mniej interesującą, jest reportersko-literacka książka autorstwa doświadczonej dziennikarki Ewy Ornackiej „Skazane na potępienie”. To rzecz zaskakująca, powstała na podstawie rozmów z Beatą Krygie, skazaną prawniczką. Narratorka tej opowie-

ści to prawnik z dużym i ciekawym doświadczeniem, której losy - splątane błędnymi decyzjami i zbytnim zaufaniem w stosunku do osób - doprowadziły do ich odwrócenia.

Beata Kryga w rozmowie z dziennikarką miała olbrzymie trudności w opowiadaniu o samej sobie, swoich fatalnych wyborach, dokonanych błędach i cenie, jaką przyszło jej zapłacić. Dlatego też świat zza krat aresztu śledczego i zakładu karnego przedstawiła przez pryzmat kobiet, które tam spotkała. Zakład Karny nr 1 w Grudziądzu stał się więc swoistym mikrośmosem losów kobiet, które złamały prawo i poniosły za to karę. Książka Ornackiej zdradza tajemnicę życia zza muru więziennego spacerniaka. Stanowi tym samym lekturę nowatorską, bowiem więzienia dla kobiet to w naszej literaturze faktu teren wciąż nieodkryty.

Każdy rozdział książki to historia innej skazanej i odmienne wydarzenia, niepowtarzalne z punktu widzenia kryminalnych doświadczeń. Dla każdego czytelnika, także policjanta, poznanie ich poszczególnych losów stanowi wyjątkową przygodę poznawczą i emocjonalną. Każda opowiedziana historia ukrywa w sobie czysto ludzkie dramaty, okraszone jednak kwestiami i problemami społecznymi, psychologicznymi i emocjonalnymi. Dzięki temu narracyjna propozycja Ornackiej tchnie autentyzmem i dużą dozą autentyczności, dzięki czemu może stanowić udaną lekturę dla każdego.

Leszek Koźmiński

LIPIEC

Mistrzowska forma Małgosi

W dniach 30 czerwca – 1 lipca w Toruniu odbyły się 28. Mistrzostwa Polski w Lekkiej Atletyce Masters.

W zawodach wystartowało 466 zawodników i zawodniczek z całej Polski, którzy w dniu startu mieli ukończone 35 lat. W dwóch konkurencjach wystartowała nasza koleżanka st. asp. Małgorzata Krzyżan,

Druga edycja samoobrony

W Szkole Policji w Pile zakończyła się druga edycja warsztatów samoobrony dla kobiet. Przez dwa miesiące chętne panie, pracujące w pilskiej Szkole, doskonaliły umiejętności praktyczne związane z samoobroną oraz poznały jej psychologiczny kierunek.

Zajęcia odbywały się cyklicznie, w każdą środę, przez ostatnie dwa miesiące. Program warsztatów przewiduje wykłady z psychologiem, zajęcia praktyczne z samoobrony oraz zajęcia z pierwszej pomocy przedmedycznej. Pierwsze zajęcia odbyły się w formie wykładu i ćwiczeń poprowa-

dzonych przez wykładowców Zakładu Służby Kryminalnej. W konkursie rzutu dyskiem kobiet w kategorii K50, z wynikiem 42,53 m, została mistrzynią Polski, jednocześnie ustanawiając rekord Polski i rekord Mistrzostw Polski. W pchnięciu kulą kobiet w kategorii K50 powtórzyła sukces i została mistrzynią Polski, uzyskując bardzo dobry rezultat 12,00 m. Wynik w rzucie dyskiem kobiet K50 jest obecnie najlepszym wynikiem na świecie w tej kategorii, tak więc st. asp. Małgorzata Krzyżan jest obecnie liderem tabel światowych w rzucie dyskiem kobiet K50, co pozwala patrzeć optymistycznie na start w zbliżających się 23. Mistrzostwach Świata w Lekkiej Atletyce Masters, które odbędą się w hiszpańskiej Madrycie w dniach 4-16 września 2018 roku.

dzonych przez wykładowców Wydziału Organizacji Szkolenia i Dowodzenia - podkom. Alicję Baranowską oraz nadkom. Ewę Polewską-Strug. Kolejne zajęcia przybrały formę zajęć praktycznych prowadzonych przez asp. Tomasza Ptaka z Zakładu Prewencji i Technik Interwencyjnych, podczas których panie doskonaliły umiejętności w zakresie sprawnego i szybkiego obezwładnienia napastnika za pomocą siły fizycznej. Ostatnią część warsztatów stanowił kurs pierwszej pomocy przedmedycznej, który przeprowadził kom. Radosław Spychalski.

Drugą edycję kursu samoobrony dla kobiet zakończył p.o. Zastępca Komendanta Szkoły Policji w Pile nadkom. dr Marcin

Druszcz, wręczając uczestniczkom pamiątkowe zaświadczenia.

Lipcowa akcja krwiodawstwa

Wolontariusze ze Szkoły Policji w Pile systematycznie oddają krew dla osób potrzebujących. Lipcowa akcja krwiodawstwa była związana ze zbliżającym się świętem Policji i została zorganizowana przez samorząd szkolny z Regionalnym Centrum Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa w Poznaniu.

Grupa 31 policjantów z kursu podstawowego zawodowego oddała ok. 14 litrów krwi. Systematyczne oddawanie krwi jest bardzo ważne, szczególnie w sezonie letnim, kiedy zapotrzebowanie na nią jest większe, a krwiodawców jest mniej niż zwykle.

Młodzi policjanci, którzy zdecydowali się oddać krew – w większości robili to po raz pierwszy w życiu, ale z wielkim przekonaniem, iż krew jest najcenniejszym darem jaki możemy ofiarować drugiemu człowiekowi. Krew jest jak dotychczas lekiem, którego nie da się zastąpić żadnym innym – niezbędna w wielu stanach zagrożenia, jak i też w leczeniu wielu chorób.

Serdecznie dziękujemy krwiodawcom za umiejętność godzenia obowiązków służbowych z chęcią niesienia pomocy potrzebującym.

Szkolenie dla strażników Państwowej Straży Rybackiej i Państwowej Straży Łowieckiej

Kurs doskonalenia zawodowego dla strażników straży rybackiej i straży łowieckiej zrealizowany został w Szkole Policji w Pile w dniach 10-12 lipca br. W szkoleniu uczestniczyli komendant oraz pracownicy Państwowej Straży Rybackiej oraz komendant Państwowej Straży Łowieckiej.

Szkolenie strażników Państwowej Straży Rybackiej oraz Państwowej Straży Łowieckiej miało na celu przygotowanie słuchaczy do dalszego wykonywania zadań na stano-

wisku strażnika PSR. Podczas trzech dni szkoleniowych wykładowcy Szkoły Policji w Pile przeprowadzili dla uczestników kursu zajęcia w formie wykładów, pokazów i ćwiczeń. W ramach kursu poruszone zostały zagadnienia z zakresu: posługiwania się bronią oraz zasad i warunków jej przechowywania i ewidencji, posługiwania się środkami przymusu bezpośredniego, a także udzielania pierwszej pomocy.

Kryminalni wracają w teren

Zgodnie z ustawą o Policji, nasza formacja wykonuje czynności operacyjno - rozpoznawcze, dochodzeniowo - śledcze i administracyjno - porządkowe. Bieżący tydzień przyniósł zakończenie kursu specjalistycznego, który wykształcił funkcjonariuszom kompetencje w pierwszym zakresie.

Kursy specjalistyczne dla policjantów wykonujących czynności operacyjno - rozpoznawcze pojawiły się w ofercie szkoleniowej Szkoły Policji w Pile w połowie 2014 roku i realizowane są z niewielkimi zmia-

nami programowymi do dnia dzisiejszego. Stanowią one fundament dla każdego policjanta służby kryminalnej. Ta tematyka zajmuje z każdym miesiącem coraz więcej miejsca w działaniach Szkoły, która jest podporą służby kryminalnej w polskiej Policji.

Kursy zakończyło 38 policjantów z całej Polski. Do końca roku w pilskiej Szkole zostanie przeszkolonych na kursach o tej tematyce ponad 320 kryminalnych.

Święto Policji na sportowo

„Święto Policji w Szkole Policji w Pile na sportowo” – pod takim hasłem zorganizowane zostały dla słuchaczy gry i zabawy sportowe mające na celu integrację środowiska osób przebywających w pilskiej Szkole. Rozgrywki były formą uczczenia 99. rocznicy powołania polskiej Policji.

Szkoła Policji w Pile, we współpracy z Zarządem Szkolnym NSZZ Policjantów, 24 lipca, a więc w rocznicę utworzenia Policji Państwowej, zorganizowała dla słuchaczy pilskiej Szkoły Policji zawody pod nazwą „Święto Policji w Szkole Policji w Pile na sportowo”. Rozgrywki, oprócz integracji słuchaczy, miały na celu kształtowanie pozytywnego wizerunku Policji w społeczeństwie, propagowanie zdrowego trybu życia

oraz rozwijanie aktywności sportowej i podnoszenie sprawności fizycznej policjantów. W ramach drużynowych oraz indywidualnych gier i zabaw sportowych, słuchacze walczyli o gadzety związane ze Szkołą oraz puchary sygnowane logotypem Szkoły Policji w Pile oraz Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, który swoim patronatem objął tegoroczne, 99. obchody Święta Policji. Obecna na zawodach Komendant Szkoły Policji w Pile złożyła słuchaczom życzenia bezpiecznej, a także przynoszącej satysfakcję służby oraz podziękowała za postawę prezentowaną podczas pobytu na szkoleniu w Pile. Rozgrywki zakończyły się kolacją w formie grilla.

Szkolne obchody Święta Policji

W dniu 27 lipca w Szkole Policji w Pile odbyły się uroczystości związane z obchodami 99. rocznicy powstania polskiej Policji. Uroczysta zbiórka odbyła się pod honorowym patronatem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji pana Joachima Brudzińskiego.

25 lipca w auli Szkoły Policji w Pile odbyła się uroczysta zbiórka z okazji Święta Policji, podczas której funkcjonariusze oraz pracownicy pilskiej Szkoły Policji otrzymali z rąk insp. Grzegorza Napiórkowskiego – Zastępcy Dyrektora Biura Kryminalnego KGP reprezentującego Komendanta Głównego Policji, pana Grzegorza Wojtasza – Dyrektora Wydziału Spraw Obywatelskich i Cudzoziemców Wielkopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu – przedstawiciela Wojewody Wielkopolskiego i Komendanta Szkoły Policji w Pile insp. Beaty Różniak-Krzeszewskiej, odznaczenia, wyróżnienia, awanse na wyższe stopnie służbowe oraz nagrody.

W uroczystości udział wzięli zaproszeni goście, m.in.: Poseł na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej pan Grzegorz Piechowiak, Starosta Pilski pan Eligiusz Komarowski, Prezydent Miasta Piły dr Piotr Głowski, przedstawiciele służb mundurowych wojska, straży pożarnej, straży granicznej i żandarmerii wojskowej, komendanci powiatowi województwa wielkopolskiego, Kapelan Pilskiej Policji ks. Antoni Tofil,

przedstawiciele pilskich szkół i uczelni, kadra kierownicza, funkcjonariusze i pracownicy Szkoły Policji w Pile.

Święto Policji jest świętem wszystkich osób związanych z tą formacją. Wśród nagrodzonych, wyróżnionych i awansowanych znaleźli się nie tylko funkcjonariusze Szkoły Policji, ale również pracownicy Policji.

Po nominacjach odczytany został list od Sekretarza Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji pana Jarosława Zielińskiego, skierowany na ręce Komendanta Szkoły Policji w Pile. Następnie gratulacje, podziękowania i życzenia z okazji Święta Policji dla kierownictwa, kadry, funkcjonariuszy oraz pracowników Szkoły Policji w Pile wygłosili: przedstawiciel KGP Zastępca Dyrektora Biura Kryminalnego Komendy Głównej Policji - insp. Grzegorz Napiórkowski, Poseł na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej pan Grzegorz Piechowiak, Starosta Pilski pan Eligiusz Komarowski, Prezydent Miasta Piły dr Piotr Głowski. List od Wojewody Wielkopolskiego odczytał Pan Grzegorz Wojtaszek - Dyrektor Wydziału Spraw Obywatelskich i Cudzoziemców Wielkopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu. Serdeczne słowa podziękowania oraz bukiet kwiatów na ręce pani Komendant insp. Beaty Różniak-Krzeszewskiej złożyli przedstawiciele nagrodzonych i awansowanych.

W piątek rano Komendant Szkoły Policji w Pile insp. Beata Różniak-Krzeszewska w asyście kadry kierowniczej Szkoły złoży-

ła kwiaty pod tablicą upamiętniającą poległych na służbie policjantów.

Dzień przez uroczystymi obchodami Święta Policji, 26 lipca w Parafii p.w. św. Stanisława Kostki w Pile odbyła się msza z udziałem funkcjonariuszy, pracowników

i słuchaczy Szkoły Policji w Pile, którą poprowadził Kapelan Pilskiej Policji ksiądz Antoni Tofil.

Kolejna edycja kursu specjalistycznego na temat PG

Pod koniec lipca 2018 roku w Szkole Policji w Pile rozpoczęła się trzecia, i zarazem ostatnia w tym roku, edycja kursu specjalistycznego przeznaczonego dla policjantów realizujących zadania z zakresu zwalczania przestępczości gospodarczej.

Celem, trwającego przez 23 dni, szkolenia jest uzyskanie przez słuchaczy wiedzy i umiejętności przygotowujących do wykonywania zadań związanych z taktyką zwalczania przestępczości gospodarczej. Program szkolenia obejmuje cztery główne zakresy tematyczne z obszarów przestępczości gospodarczej, aspektów taktyki zwalczania tego rodzaju przestępczości, doskonalenia umiejętności strzeleckich i udzielania pierwszej pomocy oraz umiejętności taktycznych i technicznych stosowanych do zatrzymania niebezpiecznego przestępcy.

Podczas wykładów, ćwiczeń i pokazów, grupa słuchaczy doskonali swoje umiejętności i poszerza wiedzę w powyższym zakresie, zarówno z udziałem wykładowców szkoły, jak i specjalistów z zewnątrz. W bieżącej edycji, słuchacze kursu mieli okazję wysłuchać ekspertów z dziedziny przestępczości ubezpieczeniowej, farmaceutycznej, przestępczości związanej z naruszeniem praw własności przemysłowej i intelektualnej oraz podatkowej i celnej. Gośćmi Szkoły Policji w Pile byli: Piotr Mirys - ekspert ds. zarządzania incydentami bezpieczeństwa z Biura Bezpieczeństwa PZU S.A./PZU ŻYCIE S.A. w Warszawie, radca prawny Adrian Nosal z kancelarii Hasik Rheims i partnerzy w Warszawie, specjalizujący się w przestępczości farmaceutycznej oraz prawie własności przemysłowej, w szczególności prawnokarnej

ochronie znaków towarowych oraz przedstawiciele z Wielkopolskiego Urzędu Celno - Skarbowego w Poznaniu, tj. Sebastian Banasik p.o. kierownik Drugiego Działu Kontroli Celno - Skarbowej i Postępowania Podatkowego oraz Anna Banasik specjalista w Czwartym Referacie Dochodzeniowo – Śledczym.

Wykłady prowadzone przez wykwalifikowanych specjalistów pozwoliły grupie szkoleniowej, składającej się zarówno z funkcjonariuszy Policji, jak i Żandarmerii Wojskowej, wzbogacić wiedzę, doświadczenie w zakresie przestępczości gospodarczej. Dotyczyły one rodzajów poszczególnych przestępstw, metod działania sprawców, symptomów oraz podmiotów współpracujących z organami ścigania. Słuchacze bardzo wysoko oceniają merytoryczność wykładów. Będą dla nich cenne z punktu widzenia codziennej służby, która ma na

celu zapobieganie i zwalczanie przestępstw gospodarczych.

Prelegenci chętnie dzielili się swoją wiedzą i doświadczeniem uzyskanym przez lata pracy, wskazując na najważniejsze obszary poszczególnych dziedzin przestępczości gospodarczej. Nie były to pierwsze wykłady prowadzone przez ekspertów w Szkole Policji w Pile. Liczymy na dalszą owocną współpracę.

SIERPIEŃ

V Wakacyjne Mistrzostwa w Piłce Nożnej

W dniu 4 sierpnia 2018 r. na terenie Szkoły Policji w Pile odbyły się V Wakacyjne Mistrzostwa w Piłce Nożnej Żaki CUP 2018 r. o Puchar Komendanta Szkoły Policji w Pile. Pomysłodawcą tego sportowego przedsięwzięcia jest asp. Przemysław Zublewicz, na co dzień wykładowca Zakładu Służby Kryminalnej w Szkole Policji w Pile.

Organizatorem przedsięwzięcia byli: Komendant Szkoły Policji w Pile insp. Beata Różniak – Krzeszewska oraz NSZZP w Szkole Policji w Pile.

Do rywalizacji przystąpiło siedem drużyn:

- Akademia Piłkarska Reissa Piła
- Akademia Fair – Play Złotów
- Football Academy Piła I
- Football Academy Piła II
- Orzeł 2010 Wałcz
- UKS Kotuń
- Calcio Wągrowiec.

Kilka minut po godzinie 10.00 oficjalnie Mistrzostwa otworzył p.o. Zastępca Komendanta Szkoły Policji w Pile nadkom. dr Marcin Druszczyk.

Rozgrywki młodych piłkarzy były bardzo pasjonujące. Drużyny oddawały serce w każdym meczu, a doping rodziców, kibiców był na najwyższym poziomie. Niezwykłą dumą napawa uczestnictwo dzieci w takich zawodach. Są bardzo zaangażowane, a stosując zasady fair play tworzą wspaniałe widowisko.

Puchar Komendanta Szkoły Policji w Pile w V Wakacyjnych Mistrzostwach w Piłce Nożnej Żaki CUP 2018 zdobyła Akademia Piłkarska Reissa Piła.

II miejsce: Calcio Wągrowiec,

III miejsce: Football Academy Piła I.

Wyróżniono także najlepszego bramkarza Turnieju, którym został Dawid Pawelec reprezentujący drużynę Football Academy

Piła, najlepszego strzelca - Alan Piechnik z Calcio Wągrowiec oraz najlepszego zawodnika Turnieju - Jakub Zdunek z Akademii Piłkarskiej Reissa Piła.

Puchary i wyróżnienia w imieniu Komendanta Szkoły Policji w Pile wręczył Kierownik Zakładu Prewencji i Technik Interwencyjnych nadkom. dr Michał Zielonka oraz przewodniczący Zarządu Szkolnego

NSZZP w Szkole Policji w Pile, asp. Przemysław Zublewicz.

W przerwach między meczami dzieci mogły odwiedzić stanowisko techników kryminalistyki i radiowóz. Policjanci opowiadali, w jaki sposób ujawnia się ślady na miejscu zdarzenia i prezentowali sprzęt, na którym pracuje Policja.

Pogoda dopisała w dniu turnieju. Organizatorzy zadbali o ochłodę dla wszystkich. Były lody, zimna woda, kawa i herbata. Przygotowano także grilla dla wszystkich uczestników, a strażacy z Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Pile rozstawili kurtynę wodną.

Dochodzeniowcy

81 funkcjonariuszy Policji rozpoczęło naukę na kursie specjalistycznym dla policjantów służby kryminalnej wykonujących czynności dochodzeniowo-śledcze. W trakcie 73 dni szkoleniowych będą oni wzbogacać swoją wiedzę i umiejętności w zakresie prowadzenia postępowania przygotowaw-

Szczególne słowa uznania kierujemy do wszystkich drużyn, trenerów i rodziców. Dziękujemy także trenerowi Football Academy Piła, Panu Wiesławowi Powaliszowi za zaangażowanie i pomoc w zorganizowaniu przedsięwzięcia.

czego, trafnego określania kwalifikacji prawnej zdarzeń przestępczych, umiejętności uzasadniania decyzji procesowych, stosowania wybranych metod i form pracy operacyjnej oraz realizacji procesu wykrywczego.

Oszustwa na Allegro i Olx

W dniu 21 sierpnia 2018 r., w związku z trzecią, i ostatnią w tym roku, edycją kursu specjalistycznego w zakresie zwalczania przestępczości gospodarczej, gośćmi Szkoły Policji w Pile byli: Jakub Peplowski z Grupy Allegro oraz Wojciech Kiszka z Olx Group.

Tematem prelekcji, wzbogaconej o studium przypadku, były metody działania sprawców przestępstw związanych z wykorzystaniem serwisu aukcyjnego Allegro i serwisu ogłoszeniowego Olx oraz bezpieczeństwo transakcji internetowych.

Allegro to największy serwis transakcji online w Europie Środkowo-Wschodniej, natomiast Olx to największy w Polsce internetowy serwis darmowych ogłoszeń lokalnych, a ponieważ skala oszustw dokonywana za ich pośrednictwem jest coraz większa, stanowi to problem również dla samej Policji, która zmagą się z tego rodzaju przestępczością, prowadząc postępowania przygotowawcze.

Do zadań Grupy Allegro oraz Olx Group należy między innymi przygotowywanie analiz w sprawach prowadzonych przez organy ścigania, reprezentowanie serwisu przed organami ścigania i wymiaru spra-

wiedliwości oraz działalność edukacyjną, w tym szkolenie funkcjonariuszy Policji, sędziów i prokuratorów, przejawem czego jest właśnie wizyta naszych gości w Szkole Policji w Pile.

Jest to już kolejna edycja tego rodzaju wykładów zorganizowanych przez Zakład Służby Kryminalnej Szkoły Policji w Pile, gdzie słuchacze mają możliwość zdobycia dodatkowej wiedzy z zakresu przestępstw popełnianych przy wykorzystaniu sieci internetowej. Współpraca pomiędzy Szkołą a Allegro i Olx odbywa się na podstawie porozumienia z dnia 30 marca 2017 r.

Szkolenie z funkcjonariuszami BOA

W dniu 22 sierpnia w Szkole Policji w Pile odbyły się zajęcia praktyczne przeprowadzone przez funkcjonariuszy Biura Operacji Antyterrorystycznych Komendy Głównej Policji. Warsztaty odbyły się w ramach doskonalenia zawodowego lokalnego dla nauczycieli taktyki i technik interwencyjnych oraz wyszkolenia strzeleckiego Zakładu Prewencji i Technik Interwencyjnych.

W ramach szkolenia doskonalono taktykę i techniki poruszania się z bronią, w tym podejście i wejście do budynku, przemieszczanie się z bronią po nim, wejście do pomieszczenia oraz prowadzenie konwojów pieszych i zmotoryzowanych osób niebezpiecznych, w tym m.in. wejście i wyjście z pojazdu, współdziałanie w zespołach.

Celem doskonalenia była aktualizacja umiejętności taktycznych stosowanych do zatrzymania niebezpiecznego przestępcy, przebywającego w pomieszczeniach, oraz wypracowanie optymalnych metod nauczania taktyki i technik konwojowania niebezpiecznych przestępców.

Szkoła Policji w Pile...dla Oskara

W dniu 25 sierpnia 2018 r. w Chodzieży na terenie Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji odbyła się trzecia edycja festiwalu DOBROfest i III Bieg Charytatywny „Dogonić Marzenia”. Był to festiwal dobrych serc Fundacji „UKRYTE MARZENIA”. Głównym zamysłem organizatorów festi-

Tegoroczna edycja skierowana była do 13-letniego Oskara, który zмага się z nowotworem wieczka czołowo-ciemieniowego prawej półkuli mózgu. Szkołę Policji w Pile reprezentowali wykładowcy Zakładu Prewencji i Technik Interwencyjnych podkom. Bartosz Ogrodniczek oraz mł. asp. Magdalena Borowiak. W ramach wystawionych ekspozycji Szkoła Policji współpracowała z Wojewódzkim Ośrodkiem Ruchu Drogowego w Pile.

Na miejscu można było porozmawiać z policjantami o ich codziennej pracy, zgłębić tajemnice kryminalistyki, sprawdzić wiedzę w quizie z zakresu przepisów ruchu drogowego. Dla wykładowców pilskiej Szkoły ważna jest profilaktyka, dlatego

ważnym było zebranie w jednym miejscu wielu form pomocy drugiemu człowiekowi i wskazanie, że pomaganie drugiemu jest proste. Istotnym elementem imprezy charytatywnej była nauka pierwszej pomocy przedmedycznej.

umożliwiono uczestnikom festynu sprawdzenie reakcji organizmu na alkohol i narkotyki, organizując spacer na torze przeszkód w alkogoglach i narkogoglach. Uczestnicy festiwalu mogli zobaczyć składowe systemy zapor służące do zabezpieczenia technicznego miejsc zdarzeń drogowych. Mając na względzie, jak istotnym elementem jest trzeźwość w ruchu drogowym, można było sprawdzić stanu trzeźwości.

Ponadto uczestnicy festiwalu mogli zobaczyć pokaz technik interwencyjnych wykonany przez słuchaczy kursu podstawowego, przygotowany przez p.o. Zastępcę Kierownika Zakładu Prewencji i Technik Interwencyjnych podinsp. Andrzeja Harendę.

WRZESIEŃ

Identification of child victim sexual exploitation

W dniach 3-14 września 2018 r. w Szkole Policji w Pile przy współpracy z Interpolem i Europollem już po raz drugi odbył się międzynarodowy kurs na temat identyfikacji ofiar wykorzystywania seksualnego wśród dzieci.

CEPOL jest Agencją Unii Europejskiej ds. Szkoleń w Dziedzinie Ścigania, który zrze-

sza państwa członkowskie UE, państwa stowarzyszone i kandydujące. Jej głównym celem jest zwiększenie współpracy pomiędzy organami ścigania poszczególnych państw członkowskich w celu zwalczania przestępczości.

W kursie udział wzięło 28 uczestników z 22 państw członkowskich Unii Europejskiej oraz eksperci pochodzący z: Kanady, Anglii, Belgii oraz Polski. Kurs *Identification of child victim sexual exploitation* dotyczył wykorzystywania seksualnego dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem identyfikacji

ofiar przestępstwa. Uczestnicy ww. kursu w sposób teoretyczny oraz praktyczny zdobywali biegłość m.in. w zakresie wyszukiwania w cyberprzestrzeni ofiar wykorzystywania seksualnego na potrzeby ich późniejszej identyfikacji.

Pilski półmaraton Philips'a z mocnym policyjnym akcentem

W niedzielę 2 września 2018 r. po raz dwudziesty ósmy rzesze zawodników z Polski i z 15 krajów świata stanęło na starcie Półmaratonu PHILIPS'a.

Pilski półmaraton to obowiązkowa pozycja w kalendarzu startowym wielu biegaczy. Odbyna się zawsze w pierwszą niedzielę września, co gwarantuje jego uczestnikom doskonałe przetarcie przed wrześniowymi maratonami w Berlinie i w Warszawie.

W tym roku po raz czwarty w ramach Półmaratonu PHILIPS'a, przy współpracy Szkoły Policji w Pile rozegrano zawody Otwartego Międzynarodowego Pucharu Policji w Półmaratonie. W walce o Puchar wzięło udział 120 policjantów i pracowników Policji (zarówno czynnych, jak i emerytów) z Polski oraz 5 policjantów z Łotwy. Wiele wskazuje na to, że Łotysze udział w pilskim biegu na stałe wpisali w swoje kalendarze, bowiem mamy zaszczyt gościć ich od samego początku „umiędzynarodowienia” policyjnej rywalizacji, czyli od 2015 roku.

Nasza Szkoła, tradycyjnie, również miała swoją reprezentację. W tegorocznej edycji biegu na przebiegnięcie dystansu 21,097 km zdecydowali się Arkadiusz Bajerski, Adam Blajchert, Artur Pietruszka, Artur Pinkowski, Jarosław Pińkowski, Radosław Słabaczewski i Monika Tuczyńska. Puchary oraz nagrody zostały ufundowane przez Komendanta Głównego Policji, Komendanta Szkoły Policji w Pile, Międzynarodowe Stowarzyszenie Policji IPA, Niezależne Samorządne Związki Zawodowe Policjantów, Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Pile oraz Urząd Miasta Piły.

Każdy z 3824 uczestników, którzy ukończyli bieg, na mecie otrzymał unikatowy medal 28. Półmaratonu PHILIPS'a. Na tegorocznym medalu znajduje się sylwetka maratończyka Wiesława Perszke. To mistrz Polski w maratonie z 1998 r., wielokrotny reprezentant naszego kraju i uczestnik największych biegów maratońskich na świecie (m.in. w Berlinie, Bostonie, Londynie czy Barcelonie) z rekordem życiowym 2:11:15.

Najlepszymi wśród policjantów okazali się:

- w kategorii indywidualnej kobiet
 - Liga GIRGENSENE (Łotwa) 1:26:08
 - Kitija VALTERE (Łotwa) 1:27:11
 - Monika NAWRAT (KMP Katowice) 1:30:11
- w kategorii indywidualnej mężczyzn
 - Kamil LUBOWIECKI (KSP Warszawa) 1:18:39
 - Mariusz BANDOCH (KWP Bydgoszcz) 1:22:01
 - Gunars KEGIS (Łotwa) 1:22:32
- w kategorii drużynowej
 - State Police of Latvia
 - Komenda Powiatowa Policji w Świeciu
 - Szkoła Policji w Pile

W skład najlepszej drużyny weszli: Gunars KEGIS, Liga GIRGENSENE, Kitija VALTERE, Aigars RUBLIS i Edgars RUTINS.

Najlepszym policjantem Szkoły Policji w Pile został Artur Pietruszka słuchacz szkolenia zawodowego podstawowego. Puchary i nagrody zwycięzcom wręczyli: Komendant Szkoły Policji w Pile insp. Bea-

ta Różniak-Krzeszewska i Prezes Wielkopolskiej Grupy Wojewódzkiej Międzynarodowego Stowarzyszenia Policji IPA pan Witold Drzażdżyński oraz Wiceprzewodniczący Zarządu Szkolnego Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Policjantów w Szkole Policji w Pile podkom. Jarosław Pińkowski.

Po wręczeniu pucharów, nagród i upominków zawodnikom biorącym udział w zawodach o Puchar Policji, główny organizator – Dyrektor Półmaratonu PHILIPS’a Henryk Paskal otrzymał z rąk Komendant insp. Beaty Różniak-Krzeszewskiej pamiątkowy

ryngraf jako podziękowanie za pomoc w organizacji Otwartego Międzynarodowego Pucharu Policji w Półmaratonie, wyrażając nadzieję na kontynuację współpracy przy tym sportowym przedsięwzięciu.

Nowi technicy kryminalistyki

Za nami kolejna edycja kursu specjalistycznego dla techników kryminalistyki. 19 słuchaczy w ciągu trzech miesięcy intensywnej pracy uzyskało wiedzę i umiejętności wymagane na miejscach zdarzeń oraz w ramach realizacji innych czynności techniczno-kryminalistycznych.

Kurs dla techników kryminalistyki jest jednym z najbardziej praktycznych szkoleń w polskiej Policji. Jego absolwenci mają za sobą wiele godzin wykładów i ćwiczeń z zakresu ujawniania, zabezpieczania i wykorzystywania śladów kryminalistycznych. Każda grupa śladów kryminalistycznych, jak np. biologiczne, daktyloskopijne, tra-seologiczne, od słuchacza wymaga nie tylko uwagi podczas zajęć dydaktycznych, ale także wielogodzinnej pracy w ramach rozwoju własnego, wykonując praktyczne zadania na zaliczenie. Nie mniej ważne są godziny spędzane na ćwiczeniach w ramach

poznawania tajników fotografii kryminalistycznej. Odrębny blok zagadnieniowy stanowią poszczególne tematy poświęcone oględzinom miejsc zdarzeń z całej gamy kategorii przestępstw, pozwalających w sposób praktyczny przećwiczyć sposoby ujawniania i zabezpieczania niemalże wszystkich rodzajów śladów kryminalistycznych.

Ukoronowaniem szkolenia są zajęcia w formie symulowanej rozprawy sądowej, podczas której słuchacze w roli świadków są wnikliwie przesłuchiwani na okoliczność wykonanych czynności podczas wcześniejszych ćwiczeń z oględzin. Niejednokrotnie są to chwile najpoważniejszego testu posiadanej wiedzy i umiejętności, które na szczęście weryfikowane są w ramach szkolnych godzin, a nie rzeczywistych sytuacji sądowych.

Inauguracja szkolenia zawodowego podstawowego

Początek października dla 97 nowo przyjętych do służby policjantów stał pod znakiem inauguracji szkolenia zawodowego podstawowego. Uroczystość ta odbyła się w auli pilskiej Szkoły Policji z udziałem

Zastępcy Komendanta ds. dydaktycznych – mł. insp. Michała Kominowskiego, Zastępcy Komendanta ds. logistycznych – nadkom. dra Marcina Druszcza, kierowników oraz kadry dydaktycznej Szkoły.

Podczas 143 dni szkoleniowych i w sumie 1117 godzinach zajęć dydaktycznych, policjanci z garnizonów: dolnośląskiego, kujawsko-pomorskiego, lubuskiego i zachodniopomorskiego zdobywać będą podstawową wiedzę i umiejętności pozwalające na skuteczne wykonywanie czynności służbowych. Policjanci zapoznają się m.in. z zagadnieniami dotyczącymi bezpieczeństwa i porządku publicznego w miejscu pełnienia służby, poszukiwania osób i rzeczy, ujawniania sprawców przestępstw,

z teoretycznymi i praktycznymi aspektami skutecznego przeprowadzania interwencji policyjnych, tajnikami podejmowania czynności wobec uczestników ruchu drogowego, taktyką i technikami interwencji oraz odbędą przeszkolenie strzeleckie. Szkolenie zakończy się egzaminem sprawdzającym wiedzę i umiejętności, które pozwolą na skuteczne wykonywanie czynności służbowych na podstawowych stanowiskach w pionie prewencji.

X Pilskie Subregionalne Targi Pracy i Kariery

Po raz kolejny Szkoła Policji w Pile uczestniczyła w organizowanych przez Invest Park Pilskich Subregionalnych Targach Pracy i Kariery.

Dla naszej Szkoły była to okazja do zaprezentowania młodym ludziom, absolwentom

szkół, zalet pracy w Policji oraz zachęcenia ich do wstępowania w szeregi służb mundurowych. Zgodnie z tym, że jednym z warunków ubiegania się o przyjęcie do służby jest minimum średnie wykształcenie, zainteresowanym uczniom i absolwentom gim-

nam proponowaliśmy dalsze kształcenie w szkołach ponadgimnazjalnych, prowadzących klasy o profilu policyjnym. Ukoń-

czenie takiej szkoły jest premiowane dodatkowymi punktami podczas postępowania kwalifikacyjnego do Policji.

Zmarł ksiądz Władysław Nowicki

6 października w szpitalu w Pile zmarł ks. kan. Władysław Nowicki, emerytowany proboszcz pilskiej parafii pw. św. Stanisława Kostki. Ks. dr Władysław Nowicki

w latach 1998-2016 był kapłanem Szkoły Policji w Pile, kapłanem Policji powiatu pilskiego i kapłanem strażaków w powiecie pilskim.

Osiemnastoletni okres posługi kapłańskiej na rzecz służb mundurowych księdza Władysława Nowickiego, to czas, który charakteryzowała otwartość i chęć współpracy. Ksiądz kapelan aktywnie uczestniczył w życiu kulturalnym i duchowym pilskiej Szkoły Policji, poprzez udział we wszystkich uroczystościach, zarówno tych służbowych, związanych ze Świętem Policji czy otwarciem nowych obiektów, a także pozasłużbowych, jak spotkania opłatkowe, czy wspólne wyjazdy na Jasnogórskie Spotkania Środowiska Policyjnego. Swoją obecnością wspierał policjantów zarówno w chwilach uroczystych i radosnych, jak też w chwilach smutku, niosąc im zawsze po-

moc duchową. Ks. dr Nowicki z własnej inicjatywy organizował i przeprowadzał w Szkole rekolekcje wielkopostne i adwentowe, spowiedź w godzinach dogodnych dla słuchaczy, kursy przedmałżeńskie oraz był opiekunem uczestników terapii zajęciowej. Chodząc po kompaniach, zapraszał osobiście policjantów do udziału w rozmowie i modlitwie, rozdając modlitewniki i zachęcając przebywających z dala od swoich domów funkcjonariuszy do modlitwy i zadumy.

Na szczególną uwagę zasługuje również fakt, iż ksiądz Władysław Nowicki włączał się we współpracę z samorządem szkolnym w zakresie działalności wolontaryjnej.

LISTOPAD

Szkolna gala z okazji obchodów 100-lecia odzyskania niepodległości

Dzień 11 listopada ustanowiony został uroczystym Świętem Niepodległości na mocy ustawy z dnia 23 kwietnia 1937 r. o Święcie Niepodległości. Setną rocznicę odzyskania przez Polskę Niepodległości funkcjonariusze i pracownicy Szkoły Policji w Pile uczcili uroczystą zbiórką, podczas której wręczone zostały awanse, nagrody i wyróżnienia.

Rok 2018 wyznacza rocznicę szczególną – jest to bowiem już setna rocznica odzyska-

nia przez Polskę niepodległości. W uroczystej zbiórce, zorganizowanej w Szkole Policji w Pile dla uczczenia tego szczególnego dnia, uczestniczyli Komendanci Szkoły, kadra kierownicza, funkcjonariusze oraz pracownicy.

Obchody Narodowego Święta Niepodległości oraz związany z tym Dzień Służby Cywilnej były okazją do wyróżnień, awansów oraz nagród.

Wśród uhonorowanych byli funkcjonariusze i pracownicy Szkoły Policji w Pile oraz przebywający obecnie na kursach słuchacze. Dodatkowo Prezydium Zarządu Głównego Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Policjantów nadało insp. Beacie Różniak-Krzeszewskiej – Komendan-

towi Szkoły Policji w Pile - Krzyż Niepodległości z Gwiazdą kategorii pierwszej. Wręczone zostały również nagrody dla laureatów, przeprowadzonego 7 listopada w naszej Szkole, konkursu „Meandry Kryminalistyki” zorganizowanego przez Zakład Służby Kryminalnej Szkoły Policji w Pile.

Po części oficjalnej odbył się występ artystyczny przygotowany przez nauczycieli i uczniów ze Szkoły Podstawowej nr 4 w Pile. Następnie zebrani mogli obejrzeć przygotowaną w szkolnej galerii sztuki

„Akwarium” wystawę dotyczącą Policji Państwowej w latach 1919-1939 oraz Policji Województwa Śląskiego 1922-1939 autorstwa Biura Historii i Tradycji Policji Komendy Głównej Policji.

Odprawa i seminarium

W dniu 20 listopada w Szkole Policji w Pile rozpoczęła się dwudniowa odprawa szkoleniowa dla naczelników/zastępców naczelników komórek właściwych w sprawach dyscyplinarnych KWP/KSP, CBŚP, CLKP, WSPol. w Szczytnie i szkół policyjnych.

W odprawie, obok kierowników komórek organizacyjnych odpowiedzialnych za nadzorowanie prowadzenia spraw dyscyplinarnych, wzięli również udział koordynatorzy postępowań dyscyplinarnych z poszczególnych województw oraz szkół policyjnych.

W trakcie spotkania dyrektor Biura Kadr, Szkolenia i Obsługi Prawnej Komendy Głównej Policji insp. Jarosław Siekierski przedstawił najistotniejsze kwestie związane z prowadzeniem postępowań dyscyplinarnych w Policji. Dotyczyły one polityki dyscyplinarnej przełożonych, orzecznictwa w zakresie gromadzenia dowodów w postępowaniu dyscyplinarnym, aspektów dotyczących prowadzenia i nadzorowania postępowań dyscyplinarnych z uwzględnieniem problematyki zgłaszanej przez jednostki Policji.

Drugiego dnia odprawy, 21 listopada, jej uczestnicy wzięli udział w organizowanym już ośmiu lat seminarium poświęconym odpowiedzialności dyscyplinarnej w służbach mundurowych. Tematem tegorocznego, IX seminarium było postępowanie dowodowe w służbach mundurowych.

W seminarium, zorganizowanym przez Szkołę Policji w Pile, Komendę Główną Policji oraz Katedrę Prawa Karnego SWPS Uniwersytetu Humanistycznospołecznego Wydziału Zamiejscowego w Poznaniu

wzięło udział ponad 60 osób, wśród których obecni byli przedstawiciele Sądu Najwyższego, środowisk naukowych (Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetu Gdańskiego, Uniwersytetu Zielonogórskiego, Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej Wydział Zamiejscowy w Poznaniu, Wyższej Szkoły Gospodarki w Pile), Krajowej Administracji Skarbowej, Żandarmerii Wojskowej i jednostek organizacyjnych Policji - ekspertów, teoretyków i praktyków.

GRUDZIEŃ

Mikołaj w pilskiej Szkole Policji

Grudzień to miesiąc radosny, to czas pełen wyczekiwania i przygotowań. W radiu można usłyszeć świąteczne utwory, a dzieci w tym czasie chętnie recytują wierszyki i śpiewają piosenki o świętym Mikołaju. 4 grudnia Mikołaj, z workiem pełnym smakołyków i prezentów, pojawił się również w Szkole Policji w Pile. W środę aula Szko-

ły Policji w Pile zmieniła się w świąteczne, magiczne miejsce wspólnych gier, zabaw i spotkań ze św. Mikołajem. Impreza zorganizowana przez Szkołę, NSZZ Policjantów, NSZZ Pracowników Policji oraz Międzynarodowe Stowarzyszenie Policji IPA adresowana była do dzieci pracowników i funkcjonariuszy Szkoły Policji w Pile.

Animacje w postaci konkursów, świątecznej zumbi, pisanie listów do św. Mikołaja, baniek mydlanych, dmuchanego zamku i zabaw z chustą były główną atrakcją imprezy. Z tym, że nic nie przebije spotkania ze św. Mikołajem, który po wysłuchaniu

świątecznych wierszyków i piosenek w wykonaniu dzieci, obdarował wszystkich słodkimi upominkami. Dla dzieci i ich opiekunów przygotowano również słodki poczęstunek, który wzbudził duże zainteresowanie wśród naszych wyjątkowych gości.

„Kolęda dla hospicjum”

Odpowiadając na akcję „Kolęda dla hospicjum” Towarzystwa Pomocy Chorym im. Sługi Bożej Stanisławy Leszczyńskiej w Pile, której celem jest zebranie funduszy na wyposażenie powstającego w Pile hospicjum w komplety pościeli, w pilskiej Szkole Policji została przeprowadzona zbiórka

koleżeńską wśród kierownictwa, funkcjonariuszy, pracowników oraz słuchaczy Szkoły. Zgromadzone w jej wyniku środki umożliwią wyposażenie hospicjum w cztery komplety pościeli dla przyszłych podopiecznych.

Przy wigilijnym stole

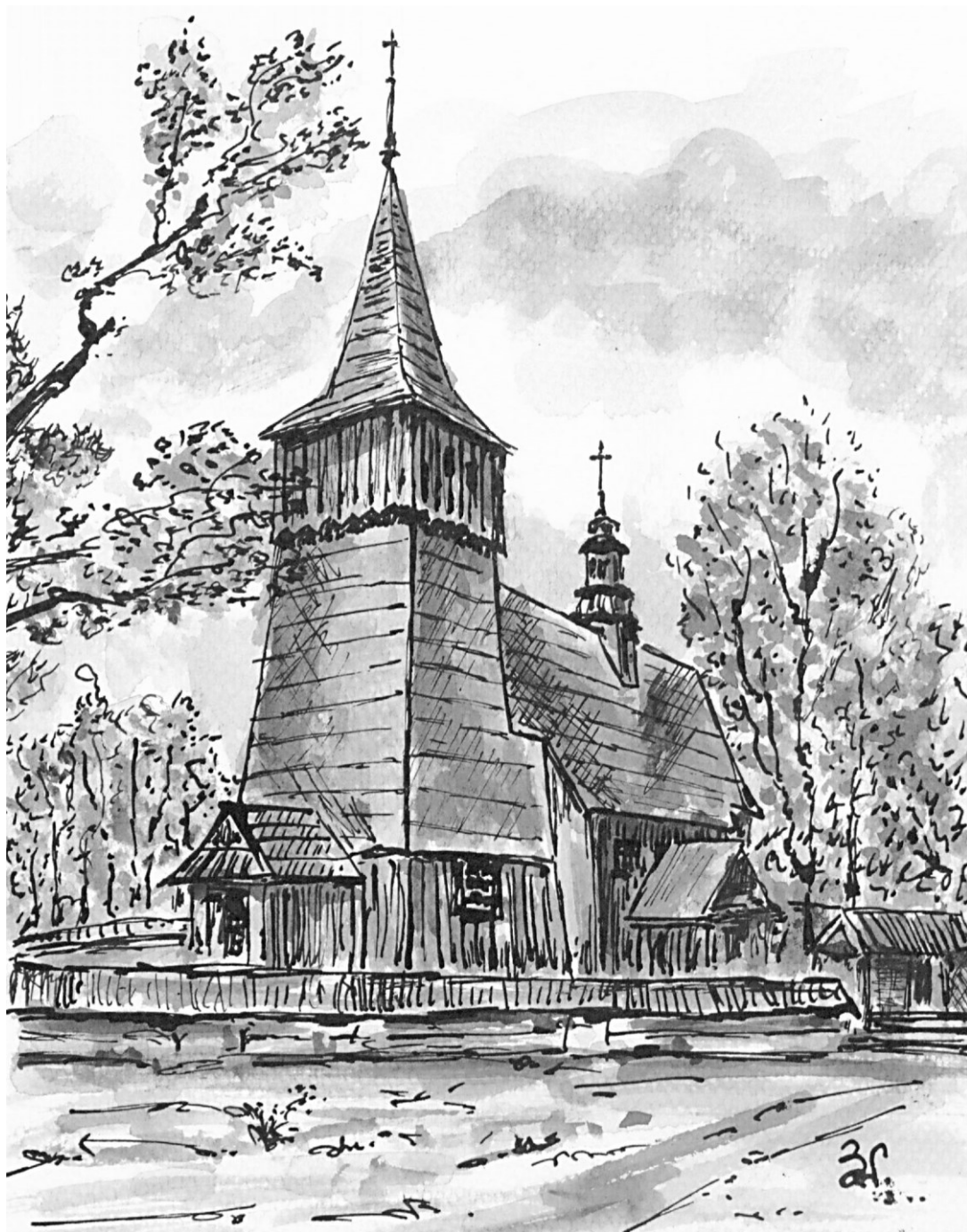
Już za trzy dni w naszych domach zasiądziemy przy wigilijnym stole w otoczeniu najbliższych. Jako że praca dla wielu z nas jest drugim domem, również w Szkole Po-

licji w Pile uczciliśmy ten wyjątkowy, pełen radości, pokoju i oczekiwania, przedświąteczny czas.

Tegoroczne spotkanie wigilijne, w którym udział wzięli komendanci, kierownicy komórek organizacyjnych, funkcjonariusze i pracownicy Szkoły, przedstawiciele emerytów oraz kapelan pilskiej Policji ks. Antoni Tofil, odbyło się 21 grudnia. Uroczystość rozpoczęła się od wystąpienia zastępcy komendanta Szkoły nadkom. dra Marcina Druszcza, który w imieniu nieobecnej Pani Komendant insp. Beaty Różniak-

Krzeszewskiej podziękował wszystkim za okres wspólnej pracy i złożył zebrany świąteczno - noworoczne życzenia. Następnie ks. Antoni Tofil odczytał fragment z Ewangelii św. Łukasza, po którym poświęcił opłatki. Przy akompaniamencie kolęd, które wykonał zaproszony pilski chór „Halka”. Wszyscy złożyli sobie świąteczne życzenia i przełamali się opłatkiem, by następnie zasiąść przy wigilijnym stole.

Autor: Zbigniew Wlazło „Kościół w Łopusznej” 2017 r.
Tusz i akwarela na papierze 20 x 14,5 cm
(obraz znajduje się w zbiorach prywatnych w Krakowie)